

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

KU LEUVEN

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Gevolgen van de afschaffing van de immuniteit van de uitvoeringsagent op bestuurders

Anne-Sophie Neirinckx

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Veerle COLAERT

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2024
2025

Maastricht University

Faculteit Rechten

master in de rechten

Masterthesis

Gevolgen van de afschaffing van de immuniteit van de uitvoeringsagent op bestuurders

Anne-Sophie Neirinckx

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten, afstudeerrichting rechten

PROMOTOR :

Prof. dr. Veerle COLAERT

Faculteit Rechten

Master in de rechten

Masterscriptie 2024-2025

Gevolgen van de afschaffing van de immuniteit van de uitvoeringsagent op bestuurders

Neirinckx Anne-Sophie

PROMOTOR:

Prof. dr. Veerle Colaert

BEGELEIDER:

Mevrouw Haaike Wouters

SAMENVATTING

Stel je voor dat een bestuurder van een vennootschap een beslissing neemt die achteraf negatieve gevolgen blijkt te hebben voor de vennootschap of haar schuldeisers. Tot voor kort bood de quasi-immuniteit bestuurders in dergelijke situaties belangrijke bescherming tegen persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen. De invoering van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek heeft echter een einde gemaakt aan deze bescherming.

Deze masterscriptie analyseert de gevolgen van het afschaffen van de quasi-immuniteit voor de aansprakelijkheid van bestuurders van vennootschappen. Bestuurders dragen een grote verantwoordelijkheid, met als gevolg dat hun handelen schade kan toebrengen aan de vennootschap en/of aan derden. In dergelijke gevallen kan de bestuurder zelf aansprakelijk worden gehouden voor de geleden schade.

Er zijn in het verleden al verschillende beschermingsmechanismen ingevoerd, zoals de quasi-immuniteit, om te vermijden dat bestuurders hun gedrag zouden aanpassen uit angst voor aansprakelijkheidsvorderingen die tegen hen zouden kunnen worden ingesteld. Nu de bescherming van de quasi-immuniteit is weggefallen, rijst de vraag of de andere manieren om bestuurders juridisch te beschermen, zoals de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, exoneratieclausules, de wettelijke beperking van aansprakelijkheid, vrijwaring en decharge door de algemene vergadering, voldoende zijn.

De quasi-immuniteit garandeerde dat bestuurders in principe niet rechtstreeks persoonlijk aansprakelijk gesteld konden worden door de schuldeisers van hun vennootschap. Door het wegvallen van dit mechanisme verliezen bestuurders een vorm van bescherming tegen persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen, maar dit betekent niet dat bestuurders nu niet beschermd zullen zijn. Ze zullen in de toekomst gebruik moeten maken van de andere beschikbare beschermingsmechanismen.

De quasi-immuniteit is een mechanisme dat in Nederland helemaal niet voorkomt. Daarom is het interessant om te onderzoeken op welke manieren Nederland haar bestuurders beschermt tegen dergelijke aansprakelijkheidsvorderingen. Het is opvallend dat Nederland grotendeels gelijkaardige beschermingsmechanismen toepast als België, maar een hogere drempel voor aansprakelijkheid hanteert, wat een interessant verschil vormt.

Deze masterscriptie heeft als doel bestuurders, juristen en rechtsgeleerden te voorzien van essentiële inzichten in de bestaande beschermingsmechanismen tegen bestuurdersaansprakelijkheid.

DANKWOORD

Het einde van de vijfjarige rechtenopleiding wordt afgesloten met het schrijven van een masterscriptie. Een langdurig en intensief onderzoekstraject waarin veel tijd, inspanning en doorzettingsvermogen is ingekropen. Een proces waarin een masterstudent écht op de proef wordt gesteld en wordt gedreven om het beste van zichzelf te geven.

Hoewel het onderzoek zwaar en intensief was, heeft het ook een grote positieve invloed gehad op mijn persoonlijke ontwikkeling als studente. Zo heb ik geleerd om beter om te gaan met stress, strikte deadlines en een overvloed aan informatie, die ik op een zo boeiend mogelijke manier heb weten samen te brengen in deze scriptie. Het schrijven ervan bracht een waaier aan emoties met zich mee, maar net deze emoties hebben mij gedreven tot het resultaat dat nu voorligt: een uniek en creatief eindwerk waarop ik bijzonder trots ben.

Dit gezegd zijnde wil ik in het bijzonder nog enkele belangrijke personen bedanken.

Allereerst mijn promotor prof. dr. Veerle Colaert, voor de mogelijkheid om onderzoek te mogen verrichten binnen dit boeiende thema.

Graag wil ik ook mevrouw Haaïke Wouters bedanken, die mij gedurende het hele proces intensief heeft begeleid. Haar kritische maar steeds waardevolle feedback was van onschatbare waarde.

Het is mede dankzij jullie dat dit mooie eindresultaat er mag zijn. Ik ben jullie daarvoor zeer dankbaar!

Mijn grootste dank gaat uit naar mijn ouders en broer Nathan. Hun onvoorwaardelijke steun en geloof in mij, zeker op de moeilijkste momenten, hebben ervoor gezorgd dat ik steeds ben blijven doorgaan. Dankzij hen sta ik vandaag waar ik sta en kan ik mijn dromen najagen.

Tot slot wil ik mij ook mijn vrienden en andere familieleden bedanken. Bij hen kon ik altijd terecht voor een moment van rust en ontspanning, waarna ik telkens weer met nieuwe moed terug aan het werk kon gaan. Een welgemeende dankjewel aan jullie allen!

Anne-Sophie Neirinckx,

Mol, 15 mei 2025.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	II
DANKWOORD	III
LIJST VAN AFKORTINGEN	7
INLEIDING.....	8
Hoofdstuk I. Onderzoekscontext.....	8
a) Onderwerp en probleemstelling	8
b) Beperkingen	9
Hoofdstuk II. Onderzoeksvragen	9
Hoofdstuk III. Onderzoeksmethode	10
a) Methodologie	10
b) Opbouw van het onderzoek	11
DEEL I. DE QUASI-IMMUNITEIT VAN BESTUURDERS	12
Hoofdstuk I. Quasi-immuniteit en haar oorsprong	12
a) Het begrip	12
b) Periode voorafgaand aan het Stuwadoorsarrest	12
c) Periode vanaf het Stuwadoorsarrest.....	13
d) Periode na het Stuwadoorsarrest.....	14
Hoofdstuk II. Het personeel toepassingsgebied inzake quasi-immuniteit	16
a) De uitvoeringsagent	16
b) Bestuurder van een vennootschap	17
Hoofdstuk III. De toepassing van de quasi-immuniteit voor bestuurders.....	27
Hoofdstuk IV. De afschaffing van de quasi-immuniteit.....	28
a) Inhoud van de afschaffing	28
b) Reden van de afschaffing	29
Hoofdstuk V. Conclusie	31
DEEL II. HUIDIGE BESCHERMINGSMAATREGELEN INZAKE BESTUURDERSAANSPRAKELIJKHEID ..	32
Hoofdstuk I. Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	32
a) Ratione personae	32
b) Ratione materiae.....	33
c) Ratione loci	35
d) Ratione temporis.....	35
e) In de praktijk	36

f)	Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering in Nederland	40
g)	Probleem	42
h)	Conclusie	43
Hoofdstuk II.	Invoering van exoneratieclausules	45
a)	Begrip	45
b)	Het principe.....	45
c)	Pijnpunten	46
d)	Exoneratieclausules in Nederland	48
e)	Conclusie	49
Hoofdstuk III.	Cap op bestuurdersaansprakelijkheid	51
a)	Oorsprong.....	51
b)	Kritiek	52
c)	Toepassingsgebied	52
d)	De cap op bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland	54
e)	Conclusie	54
Hoofdstuk IV.	Vrijwaringsbeding.....	56
a)	Begrip	56
b)	Bestaansreden.....	56
c)	Geldigheid.....	57
d)	Vrijwaringsbeding in Nederland	58
e)	Conclusie	60
Hoofdstuk V.	Decharge algemene vergadering	62
a)	Het principe.....	62
b)	Geldigheid.....	62
c)	Decharge in Nederland.....	63
d)	Conclusie	64
Hoofdstuk VI.	Bijkomende beschermingsmechanismen in Nederland	66
a)	Beklamel-norm	66
b)	Ernstig verwijt	67
CONCLUSIE		70
LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN		75
België.....		75
a)	Wetgeving.....	75

b)	Rechtspraak	75
c)	Rechtsleer	76
Nederland		84
a)	Wetgeving	84
b)	Rechtspraak	84
c)	Rechtsleer	85

LIJST VAN AFKORTINGEN

BW	Burgerlijk Wetboek
NBW	Nederlands Burgerlijk wetboek
WVV	Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen
Etc.	Et cetera

INLEIDING

Hoofdstuk I. Onderzoekscontext

a) Onderwerp en probleemstelling

1. Bestuurders van een vennootschap konden jarenlang met een gerust hart beslissingen nemen gezien zij beschermd werden door de leer van de quasi-immuniteit. Deze leer garandeert namelijk dat uitvoeringsagenten of hulppersonen, zoals bestuurders van een vennootschap, in beginsel niet rechtstreeks aansprakelijk gesteld kunnen worden door de schuldeisers van hun opdrachtgever.¹ Dit juridisch schild verdwijnt met de inwerkingtreding van Boek 6 BW waardoor bestuurders blootgesteld worden aan juridische risico's die ze nog niet eerder kenden. Ondanks het feit dat er verschillende andere manieren zijn om de bestuurder juridisch te beschermen, bijvoorbeeld door aansprakelijkheidsverzekeringen of door de wettelijke beschermingsmaatregelen voorzien in het WVV, kan het wegvallen van deze quasi-immuniteit het gevoel doen rijzen dat bestuurders in de toekomst voorzichtiger te werk moeten gaan aangezien zij nu een beschermingsmaatregel verliezen. Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn: "Zijn de huidige beschermingsmaatregelen wel voldoende?" en "Is er geen nood aan extra beschermingsmaatregelen gezien de afschaffing van de quasi-immuniteit?". Dit zal achterhaald worden in dit onderzoek.

2. Het onderwerp van dit onderzoek luidt: de gevolgen van de afschaffing van de immuniteit van de uitvoeringsagent op bestuurders. Meer specifiek richt dit onderzoek zich op de invloed die de afschaffing van de quasi-immuniteit van uitvoeringsagenten heeft op de aansprakelijkheid van bestuurders van vennootschappen. Doordat de quasi-immuniteit verdwijnt, verdwijnt er ook een beschermingsmaatregel voor de uitvoeringsagent met tot gevolg dat zij nu meer aansprakelijkheidsrisico's kent. Gelukkig zijn er wel nog altijd heel wat andere beschermingsmaatregelen. Zo zijn er de wettelijke beschermingsmaatregelen voorzien in het WVV. Artikel 2:56 WVV bepaalt bijvoorbeeld dat bestuurders alleen aansprakelijk zijn voor "*beslissingen, daden of gedragingen die zich kennelijk buiten de marge bevinden waarbinnen normaal voorzichtige en zorgvuldige bestuurders, geplaatst in dezelfde omstandigheden, redelijkerwijze van mening kunnen verschillen*". Naast de beschermingsmaatregelen voorzien in het WVV², zijn er ook de verzekeringen omtrent bestuurdersaansprakelijkheid³ en is het ook mogelijk om conventioneel beschermingsmaatregelen te reguleren.

3. In het onderzoek dat hier gevoerd wordt, zullen de huidige beschermingsmaatregelen geëvalueerd worden. Het is namelijk zo dat er op dit moment al een heel aantal beschermingsmaatregelen bestaan, zie *supra* randnummer 2. Maar de afschaffing van de quasi-immuniteit doet de vraag rijzen of de huidige beschermingsmaatregelen wel voldoende zijn. Is er

¹ BOON S. en GARDIN W., 'Nieuw Boek 6 van Burgerlijk Wetboek zorgt voor ernstige verzwaring van aansprakelijkheid', *Vandelanotte* 22 februari 2024, <https://www.vandelanotte.be/nl/nieuws/boek-6-bw-maakt-komaf-met-quasi-immuniteit-uitvoeringsagenten#:~:text=De%20oude%20regels%20%3A%20quasi%2Dimmuniteitsleer,de%20schuldeisers%20van%20hun%20opdrachtgever.>

² Artikelen 2:56-2:58 Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, *BS* 4 april 2019.

³ Artikelen 141-153 Wet betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten, *BS* 15 december 2004.

geen nood aan een bijkomende beschermingsmaatregel om die afwezigheid van quasi-immuniteit te compenseren?

4. Dit onderzoek zal trachten die vragen en onduidelijkheden te beantwoorden waarbij er zowel gekeken wordt naar de regels voor de inwerkingtreding van Boek 6 BW als naar de huidige regels van Boek 6 BW. Daarnaast zal er niet alleen gekeken worden naar het Belgisch recht maar ook naar het Nederlandse recht. Beschikken zij over andere beschermingsmaatregelen voor bestuurders van vennootschappen? Bestaat er in Nederland een beschermingsmechanisme zoals de quasi-immuniteit?

b) Beperkingen

5. Gezien dit onderzoek niet alles kan behandelen, is het belangrijk om duidelijk te maken wat wel en wat niet onderzocht zal worden. Uitvoeringsagenten of hulppersonen zijn *“natuurlijke personen of rechtspersonen die door de schuldenaar van een contractuele verbintenis belast worden met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van deze verbintenis, ongeacht of zij deze verbintenis uitvoeren voor eigen rekening en in eigen naam, dan wel voor rekening en in naam van de schuldenaar”*⁴. In dit onderzoek zal er enkel gekeken worden naar de bestuurder van een vennootschap als hulppersoon. Er zal bijvoorbeeld niet gekeken worden naar een werknemer met specifieke verantwoordelijkheden of een commerciële vertegenwoordiger als uitvoeringsagenten. Enkel en alleen de bestuurder van een vennootschap zal als uitvoeringsagent bestudeerd worden. Daarnaast zal dit onderzoek ook territoriaal beperkt zijn tot België en Nederland.

In het gevoerde onderzoek zal er ook gedeeltelijk naar de praktijk gekeken worden. Er zal onder andere gekeken worden naar enkele aansprakelijkheidspolissen voor bestuurders bij verschillende verzekeringsmaatschappijen. Gezien de beperkte omvang van het onderzoek werden de polissen van drie grote verzekeraars onder de loep genomen, namelijk: KBC Verzekeringen, AXA Verzekeringen en Allianz Belgium.

Hoofdstuk II. Onderzoeksvragen

6. De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *‘In hoeverre is er in het Belgische recht nood aan een bijkomende beschermingsmaatregel voor bestuurdersaansprakelijkheid naar aanleiding van het wegvallen van de quasi-immuniteit?’*.

7. Om op deze centrale onderzoeksvraag te kunnen antwoorden is het antwoord op volgende deelvragen van belang:

1. *‘Wat hield de quasi-immuniteit van uitvoeringsagenten in voor een bestuurder van een vennootschap?’*
2. *‘Welke juridische en praktische veranderingen brengt de afschaffing van de quasi-immuniteit met zich mee voor de bestuurder van een vennootschap?’*

⁴ VANANROYE J., ‘Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid’, *TPR* 2021, (177) 179.

3. *‘Op welke manier worden bestuurders van vennootschappen beschermd in het huidige recht?’*
4. *‘Wat is de stand van zaken in Nederland omtrent de aansprakelijkheid en bescherming van bestuurders van vennootschappen?’*
5. *‘Op welke manier zou het Belgische recht inzake de aansprakelijkheidsbescherming van bestuurders versterkt kunnen worden in vergelijking met het Nederlandse recht?’*

Deze beschrijvende en rechtsvergelijkende subonderzoeksvragen vormen de basis om uiteindelijk een antwoord te kunnen bieden op de centrale onderzoeksvraag die aanbevelend van aard is.

Hoofdstuk III. Onderzoeksmethode

a) Methodologie

8. Het gevoerde onderzoek vertrekt vanuit een interdisciplinair kader waarin rechtswetenschappelijke en rechtsvergelijkende methoden worden gecombineerd om tot een algemene conclusie te komen die een antwoord geeft op de eerder geformuleerde aanbevelende onderzoeksvraag. Door hierbij zowel het Belgische als het Nederlandse rechtskader inzake bestuurdersaansprakelijkheid te analyseren, wordt getracht een genuanceerd inzicht te verkrijgen in de huidige beschermingsmechanismen en hun effectiviteit.

9. De keuze voor een rechtsvergelijking met Nederland is weloverwogen. België en Nederland delen een vergelijkbare rechtscultuur, onder meer doordat hun Burgerlijke Wetboeken historisch geworteld zijn in de Code Napoléon. Hierdoor vertonen beide rechtssystemen sterke gelijkenissen in juridische concepten en structuur, wat een diepgaande en relevante vergelijking mogelijk maakt. Tegelijkertijd bestaan er ook verschillen in de manier waarop beide landen omgaan met de bestuurdersaansprakelijkheid. De memorie van toelichting tot invoering van artikel 2:56 WVV⁵ geeft namelijk aan dat het Nederlandse recht een relativiteitsleer kent, die de mogelijkheden voor derden om bestuurders aansprakelijk te stellen aanzienlijk beperkt. Daarnaast is in Nederland ‘gewone onzorgvuldigheid’ op zichzelf onvoldoende om bestuurdersaansprakelijkheid te doen ontstaan. Deze wezenlijke verschillen maken van Nederland een bijzonder interessant vergelijkingspunt. Ze laten toe om het Belgische systeem kritisch te evalueren en na te gaan in hoeverre het versterkt kan worden op het vlak van aansprakelijkheidsbescherming voor bestuurders.

10. De aanbevelende centrale onderzoeksvraag wordt benaderd aan de hand van verschillende deelvragen, elk met een eigen methodologische insteek. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een combinatie van normatieve analyse, juridische interpretatie en praktijkgerichte benaderingen. De vergelijking met het Nederlandse recht dient hierbij niet alleen als toetssteen, maar ook als inspiratiebron voor potentiële verbeteringen of aanvullingen in het Belgische systeem.

⁵ Memorie van toelichting tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/001, 73.

b) Opbouw van het onderzoek

11. Het onderzoek bestaat in totaal uit twee grote delen.

Het eerste deel behelst de leer van de quasi-immuniteit die tot voor kort van kracht was in het Belgische recht. Deze leer was uniek en zorgde voor veel bescherming en rechtszekerheid bij de bestuurders van vennootschappen. Dit eerste deel wordt opgesplitst in vier hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk zal gaan over het begrip 'quasi-immuniteit' en hoe deze leer zich in het Belgische rechtssysteem heeft ontwikkeld. Hierbij is het Stuwadoorsarrest van 1973 van groot belang. Vervolgens zal hoofdstuk twee zich toespitsen op het personeel toepassingsgebied van de quasi-immuniteit. Hierbij wordt er niet alleen ingegaan op de uitvoeringsagent in het algemeen maar ook op de bestuurder van een vennootschap. De vragen 'Wie is hij?', 'Wat doet hij?' en 'Wanneer is hij aansprakelijk?' zullen hierbij beantwoord worden. Het derde hoofdstuk gaat op zijn beurt dieper in op de toepassing van de leer van de quasi-immuniteit op de bestuurders van de vennootschappen. Het eerste deel van dit onderzoek wordt tot slot afgesloten met een bespreking van het effect en de reden van de afschaffing van de quasi-immuniteit.

Vervolgens zal het tweede deel van dit onderzoek de alternatieve beschermingsmechanismen bespreken waarop bestuurders de dag van vandaag beroep op kunnen doen. Hierbij zal er stilgestaan worden bij respectievelijk de bestuurdersaansprakelijkheid, exoneratieclausules, de beperkingen van bestuurdersaansprakelijkheid, de vrijwaring door de vennootschappen en de decharge verleend door de algemene vergadering in de hoofdstukken één, twee, drie, vier en vijf van deel twee. Het tweede deel van dit onderzoek zal afgesloten worden met een analyse van twee aanvullende beschermingsmechanismen uit het Nederlandse recht, die het Belgische recht niet kent, namelijk de Beklamel-norm en het ernstig verwijt.

Doorheen het gevoerde onderzoek vindt er een secundair rechtsvergelijkend onderzoek plaats waarbij de onderzoeksresultaten van het Belgische recht vergeleken worden met die van Nederland.

Het onderzoek zal eindigen met een evaluerend en aanbevelend antwoord op de centrale onderzoeksvraag waarbij er gebruik gemaakt zal worden van alle belangrijke, voorheen besproken, punten.

DEEL I. DE QUASI-IMMUNITEIT VAN BESTUURDERS

12. In dit eerste deel wordt de bijzondere beschermingsmaatregel 'de quasi-immuniteit' besproken, met aandacht voor het begrip, de oorsprong, de toepassing en de latere afschaffing ervan. Deze analyse vormt een noodzakelijke basis voor de latere evaluatie en eventuele aanbevelingen omtrent bijkomende bescherming voor bestuurders.

13. Omdat het Nederlandse recht geen equivalent kent van de Belgische quasi-immuniteit voor uitvoeringsagenten, wordt dit deel van het onderzoek hoofdzakelijk benaderd vanuit Belgisch recht.

Hoofdstuk I. Quasi-immuniteit en haar oorsprong

a) Het begrip

14. Vooraleer de quasi-immuniteit van bestuurders geanalyseerd kan worden, is het van belang een goed begrip te hebben van wat quasi-immuniteit nu precies inhoudt. Quasi-immuniteit is een door de rechtspraak ontwikkelde immuniteit⁶ en kan in het algemeen omschreven worden als *"het principe waarbij een hulppersoon of uitvoeringsagent niet rechtstreeks aansprakelijk gesteld kan worden door de schuldeisers van hun opdrachtgever"*⁷.

15. Het begrip 'quasi-immuniteit' is een begrip dat haar oorsprong kent in de rechtspraak, meer bepaald in het Stuwadoorsarrest van 1973. Om een goed beeld te krijgen van de evolutie van het begrip 'quasi-immuniteit' zal er ook gekeken worden naar de periode voorafgaand aan het Stuwadoorsarrest. Vervolgens zal het Stuwadoorsarrest zelf uitvoerig besproken worden en zal er ook stilgestaan worden bij enkele belangrijke nieuwigheden/wijzigingen die plaatsvonden in de periode na het Stuwadoorsarrest.

b) Periode voorafgaand aan het Stuwadoorsarrest

16. In de periode voor 1973 was het in het Belgische recht mogelijk om als opdrachtgever de uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk te stellen mits de toepassingsvoorwaarden van de buitencontractuele aansprakelijkheid voldaan waren (zie *infra* randnummer 40). De reden hiervoor is dat de buitencontractuele aansprakelijkheid zich opdringt aan eenieder en het bestaan van een overeenkomst tussen de opdrachtgever en zijn schuldenaar doet hier geen afbreuk aan. De twee vorderingen stonden met andere woorden los van elkaar.⁸

⁶ Cass. 4 juni 1971, *Arr. Cass.* 1971, 989.

⁷ SAMOY I. en VAN EEKERT S., 'De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter', *RW* 2023-2024, 437.

⁸ DIEUX X., 'La responsabilité des administrateurs ou gérants d'une personne morale à l'égard des tiers: dernier développements?', *Rev.not.* 2006, 258; VERVOORT D., 'De relevantie van het Tiercé-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water', *TBBR* 2015, 260.

c) Periode vanaf het Stuwadoorsarrest

17. Op 7 december 1973 kwam er het fameuze cassatiearrest Müller-Thomsen, ook wel het Stuwadoorsarrest genoemd. Het arrest betrof een machineproducent die een overeenkomst sloot met een rederij om materiaal te vervoeren over zee. De rederij deed voor het inladen van het materiaal beroep op een stuwadoor (hulppersoon). De stuwadoor liet een van de kisten met materiaal vallen op de kaai waardoor er schade ontstond. Het Hof van Cassatie maakte duidelijk dat de stuwadoor een hulppersoon was en dus niet als een derde beschouwd kon worden. Dit bracht met zich mee dat de stuwadoor enkel buitencontractueel aansprakelijk gesteld kon worden mits de hem verweten fout een schending uitmaakte van de algemene zorgvuldigheidsplicht en dus niet voortspoot uit de contractuele verbintenis, én mits er niet louter contractuele schade veroorzaakt werd.⁹

18. Vanaf dat arrest werd er aangenomen dat hulppersonen een quasi-immuniteit genoten. Dit betekende dat zij door een derde niet buitencontractueel aansprakelijk konden worden gesteld voor schade die zij die derde hadden berokkend bij de uitvoering van diens overeenkomst met de hoofdschuldenaar.¹⁰

19. Door middel van het Stuwadoorsarrest kwam er dus een relatief samenloopverbod in de plaats van de absolute mogelijkheid tot samenloop. Voordien kon een slachtoffer namelijk zowel contractueel als buitencontractueel de dader aansprakelijk stellen indien de voorwaarden voor buitencontractuele aansprakelijkheid voorhanden waren (zie *infra* randnummer 40). Het feit dat er al een contract bestond tussen dader en slachtoffer deed geen afbreuk aan de mogelijkheid van een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering.¹¹ Met het Stuwadoorsarrest voerde het Hof van Cassatie een relatief samenloopverbod in. Dit hield in dat een contractpartij slechts buitencontractueel aansprakelijk gesteld kon worden indien de haar ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakte. Deze tekortkoming was niet ten gevolge van een contractuele verbintenis, maar was een tekortkoming aan de algemene zorgvuldigheidsplicht van eenieder. Daarnaast gold er een tweede voorwaarde voor het instellen van een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering, namelijk dat de fout schade moest hebben veroorzaakt die afweek van de schade voortvloeiend uit de gebrekkige uitvoering van de overeenkomst.¹²

Dit samenloopverbod beschermde niet alleen de contractpartijen maar ook de hulppersonen door wie de contractpartijen zich lieten bijstaan of vervangen.¹³ Zo besliste het Hof van Cassatie dat de uitvoeringsagenten niet buitencontractueel aansprakelijk gesteld konden worden door de hoofdschuldeiser voor schade veroorzaakt door de uitoefening van de hoofdovereenkomst, ongeacht de aard van de verbintenis die de uitvoeringsagent uitvoert en ongeacht de aard van de fout die hij

⁹ Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395; PERSYN C., 'Het nieuw buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht: impact op de werkvloer', *Or.* 2024, (242) 243.

¹⁰ VANDERSNICKT C., 'Impact du nouveau Code civil sur la responsabilité du travailleur', *Indic.soc.* 2024, 2.

¹¹ VERVOORT D., 'De relevantie van het Tiercé-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water', *TBBR* 2015, 260.

¹² DEVLOO K. en HANQUET V., 'La responsabilité civile du travailleur', *Ors.* 2020, 38; PERSYN C., 'Het nieuw buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht: impact op de werkvloer', *Or.* 2024, (242) 243; VAN EECKHOUTTE W., 'Aansprakelijkheid van de partijen' in VAN EECKHOUTTE W., *Sociaal Compendium. Arbeidsrecht met fiscale noties*, Wolters Kluwer, 2024, 1101.

¹³ Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395; BOCKEN H., 'Samenloop in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', *TPR* 2021, 151.

begaat.¹⁴ Het Hof wilde met deze beslissing vermijden dat een contractant het samenloopverbod zou kunnen omzeilen door een vordering in te stellen tegen de uitvoeringsagent van zijn medecontractant. Dus dankzij het Stuwadoorsarrest werd ook de uitvoeringsagent beschermd door het samenloopverbod. Uitvoeringsagenten konden enkel en alleen buitencontractueel aansprakelijk gesteld worden door de hoofdschuldeiser mits de voorwaarden voor samenloop tussen de hoofdschuldeiser en zijn medecontractant verenigd waren.¹⁵

20. Kortom was het Stuwadoorsarrest van 1973 van enorm belang gezien het bepaalde dat tussen twee contracterende partijen er geen beroep meer mogelijk was op artikel 1382 oud BW¹⁶ aangaande de buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering, indien de fout die de schade veroorzaakte bestond uit het niet nakomen van een contractuele verbintenis. In dat geval dienden de contracterende partijen gebruik te maken van de regels omtrent de contractuele aansprakelijkheid.¹⁷

d) Periode na het Stuwadoorsarrest

21. Aangezien het recht nooit stilstaat, waren er na het besproken Stuwadoorsarrest nog enkele nieuwigheden die noemenswaardig zijn.

22. Zo zorgde het cassatiearrest Tiercé Franco Belge van 29 september 2006¹⁸ voor een volgende stap in de evolutie van de samenloop. Het arrest betrof een conflict tussen een man en de nv Tiercé Franco Belge. De man plaatste een weddenschap op paardenrennen bij een turfkantoor maar de uitbaatster valideerde het formulier niet omdat het door een windvlaag achter de kassa was beland. Toen de weddenschap in de prijzen leek te vallen, weigerde de nv, als werkgever van de uitbaatster, de prijs uit te betalen. In hoger beroep werd de nv veroordeeld om de man een schadevergoeding te betalen op grond van artikel 1384 lid 3 oud BW. Vervolgens vernietigde het Hof van Cassatie dit vonnis. De appelrechters hadden namelijk een fout gemaakt door de vergoeding toe te kennen op een buitencontractuele grondslag terwijl er een contract was tussen de man en de nv en de appelrechters hadden deze samenloopsituatie dus niet onderzocht. Het Hof verduidelijkte hierbij dat de buitencontractuele aansprakelijkheid alleen ingeroepen kan worden mits de fout niet alleen een contractbreuk betreft, maar ook een schending van de algemene zorgvuldigheidsplicht is, én mits de schade niet voortvloeit uit de slechte uitvoering van het contract.¹⁹

Met het arrest Tiercé Franco Belge wijzigde het Hof een van de voorwaarden opdat de hulppersoon buitencontractueel aansprakelijk gesteld kon worden. Daar waar het Hof bij het Stuwadoorsarrest vereiste dat de begane fout een schending uitmaakte van de algemene zorgvuldigheidsplicht, vereiste zij met het Tiercé Franco Belge-arrest dat een fout niet alleen een tekortkoming moet

¹⁴ Cass. 24 maart 2016, C. 14.0329.N; BOCKEN H., 'Samenloop in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', TPR 2021, 151.

¹⁵ BOCKEN H., 'Samenloop in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', TPR 2021, 151.

¹⁶ Artikel 1382 oud BW, BS 3 september 1807.

¹⁷ NOELS D., *Transportrecht de tussenpersonen*, Wolters Kluwer, 2018, 320.

¹⁸ Cass. 29 september 2006, C.03.0502.N.

¹⁹ Cass. 29 september 2006, C.03.0502.N.; WERY P., 'L'option des responsabilités entre parties contractantes' in STIJNS S. en WERY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, 223.

uitmaken van de algemene zorgvuldigheidsplicht maar ook van een contractuele verbintenis.²⁰ Het lijkt er dus op dat de fout zowel contractueel als buitencontractueel moet zijn opdat de uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden. Er is met andere woorden de vereiste van een gemengde fout.²¹ Op die manier versoepelde het Hof van Cassatie de aansprakelijkheidsmogelijkheden van de opdrachtgever ten aanzien van de uitvoeringsagent aangezien de fout niet meer vreemd moest zijn aan de uitvoering van het contract. De tweede voorwaarde opdat een uitvoeringsagent buitencontractueel aansprakelijk gesteld kon worden, namelijk dat de schade niet te wijten was aan de slechte uitvoering van de overeenkomst, bleef onveranderd gelden in het arrest Tiercé Franco Belge.²²

23. In een later arrest van 27 november 2006²³ motiveerde het Hof van Cassatie voor het eerst de grondslag van het samenloopverbod. Zo bepaalde het Hof in het arrest dat *“de principiële onmogelijkheid voor contractpartijen om zich in het raam van hun contractuele verhouding op de regels van de buitencontractuele aansprakelijkheid te beroepen voortvloeit uit de veronderstelling dat contractpartijen hun contractuele rechtsverhouding en een in dit raam begane wanprestatie, behoudens andersluidend beding, uitsluitend door de regels van de contractuele aansprakelijkheid willen laten beheersen.”*²⁴ Het Hof neemt dus de vermoede wil van de contractanten om hun rechtsverhouding te onderwerpen aan de contractuele regels uitdrukkelijk als grondslag voor het samenloopverbod, behoudens anders bepaald.²⁵

24. Ook in latere arresten bijvoorbeeld, zoals het arrest van 24 maart 2016²⁶ of het arrest van 12 maart 2020²⁷, bevestigde het Hof van Cassatie de Tiercé Franco Belge-uitspraak. Het Hof oordeelde dat een buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering ten aanzien van een uitvoeringsagent mogelijk was wanneer een gemengde fout (zowel contractueel als buitencontractueel) schade veroorzaakt die niet voortvloeit uit een gebrekkige uitvoering van de contractuele verbintenis.

²⁰ Cass. 29 september 2006, C.03.0502.N.

²¹ VERVOORT D., 'De relevantie van het Tiercé-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water', *TBBR* 2015, 263-264.

²² Cass. 29 september 2006, C.03.0502.N.

²³ Cass. 27 november 2006, C.05.0310.N.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ BOCKEN H., 'Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid', *NJW* 2007, 722.

²⁶ Cass. 24 maart 2016, C.14.0329.N.

²⁷ Cass. 12 maart 2020, C.19.0408.N.

Hoofdstuk II. Het personeel toepassingsgebied inzake quasi-immuniteit

a) De uitvoeringsagent

25. Zoals uit de definitie van de quasi-immuniteit (zie *supra* randnummer 14) blijkt, heeft deze immuniteit betrekking op een immuniteit die wordt toegekend aan uitvoeringsagenten, ook wel hulppersonen genoemd. Hierbij is er geen wettelijke definitie voorzien van het begrip 'hulppersoon'. Ook in de doctrine is er geen eenduidige definitie van het begrip. Soms heeft het betrekking op elke persoon die de schuldenaar vervangt voor de uitoefening van alle of een deel van zijn contractuele verplichtingen, ongeacht of deze onafhankelijk of in loondienst werkt. Soms gebruiken we het alleen om onafhankelijke vervangers aan te duiden.²⁸

26. Traditioneel kan het begrip 'uitvoeringsagent' omschreven worden als *"de persoon die de hoofdcontractant bijstaat of vervangt bij de uitvoering van (het geheel of een gedeelte van) zijn verbintenis(sen) die hij heeft ten aanzien van een andere partij, de medecontractant"*.²⁹

27. Ondanks het feit dat er een traditionele definitie werd aangenomen, had de rechtspraak toch getracht een duidelijke, eenvormige definitie te creëren. Zo verduidelijkte het Hof van Cassatie in een arrest van 24 maart 2016 het begrip 'hulppersoon'. Ze omschreef dit begrip als *"een natuurlijke persoon of een rechtspersoon die door de schuldenaar van een contractuele verbintenis belast wordt met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van deze verbintenis, ongeacht of hij deze verbintenis uitvoert voor eigen rekening en in eigen naam, dan wel voor rekening en in naam van de schuldenaar"*.³⁰ Deze definitie is heel algemeen en maakt geen onderscheid tussen het feit of de agent in eigen naam of in naam van de schuldenaar handelt.³¹ Deze definitie werd ook door het Hof van Cassatie herhaald in het arrest van 12 maart 2020³².

Opdat er dus sprake is van een uitvoeringsagent moet er een overeenkomst zijn tussen de uitvoeringsagent en de hoofdschuldenaar omtrent de uitoefening van de verbintenissen uit de hoofdovereenkomst.³³ Dit brengt met zich mee dat de uitvoeringsagent door middel van zijn overeenkomst met de hoofdschuldenaar, gehouden is tot de feitelijke gehele of gedeeltelijke uitvoering van de verbintenissen uit de hoofdovereenkomst.

Categorieën van uitvoeringsagenten

28. Zoals hierboven reeds beschreven werd, kan het begrip 'uitvoeringsagent' omschreven worden als *"een natuurlijke persoon of een rechtspersoon die door de schuldenaar van een contractuele verbintenis belast wordt met de gehele of gedeeltelijke uitvoering van deze verbintenis, ongeacht of hij deze verbintenis uitvoert voor eigen rekening en in eigen naam, dan wel voor rekening en in naam van de schuldenaar"*.³⁴

²⁸ WERY P., *Boek 1/1: algemene overeenkomstenleer*, Larcier, 2020, 739.

²⁹ Cass. 3 december 1976, RW 1977-78, 1303; BOCKEN H. en BOONE I., *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, die Keure, 2010, 45.

³⁰ Cass. 24 maart 2016, C. 14.0329.N.

³¹ WERY P., *Boek 1/1: algemene overeenkomstenleer*, Larcier, 2020, 739.

³² Cass. 12 maart 2020, C.19.0408.N.

³³ CLAEYS I., *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid*, Intersentia, 2003, 169.

³⁴ Cass. 24 maart 2016, C. 14.0329.N.; Cass. 12 maart 2020, C.19.0408.N.

Dit omvat zowel aangestelden van de schuldenaar, zoals bijvoorbeeld ondergeschikten met wie hij een arbeidsovereenkomst heeft gesloten zoals werknemers, als zelfstandige personen of ondernemingen (bijvoorbeeld onderaannemers of organen) op voorwaarde dat zij de verbintenissen van diens aansteller, werkgever, rechtspersoon etc. ten aanzien van diens medecontractanten helpen uitvoeren.³⁵

29. In een arrest³⁶ van het Hof van Cassatie heeft het Hof echter gepreciseerd dat personen die hulpzaken ter beschikking stellen van een contractpartij die hier vervolgens gebruik van maakt bij de uitvoering van haar verbintenissen, niet beschouwd kunnen worden als uitvoeringsagenten.

b) Bestuurder van een vennootschap

30. Dit onderzoek focust op de bestuurder van een vennootschap als uitvoeringsagent. Hierbij dient een vennootschap begrepen te worden als *“Een vennootschap wordt opgericht bij een rechtshandeling door één of meer personen, vennoten genaamd, die een inbreng doen. Zij heeft een vermogen en stelt zich de uitoefening van één of meer welbepaalde activiteiten tot voorwerp. Een van haar doelen is aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen.”*³⁷

De aansprakelijkheid van de bestuurders

31. Volgens artikel 5.229 BW³⁸ geldt dat: *“Indien de schuldenaar beroep doet op andere personen voor de nakoming van de verbintenis, is de fout die deze hulppersonen hebben begaan aan hem toerekenbaar.”* Dit vormt het uitgangspunt voor de beoordeling van aansprakelijkheid in het kader van handelingen gesteld door bestuurders.

32. In principe geldt namelijk dat bestuurders, zolang zij hun opdrachten normaal vervullen, zelf geen verbintenissen aangaan. Ze vertegenwoordigen enkel de vennootschap, waardoor de rechtspersoon de enige is die door hun handelingen gebonden is.³⁹

33. Wanneer echter een bestuurder van een vennootschap fouten maakt bij de uitvoering van een overeenkomst van de vennootschap en daardoor schade veroorzaakt, is het in principe de vennootschap die aansprakelijk wordt gesteld zonder dat een eigen fout in hoofde van de vennootschap bewezen dient te worden.⁴⁰ Dit vloeit voort uit de orgaantheorie, die stelt dat de

³⁵ VANANROYE J., ‘Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid’, *TPR* 2021, (177) 178-179.

³⁶ Cass. 12 maart 2020, C.19.0408.N.

³⁷ Artikel 1:1 Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, *BS* 4 april 2019.

³⁸ Artikel 5.229 BW, *BS* 14 mei 2019.

³⁹ BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., ‘Aansprakelijkheid van bestuurders’ in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 373; DE WOLF P. en STEVENS G., ‘Responsabilité des administrateurs’ in X, *Traité pratique de droit commercial. Tome 4 – Les sociétés – Volume 1 et 2*, Kluwer, 2014, 287.

⁴⁰ CLOTTENS C., COOLS S., DE DIER S. e.a., ‘Toerekening van feitelijke handelingen aan de rechtspersoon’ in CLOTTENS C., COOLS S., DE DIER S. e.a., *Overzicht van rechtspraak. Vennootschappen en verenigingen*, *TPR* 2022, 1634; RALET O., ‘L’exercice d’un mandat d’administrateur par une personne morale – questions de responsabilités’, *DAOR* 1993, 9.

rechtspersoon op grond van artikel 1382 oud BW⁴¹ rechtstreeks aansprakelijk kan worden gesteld voor onrechtmatige daden van haar organen, wanneer deze handelen in het kader van hun opdracht.⁴²

34. Toch rijst de vraag op welke manier de bestuurder persoonlijk aansprakelijk gesteld kan worden door een contractuele wederpartij van de vennootschap.⁴³ In het Belgische recht wordt een onderscheid gemaakt tussen interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid: enerzijds de aansprakelijkheid jegens de vennootschap zelf, anderzijds die tegenover derden.⁴⁴ Ook binnen het Nederlandse recht wordt dit onderscheid erkend, al blijkt deze opdeling niet absoluut te zijn. Uit de rechtspraak⁴⁵ blijkt namelijk dat de Hoge Raad in het kader van een beoordeling van externe bestuurdersaansprakelijkheid ook expliciet verwijst naar de regelgeving omtrent de interne bestuurdersaansprakelijkheid.⁴⁶

Interne bestuurdersaansprakelijkheid

35. Bestuurders van vennootschappen dragen een belangrijke verantwoordelijkheid. Zij zijn namelijk gehouden tot een zorgvuldige en behoorlijke vervulling van hun taak ten aanzien van de vennootschap.⁴⁷ Wanneer een bestuurder beslissingen, daden of gedragingen stelt die zich kennelijk buiten de marge bevinden waarbinnen een normaal voorzichtige en zorgvuldige bestuurder, geplaatst in dezelfde omstandigheden, redelijkerwijs zou handelen, kan hij daarvoor aansprakelijk worden gesteld.⁴⁸ Deze aansprakelijkheid is verankerd in artikel 2:56 WvV, dat bepaalt: *“De in artikel 2:51 WvV bedoelde personen en alle andere personen die ten aanzien van de rechtspersoon werkelijke bestuursbevoegdheid hebben of hebben gehad zijn jegens de rechtspersoon aansprakelijk voor fouten begaan in de uitoefening van hun opdracht (...)”*.

36. Bestuurders kunnen dus door de vennootschap aansprakelijk worden gesteld voor fouten die zij maken bij de uitvoering van hun taken. Het begrip ‘fouten’ slaat in de eerste plaats op gewone bestuursfouten. Dit is vergelijkbaar met de aansprakelijkheid van een professional tegenover zijn cliënt, in dit geval de vennootschap.⁴⁹ Een typisch voorbeeld hiervan is wanneer een bestuurder een overeenkomst van de vennootschap op een verkeerde manier uitvoert.

Daarnaast kunnen bestuurders ook aansprakelijk worden gesteld wanneer zij een inbreuk plegen op het WvV of de statuten van de vennootschap.⁵⁰

⁴¹ Nu artikelen 6:5 en 6:6 BW, BS 1 juli 2022.

⁴² *Ibid.*

⁴³ LOFFET T., ‘Les éléments constitutifs, les contours et la prévention de la responsabilité des dirigeants d’entreprise’ in HENRI J., *La responsabilité des dirigeants de sociétés, associations et fondations*, Larcier, 2022, (41) 44.

⁴⁴ VAN OMMESLAGHE P., ‘L’assurance de la responsabilité civile. Les administrateurs de sociétés et d’associations en Belgique et la loi du 25 juin 1992 pour le contrat d’assurance terrestre’, *TBH* 1994, 281; FERON B. en GOFFIN J-F., ‘La protection des administrateurs de sociétés contre la mise en cause de leur responsabilité civile’, *JT* 1996, 380.

⁴⁵ Hoge Raad (NL) 8 december 2006, C05/256HR, ECLI:NL:PHR:2006:AZ0758, ‘Ontvanger/Roelofsen’.

⁴⁶ WESTENBROEK W.A., ‘Toetsingsintensiteit bij bestuurdersaansprakelijkheid’ in SCHUTGENS R.J.B., SCHLÖSSELS R.J.N., KROMMENDIJK J. (e.a.), *Toetsingsintensiteit*, Wolters Kluwer, 2022.

⁴⁷ Artikel 2:51 WvV, BS 4 april 2019.

⁴⁸ Artikel 2:56 lid 1 WvV, BS 4 april 2019.

⁴⁹ GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., *Ondernemingsrecht: deel 1*, Acco Learn, 2022, 244.

⁵⁰ Artikel 2:56 lid 3 WvV, BS 4 april 2019.

Interne bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland

37. In Nederland is deze interne bestuurdersaansprakelijkheid geregeld in artikel 2:9 van het NBW. Ook hier is iedere bestuurder gehouden tot de behoorlijke vervulling van zijn taak. Indien een bestuurder zijn taak onbehoorlijk vervult, is hij jegens de rechtspersoon aansprakelijk voor het geheel van de schade die deze daardoor lijdt.⁵¹ Dit laatste toont aan dat het hier met andere woorden om een hoofdelijke aansprakelijkheid van iedere bestuurder gaat. Doch is het mogelijk voor de bestuurder om zich te ontdoen van zijn aansprakelijkheid door aan te tonen dat de gedraging niet aan hem te wijten is en dat hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van die gedraging af te wenden.⁵²

Volgens lid 2 van dit artikel is een bestuurder echter maar aansprakelijk jegens de rechtspersoon voor schade die het gevolg is van een onbehoorlijk bestuur, mits hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Er geldt dus een extra voorwaarde, namelijk de ernstigeverwijtmaatstaf (zie *infra* randnummers 174-178).

38. Hoewel zowel het Belgische als het Nederlandse recht uitgaan van het principe dat een bestuurder intern aansprakelijk kan worden gesteld voor zijn/haar fouten tijdens de uitoefening van zijn/haar functie, is het opvallend dat het Nederlandse recht striktere voorwaarden hanteert door de vereiste van 'ernstig verwijt'. Het Belgische recht daarentegen eist alleen een vergelijking van het gedrag van de bestuurder in kwestie met het gedrag van een normaal, vooruitziend en zorgvuldig bestuurder in gelijkaardige omstandigheden geplaatst, beter bekend als de algemene zorgvuldigheidsnorm. Hoewel dit misschien op het eerste zicht lijkt op de vereiste van 'ernstig verwijt', is er toch een groot verschil. Voor de vereiste van 'ernstig verwijt' moet er namelijk sprake zijn van een ernstig onzorgvuldig handelen, terwijl er voor een schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm een lichte fout al volstaat.⁵³ Op die manier biedt de Belgische benadering een iets soepelere manier om tot interne bestuurdersaansprakelijkheid over te gaan dan de Nederlandse.

Externe bestuurdersaansprakelijkheid

39. De aansprakelijkheid van de bestuurders jegens derden hangt samen met de relatie tussen de derde en de bestuurder. Derden gaan namelijk geen eigenlijk contract aan met de bestuurder, zij hebben met andere woorden geen contractuele relatie. Het is de vennootschap die in haar eigen naam verbintenissen aangaat met contractanten die uitgevoerd moeten/kunnen worden door de bestuurder. Dit brengt met zich mee dat bestuurders niet persoonlijk contractueel gehouden zijn tegenover de derden.⁵⁴ Indien er dus louter contractuele fouten gemaakt zijn, zal enkel de vennootschap aansprakelijk zijn jegens de medecontractant. Dit volgt uit het beginsel van de relativiteit van contracten. Een contract doet namelijk enkel verbintenissen tussen partijen

⁵¹ VAN DOOREN E.A., *De aansprakelijkheid op grond van een 403-verklaring: interne bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021.

⁵² Hof Amsterdam (NL) 12 juni 2012, nr. 200.083.414/01, ECLI:NL:GHAMS:2012:BX1192, 'Rode Kruis'; RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: behoorlijke taakvervulling en aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2022.

⁵³ ASSINK B.F. en OLDEN P.D., 'Over bestuurdersaansprakelijkheid – de reikwijdte van de maatstaf ernstig verwijt, vrijetekening en vrijwaring nader bezien', *Ondernemingsrecht* 2005/3.

⁵⁴ Artikel 2:49 Wetboek Vennootschappen en Verenigingen, *BS* 4 april 2019; GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., *Ondernemingsrecht: deel 1*, Acco Learn, 2022, 242.

ontstaan.⁵⁵

Het arrest Tiercé Franco Belge van 2006⁵⁶ bevestigde dat de benadeelde zich gewoon op contractuele basis zal kunnen richten tot de vennootschap ondanks het feit dat de fouten en de schade werd begaan door een hulppersoon. De reden hiervoor is dat de hulppersoon beschouwd kan worden als een economische vervanging van de hoofdschuldenaar.⁵⁷

40. Aangezien de bestuurder, ten aanzien van de medecontractant, een derde is, is het wel mogelijk dat de bestuurder buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden.⁵⁸ Dit is het geval indien de bestuurder een onrechtmatige daad begaat in de zin van artikel 6.5 BW⁵⁹ (vroeger artikel 1382 oud BW). Opdat er sprake is van een onrechtmatige daad moet er voldaan zijn aan drie toepassingsvoorwaarden: fout, schade en een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade.⁶⁰

De fout kan opgedeeld worden in twee cumulatieve bestanddelen: het objectieve/materiële element en het subjectieve element.⁶¹

Het objectieve element focust zich op het feit of dat er *“een schending is van een voorafgaande gedragsnorm, hetzij een specifieke gedragsnorm vervat in een rechtsregel, hetzij een algemene gedragsnorm”*⁶². Dit houdt dus een objectieve onrechtmatigheid of een onrechtmatige gedraging in waarbij deze onrechtmatigheid bestaat uit de schending van een door het recht opgelegde gedragsnorm. Dit kan een schending zijn van een specifieke rechtsnorm die een bepaald gedrag oplegt of verbiedt maar dit kan tevens ook een schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm betekenen.⁶³ Opdat er voldaan is aan het objectieve element moet er geen schending zijn van een specifieke rechtsnorm én van de algemene zorgvuldigheidsnorm. Zodra vaststaat dat er een schending is van een specifieke rechtsnorm is een bijkomende toetsing aan de algemene zorgvuldigheidsnorm niet vereist.⁶⁴ Indien er geen schending vastgesteld wordt van een specifieke rechtsnorm, zal het schadeverwekkende gedrag wel nog getoetst worden aan de algemene zorgvuldigheidsnorm. Dit laatste houdt in dat er een vergelijking wordt gemaakt tussen de gedraging van de schadeverwekker en de gedraging van een normaal, vooruitziend en zorgvuldig persoon in dezelfde omstandigheden geplaagd.⁶⁵ Bij de beoordeling van dit criterium wordt er enkel rekening gehouden met de externe omstandigheden. Dit zijn de *“omstandigheden die geen betrekking hebben op de persoon en de persoonlijke kenmerken en hoedanigheden van de schadeverwekker”*⁶⁶.

Naast het objectieve element moet er ook voldaan zijn aan het subjectieve element opdat er sprake

⁵⁵ Artikel 5.103 BW, BS 14 mei 2019.

⁵⁶ Cass. 29 september 2006, nr. C.03.0502.N.

⁵⁷ GILLAERTS P., 'Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?', *TBH* 2017, 953.

⁵⁸ Artikel 2:56 Wetboek Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; GOFFIN J-F., *Responsabilité des dirigeants de sociétés*, Larcier, 2012, 105.

⁵⁹ Artikel 6.5 BW, BS 1 juli 2024.

⁶⁰ DELFORGE C., DELBRASSINNE C., LELEUX A. (e.a.), 'Chronique de jurisprudence (2015 à 2016) – La responsabilité aquilienne (articles 1382-1383 du Code civil)', *RCJB* 2019, (455) 461; DEVESELEER C., 'Les conditions d'application de la procédure en conflit d'intérêts et la mise en cause de la responsabilité des administrateurs en cas de non-respect de l'article 523 du Code des sociétés', *TRV-RPS* 2016, 290.

⁶¹ *Ibid.*, 463.

⁶² RODRIGUEZ M., 'Het foutbegrip in het burgerlijk recht en het strafrecht en de implicaties voor het gezag van strafrechtelijk gewijsde', *TBBR* 2014, (397) 398.

⁶³ CORBISIER A., 'Quelques réflexions en filigrane des développements récents qu'a connus le droit de la responsabilité des administrateurs d'une personne morale', *RPS* 1994, (5) 81.

⁶⁴ Cass. 10 april 2014, *Arr.Cass.* 2014, 962.

⁶⁵ Cass. 8 december 1994, *Arr.Cass.* 1994, 1074.

⁶⁶ STIJNS S., *Handboek Verbintenissenrecht Boek 1bis*, die Keure, 2015, 57.

kan zijn van een fout in de zin van artikel 6.5 BW. Het subjectieve element kijkt hierbij naar de schuldbekwaamheid en de toerekenbaarheid van de fout.⁶⁷ De schuldbekwaamheid houdt de *"algemene geestesgesteldheid van de schadeverwekker"*⁶⁸ in. In de regel is iedereen schuldbekwaam, slechts enkele categorieën van personen zijn hier een uitzondering op. Denk hiervoor bijvoorbeeld aan kinderen of geestesgestoorden. Daarnaast spitst het subjectieve element zich ook toe op de toerekenbaarheid, met andere woorden *"het handelen uit vrije wil"*⁶⁹. Slechts indien de schadeverwekker zich kan beroepen op schulduitsluitings- of rechtvaardigingsgronden, zal de fout niet toerekenbaar zijn aan de schadeverwekker.

De tweede voorwaarde opdat er een onrechtmatige daad is, is de vereiste van 'schade'. Het begrip 'schade' kent geen wettelijke definitie doch heeft zowel het Hof van Cassatie als de rechtsleer getracht het begrip te definiëren. Zo omschrijft het Hof van Cassatie het begrip 'schade' als *"het verlies van een patrimoniaal of extrapatrimoniaal voordeel of, anders gezegd, het geheel of gedeeltelijk verlies van een goed dat tot het vermogen behoorde of van een voordeel dat te verwachten was"*⁷⁰. De rechtsleer definieert het begrip 'schade' dan weer als *"de negatieve uitkomst van een vergelijking tussen twee toestanden, namelijk de actuele toestand waarin het slachtoffer zich bevindt door de onrechtmatige daad en de hypothetische toestand waarin het slachtoffer zich zou hebben bevonden mocht de onrechtmatige daad zich niet hebben voorgedaan"*⁷¹.

Uit de definitie van de rechtsleer kunnen drie elementen gehaald worden die bepalen hoe de schade berekent dient te worden. Het gaat hierbij met name over de actuele toestand van de benadeelde, de hypothetische toestand (de toestand zonder de schadeverwekkende handeling) en de vergelijking tussen beide.⁷²

Het is ook van belang te vermelden dat niet alle schade in aanmerking komt voor een vergoeding. Schade geleden door het slachtoffer komt enkel en alleen voor vergoeding in aanmerking mits het slachtoffer een persoonlijk, rechtmatig belang heeft bij het behoud van het verloren voordeel én mits de schade zeker is.⁷³

De laatste vereiste om van een onrechtmatige daad te kunnen spreken, is de vereiste van een oorzakelijk verband tussen de fout en de schade. Het begrip 'oorzakelijk verband' werd door het Hof van Cassatie in onder andere een arrest van 7 april 2022⁷⁴ omschreven als *"wanneer vaststaat dat zonder de fout de schade zich niet zou hebben voorgedaan zoals ze zich in concreto heeft voorgedaan"*. Hierbij zal de rechter moeten nagaan of de fout een conditio sine qua non, een noodzakelijke voorwaarde, is voor de schade.⁷⁵ Dit wordt in het Belgische aansprakelijkheidsrecht getoetst aan de hand van de conditio sine qua non-test. Op deze manier wordt er een onderscheid gemaakt tussen de irrelevante, bijkomstige feiten en de causaal relevante feiten of oorzaken. Of een

⁶⁷ AUVRAY F., 'Bedenkingen omtrent het foutbegrip in het hervormingsproject: discussies waar ik graag bij was geweest', *TPR* 2021, (87) 90.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ *Ibid.*, 91.

⁷⁰ Cass. 4 maart 1975, *Arr.Cass.* 1975, 753.

⁷¹ BOCKEN H., BOONE I. en KRUIJTHOF M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht: buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, die Keure, 2014, 46.

⁷² Cass. 24 januari 2022, C.21.0182.N.

⁷³ STIJNS S., *Handboek Verbintenissenrecht Boek 1bis*, die Keure, 2015, 127.

⁷⁴ Cass. 7 april 2022, *RW* 2022-23, 662.

⁷⁵ D'HONDT L., LIEVENS S., SCHOLLAERT V. en TANGHE T., 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' in D'HONDT L., LIEVENS S., SCHOLLAERT V. en TANGHE T., *Focus op buitencontractuele aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2024, 22-23.

fout een noodzakelijke voorwaarde is voor de geleden schade wordt bepaald door het wegdenken van deze fout. Indien bij het wegdenken van de fout er nog steeds dezelfde schade is, is de fout geen noodzakelijke voorwaarde. Andersom, als de schade er niet zou geweest zijn als de fout niet had plaatsgevonden, is de fout wel een noodzakelijke voorwaarde en is er dus sprake van een causaal verband.

41. Indien de onrechtmatige daad werd begaan door de bestuurder terwijl hij binnen zijn formeel bevoegdheidskring optrad, kan de onrechtmatige daad toerekenbaar zijn aan zowel de bestuurder als de vennootschap zelf. Het slachtoffer kan zich dus tot beide richten voor een integrale vergoeding van zijn geleden schade.⁷⁶

42. Als de bestuurder een fout begaat bij de uitvoering van een contract van de vennootschap, en hij dus optreedt als een uitvoeringsagent, zal hij kunnen genieten van de quasi-immuniteit (zie *supra* randnummer 14).

Externe bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland

43. In Nederland kan de externe bestuurdersaansprakelijkheid opgedeeld worden tussen enerzijds de externe bestuurdersaansprakelijkheid bij faillissement van de vereniging en anderzijds de externe bestuurdersaansprakelijkheid bij een onrechtmatige daad.

(i) Bij faillissement van de vereniging

44. De wet bevat een bijzondere bepaling, namelijk artikel 2:138 NBW, omtrent de aansprakelijkheid van bestuurders van een vereniging in geval van faillissement van die vereniging.⁷⁷ Op grond van deze bepaling zijn bestuurders hoofdelijk aansprakelijk jegens de failliete boedel voor een tekort, indien de bestuurder zijn taak kennelijk onbehoorlijk heeft vervuld én het aannemelijk is dat dit een belangrijke oorzaak voor het faillissement is. Ook hier is het dus vereist dat aan bestuurders een ernstig verwijt gemaakt kan worden opdat zij aansprakelijk zullen zijn.⁷⁸

45. Ondanks het feit dat sommige auteurs⁷⁹ van mening zijn dat de bestuurdersaansprakelijkheid bij faillissement een vorm is van externe bestuurdersaansprakelijkheid, staan andere auteurs⁸⁰ hier niet volledig achter. Deze laatste zijn namelijk van mening dat bestuurdersaansprakelijkheid bij faillissement een aansprakelijkheid is met een hybride karakter. Het zou hier namelijk gaan om een interne gedragsnorm, namelijk het gedrag van de bestuurder binnen zijn vennootschap, met externe gevolgen, namelijk het faillissement dat ook gevolgen heeft voor derden.

⁷⁶ GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., *Ondernemingsrecht: deel 1*, Acco Learn, 2022, 242.

⁷⁷ RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: externe aansprakelijkheid: faillissement en misleidende cijfers*, Wolters Kluwer, 2022.

⁷⁸ VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

⁷⁹ *Ibid.*

⁸⁰ WESTENBROEK W.A., 'Toetsingsintensiteit bij bestuurdersaansprakelijkheid' in SCHUTGENS R.J.B., SCHLÖSSELS R.J.N., KROMMENDIJK J. (e.a.), *Toetsingsintensiteit*, Wolters Kluwer, 2022.

(ii) *Bij een onrechtmatige daad*

46. Indien een vennootschap op de een of andere manier jegens een derde bepaalde verplichtingen niet nakomt is in beginsel deze vennootschap aansprakelijk voor de door de derde geleden schade. Echter kan ook de bestuurder van de vennootschap aansprakelijk gehouden worden voor de niet-nakoming van deze verplichtingen.⁸¹

Deze niet-nakoming kan op grond van een onrechtmatige daad zijn.⁸² De basis hiervoor is artikel 6:162 NBW⁸³, vergelijkbaar met het Belgische artikel 6.5 BW, dat als volgt luidt:

"1. Hij die jegens een ander een onrechtmatige daad pleegt, welke hem kan worden toegerekend, is verplicht de schade die de ander dientengevolge lijdt, te vergoeden.

2. Als onrechtmatige daad worden aangemerkt een inbreuk op een recht en een doen of nalaten in strijd met een wettelijke plicht of met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt, een en ander behoudens de aanwezigheid van een rechtvaardigingsgrond.

3. Een onrechtmatige daad kan aan de dader worden toegerekend, indien zij te wijten is aan zijn schuld of aan een oorzaak welke krachtens de wet of de in het verkeer geldende opvattingen voor zijn rekening komt."

47. Artikel 6:162 NBW is een open norm. Dit betekent dat de bestuurder onrechtmatig handelt indien hij zelf een inbreuk maakt op een recht, indien hij handelt in strijd met een wettelijke verplichting of indien hij nalaat te handelen zoals er in het ongeschreven recht van hem wordt verwacht.⁸⁴

Anders dan bij de interne bestuurdersaansprakelijkheid geldt er voor artikel 6:162 NBW geen hoofdelijkheid. Bestuurders zullen daarentegen op grond van artikel 6:162 NBW persoonlijk én individueel gehouden zijn.

48. Eveneens zoals de interne aansprakelijkheid, dient het Hof voor de vaststelling van externe bestuurdersaansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad toepassing te geven aan de ernstigeverwijtmaatstaf.⁸⁵ Dit betekent dus dat een bestuurder persoonlijk een voldoende ernstig verwijt gemaakt kan worden, waarbij het antwoord op de vraag of de bestuurder een persoonlijk ernstig verwijt kan worden gemaakt afhankelijk is van de aard en de ernst van de normschending en de overige omstandigheden van het geval (zie *infra* randnummers 174-178).⁸⁶

Volgens de Hoge Raad in het arrest *Spaanse Villa*⁸⁷ kan naast de toepassing van de ernstigeverwijtmaatstaf conform artikel 2:9 NBW een bestuurder ook extern aansprakelijk gesteld worden indien het vaststaat dat de bestuurder het handelen van de vennootschap in verband met de belangen van de benadeelde had behoren te voorkomen of indien de bestuurder in strijd met een

⁸¹ Hoge Raad (NL) 23 november 2012, nr. 11/03296, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, 'Spaanse villa, Costa Blanca'.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Artikel 6:162 NBW.

⁸⁴ WESTENBROEK W.A., *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie: externe bestuurdersaansprakelijkheid en de introductie van de ernstigeverwijtmaatstaf*, Wolters Kluwer, 2017.

⁸⁵ Hoge Raad (NL) 20 juni 2008, nr. C06/187HR, ECLI:NL:HR:2008:BC4959, 'Willemsen/NOM'; Hoge Raad (NL) 17 februari 2017, nr. 15/03646, ECLI:NL:HR:2017:275.

⁸⁶ Hoge Raad (NL) 8 december 2006, C05/256HR, ECLI:NL:PHR:2006:AZ0758, 'Ontvanger/Roelofsen'.

⁸⁷ Hoge Raad (NL) 23 november 2012, nr. 11/03296, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, 'Spaanse villa, Costa Blanca'.

op hem rustende zorgvuldigheidsverplichting jegens een derde heeft gehandeld. In dat laatste geval moeten de voorwaarden van een onrechtmatige daad voldaan zijn (zie *infra* randnummer 49).

Het feit dat er naast de ernstigeverwijtmaatstaf ook andere manieren zijn om de bestuurder extern aansprakelijk te stellen, werd bekritiseerd. Men kreeg namelijk het gevoel dat de Hoge Raad de ernstigeverwijtmaatstaf voor externe bestuurdersaansprakelijkheid had losgelaten.⁸⁸ De Hoge Raad heeft zich verduidelijkt in het arrest *Tulip Air*⁸⁹ door te vermelden dat er in het arrest *Spaanse villa*⁹⁰ geen sprake was van een externe bestuurdersaansprakelijkheid maar eerder van een gewone onrechtmatige daad gebaseerd op de schending van een persoonlijk op de betrokken bestuurder rustende zorgvuldigheidsverplichting en waar de gewone regels van onrechtmatige daad voor gelden.⁹¹

Maar daarmee was de kous nog niet af. Er heerste nog steeds onduidelijkheid over het feit of een bestuurder slechts extern aansprakelijk gesteld kon worden op grond van de ernstigeverwijtmaatstaf of dat hij ook aansprakelijk gesteld kon worden op grond van een gewone onrechtmatige daad. De Hoge Raad kwam met verduidelijking door te zeggen dat de grondslag voor externe bestuurdersaansprakelijkheid een gewone onrechtmatige daad is.⁹² Externe bestuurdersaansprakelijkheid bestaat per definitie uitsluitend indien een bestuurder een persoonlijk op hem rustende zorgvuldigheidsverplichting heeft geschonden. Met andere woorden zal een bestuurder die extern aansprakelijk is een persoonlijk ernstig verwijt kunnen worden gemaakt wat inhoudt dat hij een op hem rustende zorgvuldigheidsverplichting persoonlijk moet hebben geschonden.⁹³

49. Opdat een derde een bestuurder aansprakelijk kan stellen op grond van een onrechtmatige daad, moeten de voorwaarden van artikel 6:162 lid 1 NBW vervuld zijn. Deze voorwaarden zijn cumulatief en stemmen in grote lijnen overeen met die in het Belgische recht. Er moet onder meer sprake zijn van een onrechtmatigheid, toerekenbaarheid, relativiteit, schade én een causaal verband.

Allereerst moet er sprake zijn van een onrechtmatige daad. Dit element stemt overeen met het objectieve of materiële bestanddeel van de fout in het Belgische recht. Van een onrechtmatige daad is sprake wanneer er een inbreuk is op een recht, er een strijdigheid is met de wet of indien er een strijdigheid is met het ongeschreven recht. Dit laatste houdt in dat er sprake is van een gedrag dat (maatschappelijk) onzorgvuldig is.⁹⁴ Niet elk onrechtmatig gedrag leidt echter automatisch tot aansprakelijkheid. Het Nederlandse recht kent namelijk ook enkele rechtvaardigingsgronden die de

⁸⁸ WESTENBROEK W.A., 'Metaalmoeheid na 88 jaar 'externe' bestuurdersaansprakelijkheid en Spaanse villa, het is tijd voor herbezinning: laat de ernstig verwijt maatstaf los', *Ondernemingsrecht* 2015/69.

⁸⁹ Hoge Raad (NL) 5 september 2014, nr. 13/03314, ECLI:NL:HR:2014:2628, 'Tulip Air'.

⁹⁰ Hoge Raad (NL) 23 november 2012, nr. 11/03296, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, 'Spaanse villa, Costa Blanca'.

⁹¹ WESTENBROEK W.A., *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie: externe bestuurdersaansprakelijkheid en de introductie van de ernstigeverwijtmaatstaf*, Wolters Kluwer, 2017.

⁹² Artikel 6:162 NBW.

⁹³ Hoge Raad (NL) 5 september 2014, nr. 13/03314, ECLI:NL:HR:2014:2628, 'Tulip Air'; TJITTES R.P.J.L., 'Een zwaardere aansprakelijkheidsmaatstaf voor externe bestuurdersaansprakelijkheid?' in ASSINK B.F. (e.a.), *De vele gezichten van Maarten Kroeze's 'bange bestuurders'*, Wolters Kluwer, 2017; WESTENBROEK W.A., 'Metaalmoeheid na 88 jaar 'externe' bestuurdersaansprakelijkheid en Spaanse villa, het is tijd voor herbezinning: laat de ernstig verwijt maatstaf los', *Ondernemingsrecht* 2015/69.

⁹⁴ Artikel 6:162 lid 2 NBW; VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

onrechtmatigheid van het gedrag kunnen wegnemen, denk hierbij bijvoorbeeld aan noodweer, noodtoestand of overmacht.⁹⁵

Net zoals in het Belgische recht moet de onrechtmatige daad aan de dader toerekenbaar zijn. Lid 3 van artikel 6:162 NBW bepaalt dat een onrechtmatige daad toerekenbaar is indien:

- (i) de onrechtmatige daad te wijten is aan de schuld van de dader,
- (ii) indien de wet bepaalt dat de daad toerekenbaar is aan de dader of indien de oorzaak welke krachtens de in het verkeer geldende opvattingen aan hem te wijten is, ook wel risicotoedeling genoemd.

Dit laatste houdt in dat de rechter over de mogelijkheid beschikt om de onrechtmatige daad toe te rekenen aan de dader buiten zijn schuld om. In dit geval wordt het risico bij de dader gelegd.⁹⁶ Deze drie toerekeningsgronden staan naast elkaar, zodat het volstaat wanneer aan één ervan is voldaan.⁹⁷ In het geval van schuld wordt er gekeken of de dader, gelet op zijn kennis, kunde, hoedanigheid en andere persoonlijke kenmerken, anders had kunnen en moeten handelen.⁹⁸ Ook hier zijn er gevallen die de toerekening op grond van schuld in de weg kunnen staan, dit noemt men ook wel schulditsluitingsgronden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over noodweerexces of een verontschuldigbare dwaling.⁹⁹

Vervolgens is er de relativiteitsvereiste, een voorwaarde die in het Belgische recht niet expliciet wordt gesteld.¹⁰⁰ Deze vereiste houdt in dat de daad jegens een ander moet worden gepleegd, de daad staat met andere woorden in relatie tot een bepaalde persoon of diens belangen. Dit brengt met zich mee dat er pas een recht op schadevergoeding ontstaat indien de geschonden norm ook strekt tot de bescherming van de belangen van de eiser.¹⁰¹ Deze relativiteitsvereiste zorgt onrechtstreeks voor een bescherming jegens vorderingen inzake bestuurdersaansprakelijkheid gezien een derde een bestuurder slechts aansprakelijk kan stellen indien deze bestuurder een norm heeft overtreden die de strekking had de benadeelde in het geschonden belang te beschermen.¹⁰²

Naast de onrechtmatige daad, de toerekenbaarheid en de relativiteit, moet er ook schade zijn opdat een bestuurder extern aansprakelijk gesteld kan worden.¹⁰³ Het begrip 'schade' dient hierbij begrepen te worden als "*vermogensschade of ander nadeel indien dit laatste bij wet wordt genoemd*".¹⁰⁴ Hierbij omvat de vermogensschade zowel het geleden verlies als de gederfde winst.¹⁰⁵

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Hoge Raad (NL) 11 november 1983, nr. 12147, ECLI:NL:PHR:1983:AG4688, 'Lanting/DLG (Meppelse ree)'; VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: verkeersopvattingen*, Wolters Kluwer, 2023.

⁹⁷ BLEEKER T.R., *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevend: externe bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021; VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

⁹⁸ SIEBURGH C.H., *Asser 6-IV De verbintenis uit de wet: schuld in subjectieve zin*, Wolters Kluwer, 2019.

⁹⁹ VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

¹⁰⁰ Artikel 6:163 NBW.

¹⁰¹ Hoge Raad (NL) 30 september 1994, nr. 15308, ECLI:NL:HR:1994:ZC1460, 'Staat/Shell'; SIEBURGH C.H., *Asser 6-IV De verbintenis uit de wet: de relativiteitsleer*, Wolters Kluwer, 2019.

¹⁰² VAN LEUKEN R.W.E., VAN DE MOOSDIJK M.M.C. en TWEEDHUYSEN V., *Hartkamps Compendium van het vermogensrecht: relativiteit*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁰³ BLEEKER T.R., *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevend: externe bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021; VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

¹⁰⁴ Artikel 6:95 NBW.

¹⁰⁵ Artikel 6:96 NBW.

Tot slot moet er een causaal verband bestaan tussen de toerekenbare gedraging van de bestuurder en de door de derde geleden schade. Net als in het Belgische recht geldt hiervoor de *conditio sine qua non*-test: de onrechtmatige daad moet een noodzakelijke voorwaarde zijn voor de geleden schade.¹⁰⁶ Concreet betekent dit dat er voldaan is aan deze voorwaarde wanneer de schade zich niet zou hebben voorgedaan indien de onrechtmatige daad niet zou hebben plaatsgevonden.¹⁰⁷

Wanneer aan alle voorwaarden van artikel 6:162 NBW is voldaan, is de bestuurder persoonlijk aansprakelijk jegens de derde op grond van een onrechtmatige daad, en is hij gehouden tot schadevergoeding.¹⁰⁸

50. De externe bestuurdersaansprakelijkheid is, in zowel België als Nederland, een uitzondering op het uitgangspunt van vennootschappelijke afscherming. In beide rechtssystemen wordt hiervoor het leerstuk van de onrechtmatige daad toegepast, al heeft Nederland via de rechtspraak een specifiek toetsingskader ontwikkeld, namelijk het persoonlijk ernstig verwijt.

¹⁰⁶ BLEEKER T.R., *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevers: externe bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021.

¹⁰⁷ VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad: voorwaarden voor persoonlijke aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2023.

¹⁰⁸ BLEEKER T.R., *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevers: externe bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021.

Hoofdstuk III. De toepassing van de quasi-immuniteit voor bestuurders

51. De quasi-immuniteit van de bestuurder komt in het vizier zodra de bestuurder een fout begaat bij de uitvoering van een overeenkomst van de vennootschap. De reden hiervoor is dat in dit geval de bestuurder beschouwd kan worden als uitvoeringsagent of hulppersoon van de vennootschap. De quasi-immuniteit van de bestuurder brengt met zich mee dat de bestuurder noch contractueel noch buitencontractueel aansprakelijk gesteld kan worden door de derde voor fouten die hij begaat bij de uitvoering van het contract.¹⁰⁹

52. Zoals hierboven reeds duidelijk uiteengezet werd, is de quasi-immuniteit een regel uit het gemeen verbintenissenrecht. Het is dus van toepassing op elke uitvoeringsagent en dus niet alleen op bestuurders van vennootschappen. Doch is dit wel een enorm belangrijke regel in het vennootschapsrecht aangezien bijna iedere overeenkomst met een vennootschap uitgeoefend wordt door één of meerdere uitvoeringsagenten. Het feit dat deze bestuurder niet persoonlijk aansprakelijk gesteld kan worden door de schuldeiser van de vennootschap is van enorm groot belang in het vennootschapsrecht.

¹⁰⁹ GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., Ondernemingsrecht: deel 1, Acco Learn, 2022, 243.

Hoofdstuk IV. De afschaffing van de quasi-immuniteit

53. De leer van de quasi-immuniteit voor de hulppersoon, die haar oorsprong kende in het Stuwadoorsarrest, alsook het samenloopverbod werden afgeschaft met de inwerkingtreding van Boek 6 van het BW.¹¹⁰ Dit brengt het rechtstreekse gevolg met zich mee dat uitvoeringsagenten vanaf nu rechtstreeks kunnen worden aangesproken door een benadeelde derde met wie zij geen rechtstreeks contract hebben gesloten.¹¹¹

a) Inhoud van de afschaffing

54. Vanaf 1 januari 2025 trad Boek 6 van het BW in werking. Boek 6 BW bevatte nieuwe regels inzake de buitencontractuele aansprakelijkheid. Concreet betekent dit voor de quasi-immuniteit van uitvoeringsagenten dat deze immuniteit afgeschaft wordt.¹¹² De aansprakelijkheid van hulppersonen tegenover derden wordt daarbij als vertrekpunt verruimd.¹¹³ Doch is dit niet van dwingend recht. Artikel 6.1 BW bepaalt namelijk dat *“de bepalingen van Boek 6 BW van aanvullend recht zijn tenzij uit de tekst of de draagwijdte ervan blijkt dat ze geheel of gedeeltelijk een karakter van dwingend recht of van openbare orde hebben”*. Het is met andere woorden mogelijk dat partijen contractueel afwijkende afspraken maken.¹¹⁴

ILLUSTRATIE: A gaat een overeenkomst aan met vennootschap B voor het uitvoeren van een aantal werken. Voor het uitvoeren van deze werken doet B een beroep op bestuurder X. Bij het uitvoeren van de werken maakt X een fout waardoor A schade lijdt.

Onder het oude recht kon A, in het beschreven voorbeeld, X enkel buitencontractueel aansprakelijk stellen mits X een fout had gemaakt van zowel contractuele als buitencontractuele aard en mits de schade zuiver buitencontractueel was.¹¹⁵ X genoot in deze situatie van zijn quasi-immuniteit. Dat valt weg onder het nieuwe recht. X zal nu rechtstreeks buitencontractueel aansprakelijk gesteld kunnen worden door A. Meer nog, de benadeelde A beschikt in het nieuwe recht over een keuzerecht: hij kan zowel B contractueel aansprakelijk stellen als X buitencontractueel. Door het nieuwe recht riskeren de bestuurders dus rechtstreeks aangesproken te worden door een schadelijgende contractpartij van de vennootschap.¹¹⁶

Deze verruiming voor de opdrachtgever heeft ook een keerzijde. Zo zal de bestuurder ook van enkele aansprakelijkheidsbeperkingen en verweermiddelen kunnen genieten, die zowel in de contractuele relatie tussen de schuldeiser en de vennootschap als in de relatie tussen de bestuurder en de vennootschap kunnen worden gevonden.¹¹⁷ Het is onder meer aangeraden om een

¹¹⁰ Boek 6 BW, BS 1 juli 2024; artikel 6.3 BW, BS 1 juli 2024.

¹¹¹ DUBOISSON B., ‘Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d’un long héritage (1804-2024)’, *J.T.* 2025, 1; VANDERSNICKT C., ‘Impact du nouveau Code civil sur la responsabilité du travailleur’, *Indic.soc.* 2024, 2.

¹¹² Artikel 6.3 §2 BW, BS 1 juli 2024.

¹¹³ VAN GYSEGEM J., ‘Verruimde aansprakelijkheid van bestuurders en hulppersonen’, *Life and Benefits* 2024, 6.

¹¹⁴ VANDERSNICKT C., ‘Impact du nouveau Code civil sur la responsabilité du travailleur’, *Indic.soc.* 2024, 2.

¹¹⁵ Zie hiervoor naar de voorwaarden die uiteengezet werden in het Tiercé Franco Belge arrest.

¹¹⁶ VAN GYSEGEM J., ‘Verruimde aansprakelijkheid van bestuurders en hulppersonen’, *Life and Benefits* 2024, (6) 7.

¹¹⁷ BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., ‘Aansprakelijkheid van bestuurders’ in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 378; DUBOISSON B.,

aansprakelijkheidsbeperkende clause ten voordele van de bestuurder in te schrijven in de overeenkomst tussen de schuldeiser en de vennootschap. Daarnaast zullen de aansprakelijkheidsbeperkingen die gelden tussen de vennootschap en de bestuurder ook uitwerking hebben ten aanzien van de schuldeiser, wat met zich meebrengt dat ook de schuldeiser gebonden is door de grenzen van het WVV. Een belangrijke nuance hierbij is dat de bestuurder geen verweermiddelen kan inroepen indien er een vordering ingesteld werd voor schade als gevolg van een aantasting van de fysieke of psychische integriteit of als gevolg van een fout begaan met het opzet schade te veroorzaken.¹¹⁸

b) Reden van de afschaffing

55. De memorie van toelichting van het wetsvoorstel houdende Boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijke Wetboek¹¹⁹ verantwoordt de afschaffing van de immuniteit als volgt: *"Dat de risicoverdeling vastgelegd in de hoofdovereenkomst steeds moet doorwerken in de verhouding tussen de benadeelde en de hulppersonen van zijn medecontractant overtuigt beleidsmatig niet. In vele gevallen wordt een contract gesloten wegens de bijzondere deskundigheid van de medecontractant en kan de schuldeiser niet voorzien dat de schuldenaar de uitvoering van het contract geheel of gedeeltelijk zou toevertrouwen aan een hem onbekende onderaannemer. De onzorgvuldige wijze waarop de hulppersoon zijn opdracht uitvoert, verliest door diens quasi-immuniteit elke betekenis ten opzichte van de benadeelde."*¹²⁰

56. Uit de memorie van toelichting kan ook afgeleid worden dat de quasi-immuniteit van de hulppersoon technisch juridisch zwak was onderbouwd. De hulppersoon was namelijk geen partij bij de hoofdovereenkomst maar voor de uitvoering van de hoofdovereenkomst werd zij door het Hof van Cassatie ook niet beschouwd als derde maar nam zij dezelfde positie in als zijn opdrachtgever.¹²¹ Daarnaast was er ook kritiek op de fouten die de hulppersoon moest begaan opdat hij buitencontractueel aansprakelijk gesteld kon worden door de opdrachtgever. De hulppersoon kon namelijk slechts buitencontractueel aansprakelijk gesteld worden mits hij een gemengde fout beging, dus zowel een contractuele als een buitencontractuele fout (zie *supra* randnummer 22). Dit bracht met zich mee dat iedere zware of opzettelijke fout die niet strafrechtelijk gesanctioneerd werd, die begaan werd door de hulppersoon bij de uitvoering van de overeenkomst, elke relevantie verloor. De enige uitzondering hierop was wanneer de hoofdschuldenaar, nadat hij zelf contractueel aansprakelijk gesteld werd, verhaal ging uitoefenen op de uitvoeringsagent.¹²²

¹¹⁸ 'Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d'un long héritage (1804-2024)', *J.T.* 2025, 1.

¹¹⁹ VAN EECKHOUTTE W., 'Aansprakelijkheid van de partijen' in VAN EECKHOUTTE W., *Sociaal Compendium. Arbeidsrecht met fiscale noties*, Wolters Kluwer, 2024, 1098.

¹²⁰ DUBOISSON B., 'Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d'un long héritage (1804-2024)', *J.T.* 2025, 1; VANANROYE J., 'Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', *TPR* 2021, (177) 209.

¹²¹ Memorie van toelichting van het wetsvoorstel houdende Boek 6 "Buitencontractuele aansprakelijkheid" van het Burgerlijke Wetboek, *Parl.St.* 2022-23, nr. 3213/001, 32; MONTERO E., 'La responsabilité directe de l'entrepreneur sous-traitant envers le maître de l'ouvrage', *RGAR* 1989, 11445.

¹²² Memorie van toelichting van het wetsvoorstel houdende Boek 6 "Buitencontractuele aansprakelijkheid" van het Burgerlijke Wetboek, *Parl.St.* 2022-23, nr. 3213/001, 33.

57. Verder viel de quasi-immuniteit van de hulppersoon in talrijke omstandigheden onredelijk nadelig uit voor de opdrachtgever. Bijvoorbeeld wanneer de hoofdschuldenaar reeds failliet is gegaan met als gevolg dat hij de opdrachtgever niet kan vergoeden voor de schade die hij geleden heeft en de opdrachtgever dus met lege handen achterblijft. Of bijvoorbeeld wanneer de hoofdschuldenaar exonerationbedingen kan invoeren of op een andere manier kan ontsnappen aan zijn aansprakelijkheid. De nadelen komen het sterkst tot uiting waar de schade veroorzaakt wordt bij de uitvoering van accessoire verbintenissen zoals bijvoorbeeld het vervoeren van verkochte goederen met het oog op de levering van deze goederen.¹²³

58. Daarnaast lijkt het dat de theorie van de quasi-immuniteit niet geheel overeenkwam met de realiteit. De leer van de quasi-immuniteit had betrekking op een driedelige relatie tussen de opdrachtgever, de hoofdschuldenaar en de uitvoeringsagent. Doch blijkt dat er in de praktijk veel meer partijen betrokken waren. Daarnaast spreekt men in de theorie ook vaak over een 'hulppersoon' maar deze benaming acht men niet correct gezien de uitvoeringsagent letterlijk alles doet bij het uitvoeren van de verbintenis en dus niet slechts een hulppersoon is.¹²⁴

¹²³ Memorie van toelichting van het wetsvoorstel houdende Boek 6 "Buitencontractuele aansprakelijkheid" van het Burgerlijke Wetboek, *Parl.St.* 2022-23, nr. 3213/001, 33.

¹²⁴ DUBOISSON B., 'Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d'un long héritage (1804-2024)', *J.T.* 2025, 1; VANANROYE J., 'Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', *TPR* 2021, (177) 210.

Hoofdstuk V. Conclusie

59. De quasi-immuniteit was voor kort een bijzonder beschermingsmechanisme waar bestuurders onder het Belgische recht van konden genieten. Dit principe, geïntroduceerd door het Stuwadoorsarrest van 1973, hield in dat uitvoeringsagenten, zoals bestuurders van vennootschappen, niet rechtstreeks persoonlijk buitencontractueel aansprakelijk gesteld konden worden door derden voor fouten begaan in de uitoefening van de overeenkomst tussen de vennootschap en de derde.

60. Deze quasi-immuniteit had heel wat voordelen. Het beschermde namelijk bestuurders omdat het onder andere voor meer rechtszekerheid zorgde. Dit juridisch schild gaf bestuurders de ruimte om beslissingen te nemen zonder de constante vrees een persoonlijke aansprakelijkheidsvordering tegen zich te krijgen.

61. Met de inwerkingtreding van Boek 6 BW werd de quasi-immuniteit afgeschaft. Dit brengt een fundamentele verandering met zich mee. Bestuurders kunnen namelijk voortaan rechtstreeks persoonlijk aansprakelijk gesteld worden door derden, zowel op contractuele als op buitencontractuele basis. Deze verruiming verhoogt het risico voor bestuurders aanzienlijk en benadrukt het belang van de alternatieve huidige beschermingsmechanismen, zoals bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen, exoneratieclausules, vrijwaringsbedingen, decharges en aansprakelijkheidsbeperkingen. Deze zullen dan ook uitvoerig in deel twee van dit onderzoek besproken worden.

DEEL II. HUIDIGE BESCHERMINGSMAATREGELEN INZAKE BESTUURDERSAANSPRAKELIJKHEID

62. Met de inwerkingtreding van Boek 6 BW is de quasi-immuniteit voor bestuurders komen te vervallen. Hierdoor moeten zij voortaan beroep doen op andere vormen van bescherming. In dit hoofdstuk worden de voornaamste alternatieven toegelicht, zoals de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, exoneratieclausules, de aansprakelijkheidsbeperking onder het WVV, de mogelijkheid tot vrijwaring en het verlenen van decharges. Daarnaast worden deze beschermingsmechanismen vergeleken met hun tegenhangers in Nederland. Er wordt hierbij niet alleen gekeken naar gelijkaardige systemen, maar ook naar eventuele aanvullende beschermingsmechanismen die het Nederlandse recht biedt.

Deze analyse is essentieel om te beoordelen of de afschaffing van de quasi-immuniteit een beschermingsleemte heeft gecreëerd.

Hoofdstuk I. Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering

63. Een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering wordt ook wel eens een bestuurdersaansprakelijkheidspolis of D&O (*directors & officers*)-verzekering genoemd.¹²⁵ Artikel 141 Verzekeringswet¹²⁶ omschrijft aansprakelijkheidsverzekeringen als “*verzekeringsovereenkomsten die ertoe strekken de verzekerde dekking te geven tegen alle vorderingen tot vergoeding wegens het voorvallen van de schade die in de overeenkomst is beschreven, en zijn vermogen binnen de grenzen van de dekking te vrijwaren tegen alle schulden uit een vaststaande aansprakelijkheid*”. Hierbij moet een verzekeringsovereenkomst begrepen worden als “*een overeenkomst waarbij een partij, de verzekeraar, zich er tegen betaling van een vaste of veranderlijke premie tegenover een andere partij, de verzekeringnemer, toe verbindt een in de overeenkomst bepaalde prestatie te leveren in het geval zich een onzekere gebeurtenis voordoet waarbij, naargelang van het geval, de verzekerde of de begunstigde belang heeft dat die zich niet voordoet*”.¹²⁷

a) Ratione personae

64. Zowel feitelijke bestuurders als bestuurders in rechte worden door de polis gedekt.¹²⁸ Feitelijke bestuurders zijn hierbij personen die geen bestuurder in de vennootschap zijn maar toch worden behandeld alsof ze een bestuurdersmandaat uitoefenen.¹²⁹

65. Deze verzekering kan door de vennootschap, als verzekeringnemer, afgesloten worden met alle leden van de raad van bestuur als verzekerden. Evenals de bestuurders van

¹²⁵ CALLEWAERT V., L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, 3.

¹²⁶ Wet betreffende de verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014.

¹²⁷ Artikel 5 lid 1 14° Wet betreffende de verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014; VAN DE RYCK J., 'Aansprakelijkheidsverzekering' in X, *Kluwer's Verzekeringshandboek*, Wolters Kluwer, 2024, II.5.2-01.

¹²⁸ GOFFIN J-F., *Responsabilités des dirigeants de sociétés*, Larcier, 2012, 356.

¹²⁹ Kh. Tongeren 30 januari 2007, *TBH* 2007, 916; Kh. Brussel 13 november 2008, *TBH* 2011, 179; COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 186.

dochtervennootschappen kunnen hierbij als verzekerden worden beschouwd.¹³⁰

Niet alleen de vennootschap kan dergelijke verzekering afsluiten, ook de bestuurders zelf kunnen persoonlijk zo'n verzekering afsluiten.¹³¹

Wel wordt doorgaans de verzekering inzake bestuurdersaansprakelijkheid afgesloten door de vennootschap voor het geheel van haar bestuurders.¹³² Dit heeft namelijk als voordeel dat het de aansprakelijkheid van alle bestuurders dekt. Dit kan nuttig zijn aangezien bestuurders vaak hoofdelijk aansprakelijk kunnen zijn.¹³³

b) Ratione materiae

66. Niet alleen de gevallen die door de polis worden gedekt maar ook de uitsluitingsgronden, de gevallen die niet door de polis gedekt worden, worden vaak in de verzekering zelf opgesomd.¹³⁴ De uitsluitingsgronden omvatten die gevallen die in principe wel onder het toepassingsgebied zouden kunnen vallen maar er expliciet van worden uitgesloten.¹³⁵ Denk bijvoorbeeld aan schade ten gevolge van opzettelijke fouten, strafrechtelijke en fiscale boetes¹³⁶ of risico's die gedekt zijn door andere verzekeringen zoals bijvoorbeeld brandverzekeringen.¹³⁷ Dit zijn standaarduitsluitingen die in bijna elke verzekeringsovereenkomst terug te vinden zijn. Verzekeringsovereenkomsten die strijdig zijn met deze bepalingen of een onwettige toestand scheppen zijn (gedeeltelijk) nietig.¹³⁸

Naast de standaarduitsluitingen is het ook mogelijk om specifieke uitsluitingen te voorzien in de bijzondere voorwaarden of in een bijvoegsel. Dit is het geval indien de polis bijzondere risico's bevat die de verzekeraar niet wenst te dekken.¹³⁹

In beginsel zijn grove fouten niet uitgesloten van enige dekking. Doch kunnen zij contractueel worden uitgesloten op voorwaarde dat dit op een uitdrukkelijke en beperkende wijze wordt bepaald.¹⁴⁰ De verzekeringsovereenkomst bepaalt meestal dat grove fouten enkel en alleen in aanmerking genomen

¹³⁰ BAART T. en GOEMAN C., 'Sociaalrechtelijke aspecten van de corporate-governancewetgeving', *Or.* 2003, (119) 127.

¹³¹ VAN HOOGHTE P., 'Bestuurdersaansprakelijkheid in het licht van de millenniumproblematiek', *DAOR* 1999, 53.

¹³² COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 187; GOFFIN J-F. en DE PAUW J., 'Responsabilité des administrateurs (assurabilité, limitation, interdiction des hold harmless...) et impact sur les produits D&O ou RC administrateurs', *T.Verz.* 2020, 113; JANSEN H., VAN HAUTE S. en HALLEMEESCH N., 'Bestuur' in X, *De NV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2023, WVV-I.4.2-100a; CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, (3) 4.

¹³³ VAN HOOGHTE P., 'Bestuurdersaansprakelijkheid in het licht van de millenniumproblematiek', *DAOR* 1999, 53.

¹³⁴ CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, (3) 5.

¹³⁵ COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 187; GOFFIN J-F. en DE PAUW J., 'Responsabilité des administrateurs (assurabilité, limitation, interdiction des hold harmless...) et impact sur les produits D&O ou RC administrateurs', *T.Verz.* 2020, 113.

¹³⁶ Artikel 155 Wet verzekeringen, *BS* 30 april 2014; ANKAERT E. en HAMELS A., 'COVID-19 op de werkvloer: een z(t)aak voor werkgevers en verzekeraars?', *Verzekeringsnieuws* 2020, (1) 5.

¹³⁷ ANKAERT E. en HAMELS A., 'COVID-19 op de werkvloer: een z(t)aak voor werkgevers en verzekeraars?', *Verzekeringsnieuws* 2020, (1) 5; BAART T. en GOEMAN C., 'Sociaalrechtelijke aspecten van de corporate-governancewetgeving', *Or.* 2003, (119) 127; CATTEAU A. en LODEWIJCKX S., 'Invoering van 'class actions' in België: welke gevolgen voor de verzekeringssector?', *Verzekeringsnieuws* 2011, (1) 17; CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, (3) 5.

¹³⁸ ANKAERT E. en HAMELS A., 'COVID-19 op de werkvloer: een z(t)aak voor werkgevers en verzekeraars?', *Verzekeringsnieuws* 2020, (1) 5; NYSENS F., 'L'assurance responsabilité des dirigeants: évolutions récentes', *DAOR* 2004, (15) 22.

¹³⁹ COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 187.

¹⁴⁰ Artikel 62 lid 2 Wet betreffende verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014.

kunnen worden mits de onderneming, haar organen of haar bestuurders, op de hoogte waren en geen maatregelen hebben genomen om de fout te voorkomen.¹⁴¹

67. De gevallen die doorgaans wel worden gedekt door de polis zijn de 'professionele fouten' die gepleegd zijn door de bestuurder in de uitoefening van zijn bestuurdersmandaat.¹⁴² Dit zal, meer specifiek, het geval zijn in de situaties beschreven in artikel 2:56 WvV.¹⁴³ Een bestuurder zal namelijk aansprakelijk zijn voor beslissingen, daden of gedragingen die zich kennelijk buiten de marge bevinden waarbinnen normaal, voorzichtige en zorgvuldige bestuurders, geplaatst in dezelfde omstandigheden, redelijkerwijze van mening zullen verschillen.¹⁴⁴ De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering beoogt dus de financiële gevolgen te dekken van de fouten die begaan werden door bestuurders in de uitoefening van hun mandaat.¹⁴⁵ Hierdoor zal het persoonlijk patrimonium van de bestuurders tegen hun aansprakelijkheidsverplichtingen als gevolg van hun activiteit worden beschermd.¹⁴⁶

Echter bieden de bestuurdersaansprakelijkheidspolissen naast de dekking inzake de burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders ook dekking inzake de burgerlijke en strafrechtelijke verdediging van bestuurders.¹⁴⁷

In een vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Brussel¹⁴⁸ werd er namelijk bepaald dat niet alleen 'professionele fouten' gedekt worden door de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, maar dat ook de kosten van verdediging die ermee gepaard gaan, kunnen worden gedekt door deze polis. Dit geldt voor zowel burgerlijke als administratieve of strafrechtelijke vorderingen. Opdat deze verdedigingskosten worden gedekt door de verzekering, moet dit op voorhand goedgekeurd worden door de verzekeraar. Slechts in gevallen van hoogdringendheid kan men hier afstand van doen en zullen bepaalde kosten ook zonder goedkeuring gedekt kunnen worden.¹⁴⁹ Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een bestuurder onverwacht wordt opgeroepen voor een strafrechtelijk verhoor. In zo'n geval is het niet haalbaar om eerst de goedkeuring van de verzekeraar af te wachten vooraleer een advocaat ingeschakeld kan worden om de bestuurder tijdens het verhoor bij te staan.¹⁵⁰

¹⁴¹ WEYTS B. en HEIRMAN G., 'De verzekering BA uitbating en BA na levering van de onderneming: nood aan maatwerk' in X, *Aansprakelijkheid, veiligheid en kwaliteit*, Wolters Kluwer, 2015, (605) 635.

¹⁴² Kh. Tongeren 30 januari 2007, *T.B.H.* 2007, 916; CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des dirigeants de sociétés' in X, *La responsabilité des dirigeants des personnes morales*, La Charte, 2007, 209; CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, 3.

¹⁴³ DUVIEUSART C. en GOL D., *La responsabilité des administrateurs: questions choisies*, Anthemis, 2021, 240.

¹⁴⁴ ANKAERT E. en HAMELS A., 'COVID-19 op de werkvloer: een z(t)aak voor werkgevers en verzekeraars?', *Verzekeringsnieuws* 2020, (1) 11.

¹⁴⁵ CATTEAU A. en LODEWIJCKX S., 'Invoering van 'class actions' in België: welke gevolgen voor de verzekeringssector?', *Verzekeringsnieuws* 2011, (1) 17; DIJKMANS P., 'De werking van een vennootschap – milieuschade en aansprakelijkheid' in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2002, (II.3-84q) II.3-106a.

¹⁴⁶ CATTEAU A. en LODEWIJCKX S., 'Invoering van 'class actions' in België: welke gevolgen voor de verzekeringssector?', *Verzekeringsnieuws* 2011, (1) 17.

¹⁴⁷ CATTEAU A. en LODEWIJCKX S., 'Invoering van 'class actions' in België: welke gevolgen voor de verzekeringssector?', *Verzekeringsnieuws* 2011, (1) 17; CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des dirigeants de sociétés' in X, *La responsabilité des dirigeants des personnes morales*, La Charte, 2007, 209.

¹⁴⁸ Kh. Brussel 13 november 2008, *T.B.H.* 2011, 179.

¹⁴⁹ COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 188.

¹⁵⁰ *Ibid.*

68. Echter wordt er in de polis doorgaans voorzien in een plafond per schade-eis en een plafond op de totaliteit van de schadegevallen in de gedekte periode. Dit plafond kan lager zijn dan de wettelijke 'cap' (zie *infra* randnummer 119-127), zodat de bestuurder voor de overige schade zelf dient in te staan.¹⁵¹

c) Ratione loci

69. Het *ratione loci*-element is pas van belang indien het gaat om een vennootschap met grensoverschrijdende activiteiten of internationale groepen, waarvoor er zelfs voorzien kan worden in een globale dekking. In verzekeringsovereenkomsten met deze soort vennootschappen, worden er specifieke uitsluitingsgronden of voorwaarden bepaald met betrekking tot bepaalde landen.¹⁵²

70. Als er sprake is van een globale dekking moet de verzekeraar niet alleen voldoen aan de internationaal privaatrechtelijke regels maar zal hij ook moeten kijken naar de regelgeving van de verschillende landen inzake verzekeringsrecht.¹⁵³

d) Ratione temporis

71. Het is van belang te weten welke periode onder de dekking valt van de verzekering. Hiervoor zijn er in het algemeen twee belangrijke tijdstippen. Enerzijds het moment waarop de schadeverwekkende feiten zich hebben voorgedaan en anderzijds het moment waarop de schadevordering werd ingesteld. Hierbij is deze laatste meestal doorslaggevend. In de verzekeringsovereenkomst zullen de partijen de dekkingsperiode nader moeten bepalen.¹⁵⁴

72. Bij aansprakelijkheidsverzekeringen kan het schadegeval in de tijd zijn verspreid.¹⁵⁵ Het gaat hier meer bepaald over een samengesteld risico, wat dus betekent dat de samenstellende elementen ervan in de tijd kunnen zijn gespreid.¹⁵⁶ Dit betekent dat er een aanzienlijke tijd zit tussen het schadeverwekkende feit, het ontstaan van de schade en de vordering van de benadeelde.¹⁵⁷ In principe zal er geen probleem zijn indien alle samenstellende elementen plaatsvinden in de dekkingsperiode. Er zullen pas moeilijkheden rijzen zodra een van de elementen plaatsvindt voor het sluiten van de verzekeringsovereenkomst of na de afloop van de overeenkomst.¹⁵⁸ Deze moeilijkheden kunnen aan de hand van drie verschillende criteria worden aangepakt. Allereerst is er het criterium van het schadeverwekkende feit, ook wel '*act committed*' genoemd. Dit

¹⁵¹ JANSEN H., VAN HAUTE S. en HALLEMEESCH N., 'Bestuur' in X, *De NV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2023, WVV-I.4.2-100a.

¹⁵² COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, (181) 188.

¹⁵³ *Ibid.*

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, (3) 6.

¹⁵⁶ CALLEWAERT V., 'Actualités législatives et jurisprudentielles dans les assurances de la responsabilité' in PARIS C., BINON J-M, CALLEWAERT V. (eds.), *Actualités en droit des assurances*, Anthémis. 2020, 66.

¹⁵⁷ CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, (3) 6.

¹⁵⁸ ROBERT L., 'De waarborg in de tijd bij aansprakelijkheidsverzekeringen: de onmisbare rol van de tussenpersoon', *Verzekeringsnieuws* 2023, 6.

houdt in dat alle schade gedekt zal worden die afkomstig is van het schadeverwekkende feit mits het schadeverwekkende feit heeft plaatsgevonden tijdens de looptijd van de polis. Dit is voordelig voor de verzekerde gezien er enkel en alleen gekeken wordt naar het tijdstip waarop de aan hem toe te rekenen feiten zich hebben voorgedaan.¹⁵⁹ Ondanks het voordeel voor de verzekerde, wordt dit criterium amper gebruikt in Belgische verzekeringsovereenkomsten.

Een tweede mogelijkheid is het criterium van de vordering, ook wel '*claims made*' genoemd. Hierbij is de vordering van de getroffene het beslissende criterium voor de tussenkomst van de verzekeraar. Dit betekent dat wanneer de vordering ingesteld wordt binnen de dekkingperiode, het schadegeval gedekt wordt.

Het criterium dat het meest gekende is in het Belgische systeem is het criterium van het voorvallen van de schade, ook wel '*loss occurrence*' genoemd.¹⁶⁰ Dit blijkt ook uit artikel 142 van de Wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen¹⁶¹. Artikel 142 §1 bepaalt namelijk dat "*De verzekeringswaarborg slaat op de schade voorgevallen tijdens de duur van de overeenkomst en strekt zich uit tot vorderingen die na het einde van deze overeenkomst worden ingediend.*" Dit systeem houdt in dat de schade gedekt wordt welke zich voordoet in de verzekerde periode, onafhankelijk van het moment van de bestuursfout, de datum van inleiding van de vordering etc.¹⁶² Hoewel er dus doorgaans gebruikgemaakt wordt van het criterium '*loss occurrence*' kan hierbij wel contractueel afgeweken worden. Dit wordt bevestigd door artikel 142 §2 van de Wet van 4 april 2014 betreffende verzekeringen. Onder dit uitzonderingsregime kunnen partijen gebruiken maken van het criterium '*claims made*'. Hierbij zal de verzekeringswaarborg enkel slaan op de vorderingen die schriftelijk worden ingesteld tegen de verzekerde of de verzekeraar tijdens de duur van de overeenkomst voor schade voorgevallen tijdens diezelfde duur.¹⁶³

e) In de praktijk

73. Hoewel de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen in theorie een cruciale bescherming bieden tegen aansprakelijkheidsvorderingen, is het minstens zo relevant om te onderzoeken hoe deze verzekeringen in de praktijk functioneren. Welke zaken worden er precies gedekt door de verzekering? Wat wordt niet gedekt? Welke beperkingen zijn er? In dit deel van het gevoerde onderzoek zal de praktische toepassing van de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering onder de loep genomen worden. Hierbij zal er een analyse gemaakt worden van de polissen van drie grote verzekeraars namelijk KBC Verzekeringen, AXA Verzekeringen en Allianz Belgium.

¹⁵⁹ PARIS C., *Manuel de droit des assurances*, Larcier, 2021, 442-443.

¹⁶⁰ ROBERT L., 'De waarborg in de tijd bij aansprakelijkheidsverzekeringen: de onmisbare rol van de tussenpersoon', *Verzekeringsnieuws* 2023, (6) 8; WUYTS D., 'Belang van een duidelijke afbakening van de dekkingverplichting van de verzekeraar in de tijd', *NJW* 2013, 509.

¹⁶¹ Wet van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014.

¹⁶² CALLEWAERT V., 'Actualités législatives et jurisprudentielles dans les assurances de la responsabilité' in PARIS C., BINON J-M, CALLEWAERT V. (eds.), *Actualités en droit des assurances*, Anthémis. 2020, 68; FONTAINE M., *Droit des assurances*, Larcier, 2016, 537; JANSEN H., VAN HAUTE S. en HALLEMEESCH N., 'Bestuur' in X, *De NV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2023, WVV-I.4.2-100a; PARIS C., *Manuel de droit des assurances*, Larcier, 2021, 448; ROBERT L., 'De waarborg in de tijd bij aansprakelijkheidsverzekeringen: de onmisbare rol van de tussenpersoon', *Verzekeringsnieuws* 2023, 6 (10).

¹⁶³ DEWAELE K. en TILLEMANN B., *Recht en onderneming 57 - Bestuur van vennootschappen*, die Keure, 2022, 866.

KBC Verzekeringen

74. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering van KBC Verzekeringen dekt de aansprakelijkheid van bestuurders van vennootschappen bij schadeclaims die voortvloeien uit beslissen en handelingen binnen het kader van hun mandaat als bestuurder.

75. De dekking omvat niet alleen schadeloosstellingen, maar ook kosten voor juridische verdediging, reputatieherstel (maximum 250.000 EUR), vertegenwoordigingskosten (tot een maximum van 5.000.000 EUR indien het verzekerd bedrag hoger ligt), verweerkosten bij uitleveringsprocedures en psychologische bijstand.¹⁶⁴ Doch zal de verzekeraar in de praktijk zelden moeten tussenkomen in schadeloosstellingen. Er wordt, in de praktijk, vooral een beroep gedaan op de tussenkomst van de verzekeraar om de verleende rechtsbijstand te dekken.

76. Uit het informatiedocument¹⁶⁵ en de algemene voorwaarden KBC-Polis voor Bestuurders van vennootschappen¹⁶⁶ blijkt echter dat bepaalde schadegevallen uitgesloten zijn van enige dekking. Dit betreft onder meer opzettelijke handelingen, fraude en bewuste schendingen van wettelijke bepalingen, gekende feiten of voorafgaande schadeclaims, lichamelijke en materiële schade, aansprakelijkheidsclaims in de Verenigde Staten en tot slot boetes, belastingen en sancties, tenzij wettelijk verankerd.

Met andere woorden zullen schadegevallen die onder te brengen zijn onder een van de genoemde uitsluitingsgronden niet voor dekking door KBC Verzekeringen in aanmerking komen. De bestuurder zal in die gevallen zelf moeten opdraaien voor de door hem veroorzaakte schade.

Daarnaast gelden er enkele dekkingsbeperkingen zoals sublimitieten, additionele limieten, vrijstellingen en contractuele uitsluitingen op basis van internationale sanctiewetgeving.

77. Uit eerder gevoerd onderzoek (zie *supra* randnummer 72) werd duidelijk dat er in het algemeen gebruikgemaakt wordt van het 'loss occurrence'-criterium om te bepalen of een schadegeval vergoed kan worden door de verzekering. Echter bestond er op dit algemene principe een uitzondering waarbij partijen konden overeenkomen om hier contractueel vanaf te wijken en het 'claims made'-criterium toe te passen in plaats van het 'loss occurrence'-criterium. Uit de algemene voorwaarden KBC-Polis voor bestuurders van vennootschappen¹⁶⁷ blijkt dat KBC Verzekeringen voor haar bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen deze uitzondering toepast. Dit betekent dat enkel schadeclaims die tijdens de looptijd van de polis worden ingediend, in aanmerking komen voor vergoeding.

¹⁶⁴ Punt 1 Algemene voorwaarden KBC Verzekeringen, <https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-bestuurders-vennootschap-algemene-voorwaarden.pdf>.

¹⁶⁵ KBC Verzekeringen, 'Verzekering bestuurdersaansprakelijkheid – informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-ipid-bestuurdersaansprakelijkheid-informatiedocument.pdf>.

¹⁶⁶ KBC Verzekeringen, 'Algemene voorwaarden KBC Polis voor bestuurders van een vennootschap', 2016, <https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-bestuurders-vennootschap-algemene-voorwaarden.pdf>.

¹⁶⁷ KBC Verzekeringen, 'Algemene voorwaarden KBC Polis voor bestuurders van een vennootschap', 2016, <https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-bestuurders-vennootschap-algemene-voorwaarden.pdf>.

AXA Verzekeringen

78. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering van AXA dekt de financiële gevolgen van claims die tegen verzekerden worden ingesteld tijdens de dekkingsperiode en die voortvloeien uit hun burgerlijke aansprakelijkheid.¹⁶⁸ Dit omvat niet alleen de geldelijke gevolgen maar ook de verdedigingskosten bij letsel- en zaakschade, onderzoekskosten, kosten voor reputatieherstel, crisiskosten en bepaalde administratieve boetes (tot 3.000.000 EUR).

Een belangrijke nuance hierbij is dat de verdedigingskosten niet absoluut worden gedekt maar slechts geheel of gedeeltelijk voorgeschieden worden tot de definitieve afhandeling van de eis. Indien na de definitieve afhandeling blijkt dat de desbetreffende eis niet onder de dekking valt, moeten de verzekerden het uitbetaalde bedrag aan AXA terugbetalen.¹⁶⁹

79. Belangrijke uitsluitingen in de AXA-polis betreffen persoonlijke voordelen of bezoldigingen waarvoor geen wettelijk recht bestond, opzettelijke daden en fraude, strafrechtelijke boetes en schadevergoedingen als strafmaatregel, vergoedingen van letsel-, zaak- en onstoffelijke schade, oorlogs- en terreurgerelateerde schade en milieuaansprakelijkheid en bepaalde fiscale vorderingen.

80. Daarnaast gelden er ook hier enkele dekkingsbeperkingen zoals schade door hetzelfde verwekkend feit (AXA zal dus al deze schadegevallen als één schadegeval beschouwen), het bedrag van de schadevergoeding dat boven de vergoedingslimieten gaat en schade onder of gelijk aan het bedrag van het eigen risico (bedrag dat ten laste van de verzekerde blijft).

81. AXA hanteert eveneens het '*claims made*'-criterium, waardoor enkel claims die tijdens de looptijd van de verzekering worden ingediend, worden gedekt.¹⁷⁰

Allianz Belgium

82. In tegenstelling tot de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen bij AXA Verzekeringen en KBC Verzekeringen, vermeldt Allianz Belgium uitdrukkelijk dat hun bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering wordt ondergeschreven op naam van de rechtspersoon. Hierdoor wordt niet alleen de burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders gedekt, maar ook die van mandatarissen, zaakvoerders en bedrijfsleiders van de vennootschap. Deze groep van verzekerden worden, door Allianz, ook wel de 'bedrijfsleiders' genoemd.¹⁷¹

¹⁶⁸ Artikel 1 Burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders specifieke bepalingen, <https://www.axa.be/axa-documents/ibp/00039-000004353056-20191001.pdf>; AXA, 'Verzekering BA informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://cdn.website.axa.be/nl-be/-/media/axa-documents/library-public/ipid/4/a/f/d/0/4186232/BA%20Beroep%20-%20Aansprakelijkheid%20van%20de%20bedrijfsleiders%20-%20IPID%20fiche%20-%2020220613.pdf?rev=5bb09a822fca4d51bf422bc1cdf51d04>.

¹⁶⁹ Artikel 2.3 Burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders specifieke bepalingen, <https://www.axa.be/axa-documents/ibp/00039-000004353056-20191001.pdf>.

¹⁷⁰ Artikel 4.1 Burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders specifieke bepalingen, <https://www.axa.be/axa-documents/ibp/00039-000004353056-20191001.pdf>.

¹⁷¹ ALLIANZ, 'Verzekering BA bestuurder - informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/fiches/ipid-fiche-verzekering-ba-bestuurder.pdf>.

83. Naast de burgerlijke aansprakelijkheid dekt Allianz ook de kosten voor zowel burgerrechtelijke als strafrechtelijke verdediging, wat een belangrijk onderscheid vormt met AXA, waar deze kosten slechts voorgeschoten worden.

Wel zal de verzekering geen schade dekken die het gevolg is van lichamelijke of materiële schade. Daarnaast zal de Allianz-polis ook opzettelijke fouten, onrechtmatig verkregen voordelen of bezoldigingen, geldboetes en fiscale vorderingen en beroepsaansprakelijkheid binnen dienstverlening niet dekken.¹⁷²

84. Ook Allianz hanteert enkele dekkingsbeperkingen, waaronder specifieke limieten op imagobescherming en de bescherming tegen claims onder Amerikaanse en Canadese wetgeving.

85. In tegenstelling tot de algemene voorwaarden van KBC Verzekeringen en AXA Verzekeringen, vermelden de algemene voorwaarden van Allianz¹⁷³ niet uitdrukkelijk welk criterium gehanteerd wordt om te bepalen welke claims worden gedekt en welke niet. Wel kan er afgeleid worden, uit de algemene voorwaarden, dat ook Allianz gebruikmaakt van het '*claims made*'-criterium.¹⁷⁴ Zo staat er dat "*de verzekering geldt voor vorderingen die gedurende de geldigheidsperiode van het contract schriftelijk tegen de verzekerde worden ingesteld*".

86. Theoretisch gezien is het mogelijk voor zowel bestuurders als de onderneming zelf om een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten, echter zal bij Allianz Belgium de vennootschap steeds als verzekeringsnemer worden bestempeld. Desondanks de verzekering op naam staat van de vennootschap, zijn het vaak de bestuurders zelf die het initiatief nemen om hun persoonlijk vermogen te beschermen door een D&O-polis af te sluiten.

Conclusie

87. Uit de vergelijking tussen KBC Verzekeringen, AXA Verzekeringen en Allianz Belgium blijkt dat bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen aanzienlijke bescherming bieden tegen financiële en juridische risico's, maar dat de precieze dekking per verzekeraar verschilt. Elke onderzochte polis hanteert het '*claims made*'-criterium. Dit is bijzonder gezien volgens de theorie er vooral doorgaans gebruikgemaakt wordt van het '*loss occurrence*'-criterium. Daarnaast kent iedere polis diverse uitsluitingen en dekkingsbeperkingen. Allianz biedt een bredere dekking doordat de verzekering op naam van de rechtspersoon wordt afgesloten en verdedigingskosten volledig worden vergoed. KBC Verzekeringen en AXA Verzekeringen hanteren echter strengere beperkingen op specifieke risico's zoals aansprakelijkheid in de Verenigde Staten en fiscale claims.

88. Door de afschaffing van de quasi-immuniteit voor bestuurders merken de verzekeraars een lichte stijging in de aanvragen betreffende een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. Doch zijn

¹⁷² ALLIANZ, 'Verzekering BA bestuurder - informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/fiches/ipid-fiche-verzekering-ba-bestuurder.pdf>.

¹⁷³ ALLIANZ, 'Algemene voorwaarden', <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/algemene-voorwaarden/algemene-voorwaarden-d-o-plan.pdf>.

¹⁷⁴ Artikel 28 Algemene voorwaarden Allianz, <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/algemene-voorwaarden/algemene-voorwaarden-d-o-plan.pdf>.

het aantal aanvragen voorlopig nog miniem. Bestuurders en vennootschappen zien vaak het nut niet in van zo'n verzekering waardoor spontane aanvragen voor zo'n verzekering nog zelden voorkomen. Dit is opmerkelijk gezien in theorie de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering een groot en belangrijk beschermingsmechanisme is.

f) Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering in Nederland

89. Door de jaren heen zijn er ook in Nederland steeds meer gevallen van bestuurdersaansprakelijkheid. Een belangrijk beschermingsmechanisme hiervoor is de vrijwaring (zie *infra* randnummers 142-149) aangevuld met een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering heeft door de jaren heen enorm veel aan populariteit ingewonnen, het is zelfs tegenwoordig een standaardonderdeel van het arbeidsvoorwaardenpakket.¹⁷⁵ De achterliggende reden hiervoor is te vinden in het feit dat er in Nederland sprake is van een 'zachte' D&O-verzekeringsmarkt, een lage premie¹⁷⁶ en een ruime dekking^{177, 178}

Begrip

90. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering wordt in het Nederlandse recht ook wel BCA-verzekering¹⁷⁹ of D&O-verzekering¹⁸⁰ genoemd. De kern hiervan ligt besloten in de dekking voor persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders.¹⁸¹ De verzekering geeft recht op een vergoeding voor het voeren van verweer alsmede recht op vergoeding van schade of schikking.¹⁸² Door middel van deze verzekering wordt het privévermogen van de bestuurder beschermd.¹⁸³

91. In de regel wordt de verzekering afgesloten door de rechtspersoon als verzekeringnemer ten behoeve van zijn (statutaire) bestuurders.¹⁸⁴ Hoewel de verzekering dus afgesloten wordt voor de bestuurder¹⁸⁵, is de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering niet alleen voordelig voor deze bestuurder, ook de vennootschap en andere betrokkenen hebben hier hun voordeel bij. Zo zorgt de aansprakelijkheidsverzekering ervoor dat de vennootschap makkelijker goede bestuurders aan kan

¹⁷⁵ ZAMAN D.F.M.M., 'De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ASSINK B.F., *De vele gezichten van Maarten Kroeze's 'bange bestuurders'*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁷⁶ Gemiddeld gezien een premie van rond de 2500 à 3000 euro: WETERINGS W., 'De aansprakelijkheid voor bestuurders en commissarissen in de (verzekerings)praktijk', *Het Verzekerings-Archief* 2010/88.

¹⁷⁷ Gemiddeld gezien een dekking van 2,5 of 5 miljoen euro: WETERINGS W., 'De aansprakelijkheid voor bestuurders en commissarissen in de (verzekerings)praktijk', *Het Verzekerings-Archief* 2010/88.

¹⁷⁸ WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

¹⁷⁹ 'BCA' staat hier voor Bestuurders en Commissarissen Aansprakelijkheidsverzekering.

¹⁸⁰ 'D&O' staat hier voor Directors & Officers Liability.

¹⁸¹ DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

¹⁸² STENEKER A., *Asser Procesrecht 5 Beslag en executie: bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering*, Wolters Kluwer, 2023.

¹⁸³ HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁸⁴ Artikel 7:945 NBW; HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁸⁵ VAN DE PUTTE F., 'Vrijwaring en verzekering' in VAN SOLINGE G. en HOLTZER M., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2003-2004*, Kluwer, 2004.

trekken. Voor andere betrokkenen zorgt de aansprakelijkheidsverzekering dan weer voor betere verhaalsmogelijkheden.¹⁸⁶

Dekking en beperkingen

92. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering richt zich niet tot specifieke personen waardoor het de schade dekt die veroorzaakt wordt door de huidige, voormalige én toekomstige bestuurders.¹⁸⁷

93. Niet alleen biedt de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering een dekking voor de schade die de bestuurder heeft veroorzaakt in de uitoefening van zijn functie jegens derden¹⁸⁸ maar ook voor de schade jegens de vennootschap zelf¹⁸⁹. Hierbij worden niet alleen de burgerlijke schadeclaims gedekt, maar ook strafrechtelijke en administratiefrechtelijke aanspraken en procedures vallen onder de dekking.¹⁹⁰

94. Net zoals in het Belgische recht vallen niet alleen de te betalen schadevergoedingen maar ook de verweerkosten onder de dekking van de aansprakelijkheidsverzekering. Echter merkt men in beide rechtssystemen op dat aansprakelijkheidsvorderingen tegen bestuurders vaak niet tot schadevergoedingen leiden. Het zijn dus vooral de verweerkosten waar de verzekeraar voor moet tussenkomen.¹⁹¹ Doch dient de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering onderscheiden te worden van de rechtsbijstandsverzekering. Hoewel de aansprakelijkheidsverzekering vooral in de praktijk tussenkomt om de verweerkosten te dekken, komt deze rechtsbijstandsfunctie pas in beeld indien het voeren van verweer het primair op de verzekering gedekte belang, namelijk het beschermen van het vermogen van de verzekerde, dient.¹⁹²

95. Voor de aansprakelijkheidsverzekering geldt er een principe van een open verzekering. Dit houdt in dat in principe alles gedekt wordt behalve hetgeen wat uitgesloten is.¹⁹³ Omwille van de contractsvrijheid kunnen de verzekerde en de verzekeraar in beginsel bepaalde specifieke uitsluitingsgronden opnemen. Echter zijn er, net zoals in het Belgische recht, ook een aantal standaarduitsluitingen die in iedere verzekering voorkomen. Zo zullen onder het Nederlandse recht personenschade, zaakschade, boetes, dwangsommen, milieuschade en aanspraken in verband

¹⁸⁶ WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

¹⁸⁷ HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017; WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

¹⁸⁸ Artikel 6:162 NBW.

¹⁸⁹ Artikel 2:9 NBW.

¹⁹⁰ WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

¹⁹¹ VAN DE PUTTE F., 'Vrijwaring en verzekering' in VAN SOLINGE G. en HOLTZER M., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2003-2004*, Kluwer, 2004; WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

¹⁹² HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁹³ VROOM B.B.A., 'De aansprakelijkheidsverzekering voor bestuurders en commissarissen', *Onderneming en Financiering* 2001/48.

met feiten die reeds bekend waren bij de afsluiting van de verzekering, vaak niet gedekt worden door de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.¹⁹⁴ In ieder geval zal opzettelijke veroorzaakte en/of beoogde schade nooit gedekt worden.¹⁹⁵

96. Naast de begrenzing van de dekking door uitsluitingen, beperkt de verzekering ook de dekking in tijd. De verzekeringen baseren zich namelijk op het '*claims made*'-principe.¹⁹⁶ Bij toepassing van dit principe is de dekking afhankelijk van het feit dat de aanspraak tijdens de looptijd van de verzekering door de verzekerde is ontvangen en/of bij de verzekeraar is gemeld.¹⁹⁷ Voor de verzekeraar biedt dit '*claims made*'-principe het voordeel dat het risico van aanspraken die na afloop van de verzekeringstermijn worden ingediend, wordt uitgesloten. Dit kan echter nadelige gevolgen hebben voor verzekerden, aangezien zij doorgaans geen alternatieve dekking voor dergelijke claims kunnen krijgen. Daarom voorziet de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering in een 'omstandighedendekking'. Dit houdt in dat als er tijdens de looptijd van de verzekering omstandigheden worden gemeld die mogelijks tot een aanspraak leiden, een latere aanspraak geacht wordt te zijn ingediend op het moment van de oorspronkelijke melding.¹⁹⁸

g) Probleem

97. Door de aanwezigheid van de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering ontstaat zowel in België als in Nederland het 'Moral Hazard' probleem, het probleem van het moreel risico. Een bestuurder hoeft in geval van de aansprakelijkheidsverzekering niet meer zelf in te staan voor de verweerkosten en de schadevergoeding. Hierdoor gaat de bestuurder zich anders gedragen.¹⁹⁹ Hij zal met andere woorden minder financieel geprikkeld worden om zorgvuldig te handelen en louter verantwoorde ondernemingsrisico's te nemen.²⁰⁰

98. Er zijn verschillende manieren om tegemoet te komen aan dit probleem. Allereerst kan de verzekeraar de verzekeringnemer en verzekerde controleren, door onder ander te kijken naar de financiële gegevens, en hier de premie en de verzekeringsvoorwaarden aanpassen aan hun gedrag. Daarnaast kan het moreel risico beperkt worden door de verzekeringnemer en/of verzekerde bloot te stellen aan het risico. Dit laatste kan inhouden dat de verzekeraar een maximaal verzekerde som en/of dekkingsuitsluitingen opneemt.²⁰¹

¹⁹⁴ HENDRIKSE A. en VAN DEN HEUVEL D.A.M., 'Bescherming tegen bestuurdersaansprakelijkheid in tijden van crisis', *TOP* 2009/4.

¹⁹⁵ Hoge Raad (NL) 30 mei 1975, nr. 1975-05-30/SES_26567, ECLI:NL:PHR:1975:AC5594, 'Bierglasarrest'; WEZEMAN J.B., 'Aansprakelijkheid van bestuurders: veelkoppige draak of beheersbaar risico?', *Het Verzekerings-Archief* 2010/2.

¹⁹⁶ DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

¹⁹⁷ HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁹⁸ HENDRIKSE A., 'De BCA-verzekering' in SCHREURS P.W., ZETTELIER E.L., VERWEY E.J.R. en FEENSTRA R.F., *De curator en het concern*, Wolters Kluwer, 2017.

¹⁹⁹ FAURE M.G., 'Op glijdende schaal van verzekerbare en onverzekerbare risico's', *ESB* 1999.

²⁰⁰ WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116; WUYTS D., 'Commentaar bij art. 58 Wet Verzekeringen' in X, *Verzekeringsrecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2017, (5) 24.

²⁰¹ *Ibid.*

h) Conclusie

99. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, ook wel D&O-verzekering genoemd, heeft duidelijk een belangrijke rol in het beschermen van bestuurders tegen financiële gevolgen van zowel interne als externe aansprakelijkheidsvorderingen. In zowel België als Nederland biedt deze verzekering dekking ter bescherming van het privévermogen van bestuurders.

100. Er zijn echter enkele opvallende overeenkomsten en verschillen tussen beide rechtssystemen, die in de onderstaande tabel worden weergegeven:

ASPECT	BELGIË	NEDERLAND
Verzekeringsnemer	De vennootschap of de bestuurder zelf	Doorgaans de vennootschap
Gedekte schade	Professionele fouten in de uitoefening van mandaat én rechtsbijstandskosten* bij burgerlijke, strafrechtelijke en administratiefrechtelijke procedures	Schade aan de vennootschap en aan derden in burgerlijke, strafrechtelijke en administratiefrechtelijke aanspraken
Algemeen uitgesloten risico's	Opzettelijke fouten, strafrechtelijke en fiscale boetes, materiële/lichamelijke schade, reeds gekende feiten en fraude	Gelijkaardig: personenschade, zaakschade, boetes, dwangsommen, milieuschade, aanspraken in verband met feiten die reeds bekend waren en opzettelijke schade
Specifiek uitgesloten risico's	Afhankelijk per polis	Afhankelijk per polis
Rechtsbijstandsfunctie*	Soms volledig gedekt mits voorafgaande goedkeuring, soms voorgeschoten	Volledige dekking voor verweerkosten
Dekkingscriterium	In theorie: ' <i>loss occurrence</i> ' In de praktijk: ' <i>claims made</i> '	' <i>Claims made</i> ' (eventueel aangevuld met omstandighedendekking)
Populariteit in de praktijk	Beperkt, weinig spontane aanvragen maar wel lichte toename merkbaar sinds de afschaffing van de quasi-immuniteit	Zeer populair, standaardonderdeel van het arbeidsvoorwaardenpakket

101. Samenvattend is de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering een nuttig mechanisme om bestuurders te beschermen tegen aansprakelijkheidsvorderingen, maar de effectiviteit ervan hangt af van de omvang van de dekking, de polisvoorwaarden en het juridische kader van het land waarin de bestuurder actief is. Wat het opmerkelijkste is, is dat de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering naar Nederlands recht veel populairder is dan naar Belgisch recht. Daar waar in België weinig spontane aanvragen zijn voor het sluiten van een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, is deze verzekering in Nederland een standaardonderdeel van het arbeidsvoorwaardenpakket.

Hoofdstuk II. Invoering van exoneratieclausules

102. Een tweede manier om bestuurders van vennootschappen te beschermen tegen een persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen is door het invoeren van exoneratieclausules.

a) Begrip

103. Een exoneratiebeding of bevrijdingsbeding is een contractueel beding waarbij een partij bepaalt dat zij op burgerrechtelijk vlak geheel of gedeeltelijk bevrijd zal zijn, indien haar contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid in het gedrang komt.²⁰² Exoneratieclausules beogen dus een beperking of vrijstelling van de eigen contractuele verbintenissen waarbij ze een deel van de verantwoordelijkheid afwentelen op de tegenpartij.²⁰³ Met andere woorden heeft het exoneratiebeding tot doel de contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid van de ene partij jegens de andere partij te beperken, dan wel volledig uit te sluiten.²⁰⁴ Hierbij verschuift de schadelast van de schuldeiser naar de schuldenaar, of omgekeerd.²⁰⁵

104. Een exoneratiebeding behelst een tweepartijenverhouding en kenmerkt zich door de aansprakelijkheidsafwenteling tussen de contractpartijen onderling.²⁰⁶

b) Het principe

105. In beginsel wordt aangenomen dat een exoneratiebeding in de statuten van de vennootschap of in een overeenkomst tussen de vennootschap en de bestuurders, waarbij de aansprakelijkheid van de bestuurders jegens de vennootschap wordt beperkt of uitgesloten, geldig is indien er voldaan is aan de verbintenisrechtelijke voorwaarden.²⁰⁷ In de regel zullen exoneratiebedingen dus geldig en geoorloofd zijn. Hierop bestaan echter drie uitzonderingen. Meer bepaald zijn exoneratiebedingen die strijdig zijn met dwingend recht of met de openbare orde en de goede zeden, exoneratiebedingen die de schuldenaar bevrijden van zijn aansprakelijkheid voor zijn eigen opzet of bedrog en de exoneratiebedingen die de overeenkomst uithollen, ongeldig.²⁰⁸

Wat de eerste uitzondering betreft, namelijk indien *strijdig met dwingend recht, openbare orde of goede zeden*, is op te merken dat in beginsel de regel omtrent bestuurdersaansprakelijkheid van dwingend recht is. Dit betekent dat de vennootschap in beginsel geen afstand kan doen van de

²⁰² GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017, 370; VAN OEVELEN A., 'Exoneratie- en vrijwaringsbedingen' in SAGAERT V. en LAMBRECHT D., *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Intersentia, 2009, 1.

²⁰³ GOEMAERE G., 'Derdenverzet en contractuele garanties bij aandelenkoop', *DAOR* 2014, (5) 18.

²⁰⁴ Cass. 7 september 1962, *Pas.* 1963, 39; MAES J., 'Vrijwaringsbedingen', *NJW* 2012, (698) 701.

²⁰⁵ MAES J., 'Vrijwaringsbedingen', *NJW* 2012, (698) 701.

²⁰⁶ BOCKEN I, DE LY F., KRUIJTHOF R. en TEMMERMAN B., 'Overzicht van rechtspraak(1981-1992) Verbintenissen', *TPR* 1994, 531; MAES J., 'Vrijwaringsbedingen', *NJW* 2012, (698) 701.

²⁰⁷ Artikel 6.3 §2 leden 2 en 3 BW, *BS* 1 juli 2024; ERNST P., 'Commentaar bij art. 523 W.Venn. (oud art. 60 Venn.W.)' in X, *Vennootschappen en verenigingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2004, 101.

²⁰⁸ BAART T. en GOEMAN C., 'Sociaalrechtelijke aspecten van de corporate-governancewetgeving', *Or.* 2003, (119) 127; DE ROECK M., 'De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid' in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 85; GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017, 371; VAN OEVELEN A., 'Art. 140 W.Venn.' in X, *Vennootschappen en verenigingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2009, (1) 28.

betreffende aansprakelijkheidsvorderingen alvorens de schade zich heeft voorgedaan.²⁰⁹ Echter zijn enkele auteurs van mening dat exoneration wel mogelijk is, wanneer de algemene vergadering geldig heeft toegestemd en het exonerationbeding de essentie van de overeenkomst niet uitholt.²¹⁰ Daarnaast zijn exonerationbedingen inzake gemeenrechtelijke lastgeving, buitencontractuele aansprakelijkheid en bestuurdersaansprakelijkheid op grond van gewone bestuursfouten voor naamloze vennootschappen wel geldig, mits deze bepalingen niet van openbare orde of van dwingend recht zijn maar louter van aanvullend recht zijn.²¹¹

De tweede uitzondering omvat de exonerationbedingen die de schuldenaar bevrijden van zijn aansprakelijkheid voor zijn eigen opzet of bedrog. Over welke draagwijdte deze uitzondering het precies heeft, heerst geen eensgezindheid in de rechtsleer. Sommige auteurs zijn van mening dat het begrip 'opzet' begrepen dient te worden als "*elke vrijwillige wanprestatie, ongeacht het oogmerk, en dus ongeacht de al dan niet aanwezigheid van de wil om schade te veroorzaken*".²¹² Dit wordt door andere auteurs dan weer aangevuld met de voorwaarde dat de dader minstens wist of diende te weten dat daardoor aan de schuldeisers schade zou kunnen worden berokkend.²¹³ Andere auteurs maakten het nog moeilijker door als bijkomende voorwaarde te stellen dat de dader niet enkel het feit waaruit de schadelijke gevolgen voor de schuldeiser zijn ontstaan moet gewild hebben, maar ook de gevolgen zelf.²¹⁴

Tot slot zijn ook exonerationbedingen die de primaire overeenkomst uithollen, ongeldig. Een schuldenaar kan niet tegelijk een verbintenis aangaan en zich daarbij ook van elke mogelijke aansprakelijkheid bevrijden.²¹⁵ Wanneer een schuldenaar zich dus verbindt, maar geen aansprakelijkheid opneemt bij wanprestatie, heeft men zich eigenlijk niet verbonden. Als sanctie zal dergelijk exonerationbeding geen toepassing vinden.²¹⁶

106. Ondanks het feit dat de meeste auteurs bovenstaande theorie volgen, zijn sommige auteurs het niet eens met het feit dat een clause ter exoneration van de aansprakelijkheid van bestuurders in beginsel rechtsgeldig is.²¹⁷ Deze auteurs zijn van mening dat de aansprakelijkheid van bestuurders niet mag worden beperkt of uitgesloten vooraleer de algemene vergadering de mogelijkheid heeft gehad hun bestuur te onderzoeken.²¹⁸

c) Pijnpunten

107. Zoals hierboven reeds beschreven werd, heerst er onduidelijkheid omtrent de geldigheid van exonerationclausules inzake bestuurdersaansprakelijkheid. Het WVV heeft aan deze onduidelijkheid

²⁰⁹ GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017, 372.

²¹⁰ VANDENBOGAERDE M., *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Intersentia, 2009, 31.

²¹¹ GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017, 372.

²¹² LENAERTS A., *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht*, die Keure, 2013, 258; VAN OEVELEN A., 'Exoneration- en vrijwaringsbedingen' in SAGAERT V. en LAMBRECHT D., *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Intersentia, 2009, 13-14; DIRIX E., 'Exonerationbedingen', *TPR* 1988, (1171) 1187.

²¹³ VAN OMMESLAGHE P., 'Examen de jurisprudence (1968-1973). Les obligations', *RCJB* 1975, (424) 525-526.

²¹⁴ HAYOIT DE TERMICOUT R., 'Bedrog en grove schuld op het stuk van nietnakoming van contracten', *RW* 1957-58, (65) 72.

²¹⁵ GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017, 376.

²¹⁶ VANDENBOGAERDE M., *Pluraliteit van schuldenaars bij verbintenissen*, Doctoraat K.U.Leuven 2013-2014, 144.

²¹⁷ COOLS S., *De bevoegdheidsverdeling tussen algemene vergadering en raad van bestuur in de NV*, Roularta Media Group, 2015, 311.

²¹⁸ *Ibid.*

een einde gemaakt. Er geldt namelijk nu een algemeen verbod om de interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid op voorhand verder te beperken dan waarin het WVV voorzien heeft. Alle mechanismen op grond waarvan een rechtspersoon, zijn dochterentiteiten of de door hem gecontroleerde entiteiten een lid van een bestuursorgaan of een dagelijkse bestuurder vooraf vrijstellen van aansprakelijkheid worden in het WVV verboden, omdat zij afbreuk doen aan de preventieve functie van het aansprakelijkheidsrecht.²¹⁹ Dit verbod werd opgenomen in artikel 2:58 WVV dat als volgt luidt: *“De aansprakelijkheid van een lid van een bestuursorgaan of dagelijkse bestuurder kan niet verder worden beperkt dan vermeld in artikel 2:57 WVV. De rechtspersonen, zijn dochtervennootschappen of de door hem gecontroleerde entiteiten mogen de in het eerste lid vermelde personen niet vooraf exonereren of vrijwaren voor hun aansprakelijkheid jegens de rechtspersoon of jegens derden. Elke bepaling in de statuten, in een overeenkomst of een eenzijdige wilsuiting die strijdig is met de bepalingen van dit artikel wordt voor niet geschreven gehouden.”* Artikel 2:58 WVV verbiedt dus exoneraties in de overeenkomsten met rechtspersonen.²²⁰ Beperkingen op de aansprakelijkheid van bestuurders zijn dus mogelijk doch is het volledig of gedeeltelijk uitsluiten van enige aansprakelijkheid verboden.²²¹ Met dit verbod heeft de wetgever een evenwicht willen realiseren tussen de effectieve aansprakelijkheidsregels en een redelijke voorspelbaarheid van de financiële omvang van de aansprakelijkheid.²²² De wetgever hoopt zo te vermijden dat de bestuurder het aansprakelijkheidsrisico dat hij/zij loopt kan afwentelen op de vennootschap of deze uitschakelt via contractuele mechanismen.²²³

108. Het verbod van artikel 2:58 WVV strekt zich uit tot alle vormen van aansprakelijkheid, zowel ten overstaan van de rechtspersoon als jegens derden. Het is bedoeld om te voorkomen dat bestuurders hun aansprakelijkheidsrisico's via contractuele mechanismen uitschakelen of afwentelen op de rechtspersoon. In lijn met deze bepaling wordt elke clause in de statuten, een overeenkomst of een eenzijdige wilsuiting die strijdig is met dit verbod, op grond van het WVV voor niet-geschreven gehouden.²²⁴

Een belangrijke nuance hierbij is echter wel dat de regeling uit artikelen 2:56 WVV en 2:58 WVV enkel geldt ten aanzien van bestuursfouten en dus niet ten aanzien van onrechtmatige daden die een bestuurder in een andere hoedanigheid zou begaan. Dit betekent dat een exoneratiebeding wel

²¹⁹ HOUBEN R. en SNYERS A., *Le projet de Code des sociétés et associations – Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, Larcier, 2018, 277-278.

²²⁰ KEUKELEIRE A., 'Staat de uitvoeringsagent hulpeloos? Over heronderhandelen, consumenten en bestuurders', *Juristenkrant* 2024, 16.

²²¹ BRULOOT D. en MARESCEAU K., 'Bestuurdersaansprakelijkheid. Impact van Boek 6 BW', *NJW* 2025, (2) 10; GOFFIN J-F., 'Réflexions sur le plafonnement de la responsabilité des administrateurs' in DE CUYPER J-Q., INGHELS B., JAFFERALI R. (e.a.), *Gouvernance et responsabilité*, Larcier, 2023, (535) 548.

²²² Memorie van toelichting tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2017-18, nr. 3119/001, 73; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 162.

²²³ Memorie van toelichting tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2017-18, nr. 3119/001, 73; GOFFIN J-F., 'Réflexions sur le plafonnement de la responsabilité des administrateurs' in DE CUYPER J-Q., INGHELS B., JAFFERALI R. (e.a.), *Gouvernance et responsabilité*, Larcier, 2023, (535) 548; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 162.

²²⁴ Artikel 2:58 lid 3 WVV, *BS* 4 april 2019; BRULOOT D. en MARESCEAU K., 'Bestuurdersaansprakelijkheid. Impact van Boek 6 BW', *NJW* 2025, (2) 10.

geldig is, binnen de door de wet gestelde grenzen²²⁵, om de aansprakelijkheid wegens fouten buiten de bestuurdersmandaat uit te sluiten dan wel te beperken.²²⁶

109. Daarnaast beperkt het exoneratieverbod de mogelijkheid ook niet om de resterende aansprakelijkheidsrisico's van de bestuurders te laten dekken door een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering (zie *supra* randnummers 63-88).²²⁷

Bovendien is het exoneratieverbod ook niet strijdig met de bepaling dat wanneer een rechtspersoon zichzelf geldig exonereert in een overeenkomst met een derde, ook de bestuurder zich hierop kan beroepen als die derde hem buitencontractueel aansprakelijk stelt. Vereist is wel dat deze bepaling in eerste instantie is opgenomen in het belang van de rechtspersoon zelf, die hiermee zijn eigen buitencontractuele aansprakelijkheid geheel of gedeeltelijk uitsluit. De reden waarom deze bepaling niet strijdig wordt geacht met de bepaling uit artikel 2:58 WvV is omdat deze bepaling slechts indirect effect heeft op bestuurders terwijl het exoneratieverbod uit artikel 2:58 WvV slechts het directe effect op bestuurders beoogt.²²⁸

d) Exoneratieclausules in Nederland

110. Ook naar Nederlands recht zal een bestuurder zijn aansprakelijkheid ten opzichte van de vennootschap zoveel mogelijk willen beperken of uitsluiten, bijvoorbeeld via een exoneratieclausule, ook wel vrijtekeningsbeding²²⁹ genoemd. Dit geldt temeer omdat de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering niet altijd volledige dekking biedt (zie *supra* randnummers 95-96). Met zo'n exoneratieclausule probeert de bestuurder zich dus verder in te dekken tegen mogelijke persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen indien hij een verkeerde beslissing zou nemen.

111. Dergelijke exoneratiebedingen zijn niet alleen in het belang van de bestuurder, maar zijn ook in het belang van de vennootschap zelf. Op deze manier kunnen ze namelijk voorkomen dat bestuurders onnodig risicomijdend gedrag gaan vertonen.²³⁰

112. Volgens Nederlands recht, net als onder Belgisch recht, komt de vennootschap met zo'n exoneratiebeding overeen met de bestuurder dat zij hem niet aansprakelijk zal stellen voor schade die zij lijdt ten gevolge van het handelen of nalaten van deze bestuurder.

Geldigheid van exoneratieclausules conform Nederlands recht

113. Exoneratiebedingen komen geregeld voor in algemene voorwaarden of contracten. Deze exoneratiebedingen worden in beginsel geacht geldig te zijn, tenzij er sprake is van uitsluiting of

²²⁵ Artikelen 5:98 §1 en 6:3 §1 lid 2 BW, BS 1 juli 2024.

²²⁶ BRULOOT D. en MARESCAU K., 'Bestuurdersaansprakelijkheid. Impact van Boek 6 BW', *NJW* 2025, (2) 10.

²²⁷ *Ibid.*

²²⁸ *Ibid.*, 11.

²²⁹ DE JONG B.J., 'Exoneratie ('vrijtekening') en decharge' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²³⁰ POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Interne aansprakelijkheid en exoneratie' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

beperking van de aansprakelijkheid voor opzet of bewuste roekeloosheid²³¹ want in dat geval zijn deze exoneratiebedingen nietig wegens strijdigheid met de goede zeden en de openbare orde.²³² Deze algemene maatstaf geldt ook voor de exoneratiebedingen tussen de bestuurder en de vennootschap. Een bestuurder kan dus zijn aansprakelijkheid ten opzichte van de vennootschap niet uitsluiten of beperken indien hij opzettelijk of bewust roekeloos gehandeld heeft.²³³

114. Een bestuurder is daarnaast pas intern aansprakelijk indien hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt.²³⁴ De vraag die dus gesteld kan worden is of een bestuurder zich in dit geval kan exonereren. Kan je je met andere woorden exonereren voor een ernstige verwijtbaarheid? Deze vraag dient negatief beantwoord te worden.

Algemeen wordt aangenomen dat het niet mogelijk is voor de bestuurder om zich te verschuilen achter een exoneratie. Hier zijn drie redenen voor²³⁵:

(i) Het dwingende karakter van artikel 2:9 NBW²³⁶: volgens artikel 2:25 NBW kan er slechts afgeweken worden van de bepalingen in Boek 2 BW voor zover dit bij de wet is bepaald. Aangezien er in de wet geen afwijkingen toegestaan zijn op de bepalingen van artikel 2:9 NBW zijn deze bepalingen van dwingend recht.

(ii) De functie van de bestuurder brengt een bijzondere maatschappelijke en vennootschapsrechtelijke verantwoordelijkheid met zich mee. Aangezien hij de rol vervult van bewaker en beheerder van de aan hem toevertrouwde en bij de vennootschap betrokken belangen, beschikt hij niet over een vrijbrief voor interne aansprakelijkheid.²³⁷

(iii) De omstandigheid dat er sprake moet zijn van een duidelijke tekortkoming die gepaard gaat met ernstige verwijtbaarheid. Een bestuurder is slechts aansprakelijk tegenover de vennootschap indien er sprake is van ernstige verwijtbaarheid. Het past dan niet dat de bestuurder zich bij voorbaat al zou kunnen vrijtekenen voor deze aansprakelijkheid via een exoneratiebeding.²³⁸

e) Conclusie

115. Exoneratieclausules, ook wel bevrijdingsbedingen of vrijtekeningsbedingen genoemd, zijn in principe bedoeld om de contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid van een bestuurder te beperken of uit te sluiten. Hoewel deze clausules in theorie een nuttig instrument kunnen zijn om

²³¹ POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Interne aansprakelijkheid en exoneratie' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²³² Artikel 3:40 lid 1 BW.

²³³ POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Interne aansprakelijkheid en exoneratie' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²³⁴ Artikel 2:9 NBW.

²³⁵ Hoge Raad (NL) 19 mei 1967, nr. 1967-05-19/NJ_51229, ECLI:NL:HR:1967:AC4745, 'Saladin/HBU'.

²³⁶ DE JONG B.J., 'Exoneratie ('vrijtekening') en decharge' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017; POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Interne aansprakelijkheid en exoneratie' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²³⁷ VAN SOLINGE G., NIEUWE WEME M.P. en MAEIJER J.M.M., *Asser 2-II* De naamloze en besloten vennootschap: geen exoneratie*, Kluwer, 2009.

²³⁸ *Ibid.*

bestuurders een zekere bescherming te bieden tegen persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen, is hun toepasbaarheid inzake bestuurdersaansprakelijkheid sterk beperkt, zowel in België als in Nederland.

116. In België is de geldigheid van exoneratieclausules inzake bestuurdersaansprakelijkheid enorm beperkt door artikel 2:58 WVV. Dit artikel verbiedt namelijk expliciet een voorafgaande exoneratie van bestuurders door de bestuurdde rechtspersoon of de door hem gecontroleerde entiteiten en dit zowel jegens de rechtspersoon als jegens derden. Daarmee wil de wetgever vermijden dat bestuurders zich bij voorbaat kunnen onttrekken aan hun fundamentele verantwoordelijkheden. Desondanks blijft er wel enige ruimte voor bepaalde vormen van bescherming. Zo sluit het exoneratieverbod niet de mogelijkheid uit om een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten voor de resterende risico's. Daarnaast kan een bestuurder zich ook beroepen op een exoneratieclausule dat door de rechtspersoon zelf is opgenomen in een overeenkomst met een derde, zolang dit in eerste orde gedaan werd in het belang van de rechtspersoon en dus slechts indirect doorwerkt op de bestuurder. Verder geldt het exoneratieverbod van artikel 2:58 WVV enkel voor bestuursfouten en dus niet voor fouten die de bestuurder buiten zijn mandaat begaat.

Met deze strikte benadering tracht de wetgever een evenwicht te vinden tussen enerzijds de effectieve aansprakelijkheidsregels en anderzijds een redelijke voorspelbaarheid van de financiële omvang van de aansprakelijkheid, zodat de bestuurders meer rechtszekerheid hebben en zij hun taken kunnen uitvoeren zonder buitensporige aansprakelijkheidsrisico's.

117. Ook in Nederland geldt dat exoneratieclausules niet gebruikt mogen worden om bestuurders te onttrekken aan hun aansprakelijkheid bij opzet of bewuste roekeloosheid gezien dit anders in strijd zou zijn met de goede zeden en de openbare orde. Bovendien kan men zich ook in geen geval exonereren voor interne bestuurdersaansprakelijkheid gezien een bestuurder zich niet vooraf kan exonereren voor een ernstige verwijtbaarheid.

118. Hoewel exoneratieclausules op het eerste zicht een aantrekkelijk beschermingsmechanisme lijken om bestuurders gerust te stellen, zijn ze in de praktijk slechts beperkt bruikbaar. In België zijn ze namelijk door het WVV grotendeels uitgesloten voor bestuursfouten, en ook in Nederland botsen ze op fundamentele grenzen.

Hoofdstuk III. Cap op bestuurdersaansprakelijkheid

119. Met de inwerkingtreding van het nieuwe WVV in 2019 heeft de wetgever een beperking of 'cap' ingevoerd op de aansprakelijkheid van bestuurders.²³⁹ Deze beperking werd neergeschreven in artikel 2:57 WVV en is een kwantitatieve beperking.²⁴⁰ Met andere woorden werd er door het WVV een cijfermatige begrenzing ingevoerd van de aansprakelijkheid die het bestuursorgaan in de uitoefening van zijn functie kan oplopen. Hierbij gaat het om een beperking van de aansprakelijkheid in verhouding tot de omzet en het balanstotaal van de vennootschap.²⁴¹

a) Oorsprong

120. De oorsprong van de aansprakelijkheidsbeperking is terug te vinden in de overtuiging van minister Koen Geens dat bestuurders in het Belgische recht onrechtvaardig behandeld worden in vergelijking met revisoren.²⁴² Deze revisoren krijgen namelijk al een lange tijd een aansprakelijkheidsbeperking tot 12 miljoen euro aangezien zij een grote verantwoordelijkheid dragen inzake het financiële toezicht.²⁴³ Aangezien de bestuurders van een vennootschap er vaak alleen voor staan, slechts in beperkte mate worden ondersteund door de vennootschap en bij een fout volledig persoonlijk aansprakelijk gesteld kunnen worden, vond minister Geens dat het tijd werd om ook de aansprakelijkheid van deze bestuurders te beperken.²⁴⁴

De memorie van toelichting benadrukt dan ook dat men met de invoering van de aansprakelijkheidsbeperking voor bestuurders een einde beoogde te stellen aan een ongelijke behandeling van bestuurders tegenover anderen. Zij wilde dus op deze manier de gelijke behandeling van ondernemingsactoren verhogen.²⁴⁵

121. Daarnaast werd met de invoering van een cijfermatige aansprakelijkheidsbeperking bijgedragen aan een betere verzekerbaarheid van het bestuurdersaansprakelijkheidsrisico. Het financiële risico waaraan de bestuurder blootgesteld werd, kon vanaf dan beter ingeschat en verzekerd worden.²⁴⁶

²³⁹ DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16.

²⁴⁰ DILIBERTO R., WETSELS L., HALLEMEESCH N. en DE BLAUWE S., 'Bestuur' in X, *De BV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2024, 281; GOFFIN J-F., 'Réflexions sur le plafonnement de la responsabilité des administrateurs' in DE CUYPER J-Q., INGHELS B., JAFFERALI R. (e.a.), *Gouvernance et responsabilité*, Larcier, 2023, (535) 537.

²⁴¹ BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., 'Aansprakelijkheid van bestuurders' in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 374.

²⁴² DUBOISSON B., 'Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d'un long héritage (1804-2024)', *J.T.* 2025, 1.

²⁴³ Artikel 24 §2 1° Wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op bedrijfsrevisoren, *BS* 13 december 2016.

²⁴⁴ WULF H., 'Enkele voorbeelden van lobbywerk' in CLAEYS I. (ed.), *Recente wetgevende hervormingen: nieuw en beter? XLVe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva*, Wolters Kluwer, 2021, 144.

²⁴⁵ Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen deel 1, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001.

²⁴⁶ *Ibid.*

b) Kritiek

122. Bij het neerleggen van het voorontwerp van de wet bij de Inspectie Financiën werden er voor het eerst bezwaren geuit tegenover de aansprakelijkheidsbeperking. Zo getuigde de Raad van State over enerzijds een aantal inconsistenties en onrechtvaardigheden in de regeling en anderzijds was de Raad van State van mening dat deze beperking in strijd zou zijn met het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel.²⁴⁷

123. Deze bezwaren hebben ertoe geleid dat de 'cap' nog beter en uitgebreider verantwoord werd in de memorie van toelichting door de expertencommissie. Hierbij werd er benadrukt dat, zoals eerder uiteengezet werd, de beperking een meer gelijke behandeling van bestuurders tegenover andere ondernemingsactoren nastreefde en geen afbreuk zou doen aan de verhaalsmogelijkheden van degene die de bestuurders aansprakelijk wilde stellen.²⁴⁸

124. Daarnaast zorgde de inwerkingtreding van de aansprakelijkheidsbeperking voor heel wat onrust bij de verzekerde bestuurders aangezien de vrees bestond dat deze bestuurders, omwille van de aansprakelijkheidsbeperking, slechter verzekerd waren. De mogelijkheid bestaat namelijk dat verzekeringsovereenkomsten voortaan een plafondbedrag vermelden overeenkomstig de wettelijke 'cap' terwijl dit plafondbedrag vroeger hoger was. In deze veronderstelling zullen bestuurders slechter verzekerd worden dan voor de inwerkingtreding van de aansprakelijkheidsbeperking, omdat ze in sommige gevallen dus ook boven de 'cap' aansprakelijk gesteld kunnen worden.²⁴⁹

c) Toepassingsgebied

125. Artikel 2:57 WVV beperkt de bestuurdersaansprakelijkheid tot plafonds die worden uitgedrukt in absolute bedragen, proportioneel aan de omvang van de vennootschap en gemeten aan de hand van de omzet en het balanstotaal van de vennootschap over de drie boekjaren die de instelling van de aansprakelijkheidsvordering voorafgaan.²⁵⁰

126. Deze beperking geldt voor de gewone bestuursfout, alsook op de overtreding van bepalingen van het WVV of van de statuten van de rechtspersoon. Zij geldt tevens op elke andere schadeaansprakelijkheid die voortvloeit uit het WVV of andere wetten of reglementen ten laste van een lid van een bestuursorgaan of dagelijkse bestuurder, en op de aansprakelijkheid voor schulden

²⁴⁷ Artikelen 10 en 11 Grondwet, BS 17 februari 1994.

²⁴⁸ WULF H., 'Enkele voorbeelden van lobbywerk' in CLAEYS I. (ed.), *Recente wetgevende hervormingen: nieuw en beter? XLVe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva*, Wolters Kluwer, 2021, 146.

²⁴⁹ JANSEN H., VAN HAUTE S. en HALLEMEESCH N., 'Bestuur' in X, *De NV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2023, WVV-I.4.2-100a.

²⁵⁰ Memorie van toelichting tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St. Kamer* 2017-18, nr. 3119/001, 68; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 159.

van de rechtspersoon in het kader van wrongful trading^{251, 252} Wel zal zij enkel gelden voor lichte fouten die niet gewoonlijk door de betrokken bestuurder werden begaan.²⁵³ Met andere woorden zal de aansprakelijkheidsbeperking niet gelden voor eerder gewoontelijke lichte fouten, zware fouten en voor fouten begaan met een bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.²⁵⁴

De beperking geldt evenmin voor het vervullen van garantieverplichtingen. Dit is bijvoorbeeld telkens wanneer de bestuurder op grond van een wet moet instaan voor de verbintenissen van iemand anders.²⁵⁵ Ook de hoofdelijke aansprakelijkheid die op grond van een wet bestaat in verband met het vervullen van fiscale en parafiscale verplichtingen, wordt van de beperking uitgesloten.²⁵⁶ Tot slot zal de beperking ook niet van toepassing zijn indien de bestuurder een fout gemaakt heeft met bedrieglijk opzet die heeft bijgedragen tot faillissement.²⁵⁷

127. De aansprakelijkheidsbeperking geldt wel zowel tegenover de vennootschap als tegenover derden, en ongeacht de contractuele of buitencontractuele grondslag van de aansprakelijkheidsvordering.²⁵⁸ Doch zal deze beperking niet van toepassing zijn indien de bestuurder zich persoonlijk contractueel heeft verbonden ten aanzien van een derde.²⁵⁹ De maximale bedragen gelden voor alle bestuurders samen en zij gelden per feit of geheel van feiten dat aanleiding kan geven tot aansprakelijkheid, ongeacht het aantal eisers of vorderingen.²⁶⁰

²⁵¹ Artikel XX.227 §1 Wetboek van economisch recht, BS 29 maart 2013; DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 13-14; GOFFIN J-F., en CAUWENBERGH A., 'La responsabilité des dirigeants liée à une poursuite d'activité déficitaire avant ou pendant une réorganisation judiciaire' in ZENNER A., *Le droit de l'insolvabilité: analyse panoramique de la réforme*, Anthemis, 2018, 686; VEROUGSTRAETE I., 'La poursuite déraisonnable d'une activité: le wrongful trading' in VEROUGSTRAETE I., *Manuel de l'insolvabilité de l'entreprise*, Wolters Kluwer, 2019, 1445.

²⁵² Artikel 2:57 §1 Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16.

²⁵³ WULF H., 'Enkele voorbeelden van lobbywerk' in CLAEYS I. (ed.), *Recente wetgevende hervormingen: nieuw en beter? XLVe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva*, Wolters Kluwer, 2021, 147.

²⁵⁴ Artikel 2:57 §3 1° Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; GOFFIN J-F., 'Réflexions sur le plafonnement de la responsabilité des administrateurs' in DE CUYPER J-Q., INGHELS B., JAFFERALI R. (e.a.), *Gouvernance et responsabilité*, Larcier, 2023, (535) 539; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 161.

²⁵⁵ Artikel 2:57 §3 2° Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 161.

²⁵⁶ Artikel 2:57 §3 3° Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 161.

²⁵⁷ Artikel 2:57 §3 4° Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, BS 4 april 2019; DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16.

²⁵⁸ BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., 'Aansprakelijkheid van bestuurders' in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 374; DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 160.

²⁵⁹ DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16.

²⁶⁰ BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., 'Aansprakelijkheid van bestuurders' in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 374; DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, (3) 16; SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 160.

d) De cap op bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland

128. In Nederland bestaat er geen wettelijke beperking op bestuurdersaansprakelijkheid zoals die in België is vastgelegd in artikel 2:57 WvV. Desondanks heerst in Nederland wel de overtuiging dat de aansprakelijkheid van bestuurders beperkt moet zijn. De achterliggende gedachte hiervoor is om zo het risicomijdend gedrag van bestuurders te voorkomen. Door bepaalde beperkingen in te bouwen, kunnen bestuurders met andere woorden te goeder trouw handelen, zonder voortdurend het gevoel te hebben onder druk te staan van mogelijke aansprakelijkheidsvorderingen.²⁶¹

129. Waar België heeft geopteerd voor een duidelijke, kwantitatieve beperking op de bestuurdersaansprakelijkheid, zag men in Nederland minder nood aan dergelijk systeem. Volgens het Nederlandse recht zijn er namelijk tal van andere mogelijkheden om ervoor te zorgen dat het handelen van bestuurders minder beïnvloed wordt door de angst van bestuurdersaansprakelijkheid. Denk hierbij aan mechanismen zoals de vrijwaring, de vrijtekening, de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering en de ernstige verwijtbaarheid, die elk bijdragen aan het verminderen van de continue angst voor aansprakelijkheidsvorderingen.²⁶²

e) Conclusie

130. Met de inwerkingtreding van het nieuwe WvV in 2019 heeft de Belgische wetgever in artikel 2:57 WvV een wettelijke aansprakelijkheidsbeperking voor bestuurders, ook wel cap genoemd, ingevoerd. Deze cap had als doel om de verzekeraarbaarheid van het bestuurdersaansprakelijkheidsrisico te verbeteren en tegelijkertijd meer gelijkheid te creëren tussen verschillende actoren binnen het ondernemingsrecht.

131. De invoering van deze wettelijke cap op bestuurdersaansprakelijkheid is een bewust keuze geweest om bestuurders meer rechtszekerheid te bieden over de potentiële omvang van hun persoonlijke aansprakelijkheid. In de huidige complexe ondernemingsomgeving dragen bestuurders niet alleen zware verantwoordelijkheden, maar er worden ook steeds meer aansprakelijkheidsvorderingen tegen hen ingesteld. Zonder enige vorm van bescherming zouden de persoonlijke financiële gevolgen van een bestuursfout al snel buitensporig kunnen zijn. In dat opzicht vormt de cap een evenwichtige oplossing. Het sluit de bestuurdersaansprakelijkheid niet geheel uit, maar biedt wel bescherming tegen onevenredige schadeclaims bij lichte, eenmalige fouten.

132. In tegenstelling tot België kent Nederland geen wettelijk cap op bestuurdersaansprakelijkheid. In het Nederlandse recht worden bestuurders echter beschermd via andere mechanismen, zoals de hoge drempel voor aansprakelijkheid (ernstig verwijt), de vrijwaring, de vrijtekening en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. Volgens het Nederlandse recht volstaan deze beschermingsmechanismen, waardoor een cap niet noodzakelijk zou zijn.

²⁶¹ OOST O., 'Een wettelijke cap op bestuurdersaansprakelijkheid naar Belgisch voorbeeld?', *JONDR* 2018/1357.

²⁶² *Ibid.*

133. De auteur van dit onderzoek deelt die visie niet. Volgens haar heeft de Belgische cap wel degelijk een meerwaarde in het beschermen van bestuurders. Ze creëert meer juridische flexibiliteit voor te goeder trouw handelende bestuurders, zonder dat het nalatig gedrag onbestraft blijft.

Hoofdstuk IV. Vrijwaringsbeding

134. Naast het aangaan van een aansprakelijkheidsverzekering, het invoeren van exonerationeclausules en het toepassen van de cap op de bestuurdersaansprakelijkheid vermeldt de rechtsleer vaak ook de mogelijkheid van het voorzien van een vrijwaringsbeding of het aangaan van een vrijwaringsovereenkomst als mogelijke beschermingsmaatregel.

a) Begrip

135. Een vrijwaringsovereenkomst of een vrijwaringsbeding is “*een contractuele clause waarin de ene contractpartij er zich toe verbindt de financiële gevolgen van de contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid die de wederpartij ten aanzien van een derde kan opgelopen, geheel of gedeeltelijk te dragen*”.²⁶³

136. Een vrijwaringsbeding is hierbij niet hetzelfde als een exonerationeclausule. Het verschil met een exonerationeclausule is dat een vrijwaringsbeding de aansprakelijkheid zelf intact laat, maar de financiële gevolgen ervan regelt.²⁶⁴

Toegepast op de bestuurdersaansprakelijkheid zou dit betekenen dat een vennootschap zich ertoe zou verbinden een bestuurder te vrijwaren tegen de patrimoniale gevolgen van een aansprakelijkheidsvordering.²⁶⁵ De bestuurder zal nog steeds aansprakelijk zijn tegenover de schadelijder maar zal zelf niet de schadevergoeding moeten betalen.²⁶⁶

137. Uit de definitie blijkt dat een vrijwaringsbeding betrekking heeft op toekomstige feiten.²⁶⁷ Dit brengt met zich mee dat de gevrijwaarde enkel en alleen kan beroepen op het vrijwaringsbeding voor aansprakelijkheidsvorderingen die dateren van na het overeenkomen van het vrijwaringsbeding.²⁶⁸

b) Bestaansreden

138. Het vrijwaringsbeding heeft zijn oorsprong te danken aan haar financiële nut. Enerzijds is de bestaansreden te vinden in de budgettaire voorzichtigheid van de partij die zich laat vrijwaren.²⁶⁹ Het is namelijk zo dat de partij die zich laat vrijwaren, via het vrijwaringsbeding, de mogelijkheid

²⁶³ DUBUISSON B., ‘Les clauses limitatives ou exonératoires de responsabilité ou de garantie en droit belge’ in WERY P. (ed.), *Les clauses applicables en cas d’inexécution des obligations contractuelles*, La Charte, 2001, 39; MAES J., ‘Vrijwaringsbedingen’, *NJW* 2012, 698.

²⁶⁴ DAVID S., *Responsabilité civile et risque professionnel*, Larcier, 1958, 185; DE ROECK M., ‘De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid’ in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 85.

²⁶⁵ COLLE P., ‘Over vrijwaringsregelingen ten gunste van vennootschapsbestuurders’, *TRV* 1994, 3; DAVID S., *Responsabilité civile et risque professionnel*, Larcier, 1985, 185; DE ROECK M., ‘De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid’ in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 85.

²⁶⁶ MAES J., ‘Vrijwaringsbedingen’, *NJW* 2012, (698) 699.

²⁶⁷ FAGNART J.L. en FRERE C., ‘La réparation des dégâts causés par les manifestants’, *RGAR* 1985, 10861.

²⁶⁸ CHABAS F. en MAZEAUD J., *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*, Editions Montchrestien, 1983, 94; HANNEQUART Y., ‘Les clauses d’irresponsabilité dans les contrats d’entreprise et la sécurité du travail’, *Ann.Fac.Dr.Liège* 1959, 150.

²⁶⁹ Gent 12 september 2000, *TBBR* 2000, 684.

krijgt om de moeilijk in te schatten aansprakelijkheidskosten te vermijden door deze door te schuiven naar een ander. Daarnaast moedigt het vrijwaringsbeding de wederpartij indirect aan tot grotere voorzichtigheid om schadegevallen te voorkomen.²⁷⁰

Naast de budgettaire voorzichtigheid, brengt het vrijwaringsbeding ook een voordeel mee voor de schadelijder aangezien deze nu meer zekerheid heeft op een schadevergoeding gezien er een schuldenaar blijkt. Dit vermindert namelijk het risico dat de schadevergoeding door insolventie van de oorspronkelijke schuldenaar niet kan worden geïnd.²⁷¹

c) Geldigheid

139. Aan de aansprakelijkheidsbeperking van artikel 2:57 WvV, is artikel 2:58 WvV gekoppeld die de mogelijkheid uitsluit om contractuele of statutaire aansprakelijkheidsbeperkingen te voorzien die verdergaan dan degene van artikel 2:57 WvV. Zoals reeds gezegd werd (zie *supra* randnummer 107), is het verboden voor de rechtspersoon, zijn dochtervennootschappen of de door hem gecontroleerde entiteiten om bestuurders van enige aansprakelijkheid te exonereren.²⁷² Volgens dit artikel²⁷³ is het ook verboden om bestuurders te vrijwaren voor hun aansprakelijkheid jegens de rechtspersoon of jegens derden.²⁷⁴

140. Een vrijwaringsbeding zal bijgevolg enkel en alleen geldig zijn indien zij wordt gegeven voor vorderingen tegen een bestuurder ingesteld door derden.²⁷⁵ Doch zal dit beding nooit gelden indien de bestuurder gehandeld heeft met opzet of indien het gaat om de vrijwaring van de bestuurder zijn strafrechtelijke aansprakelijkheid.²⁷⁶ De achterliggende reden waarom dergelijke vrijwaringsbedingen niet de bestuurdersaansprakelijkheid ten opzichte van de vennootschap zou dekken is omdat dit anders zou impliceren dat de vennootschap afstand zou doen van haar recht om een *actio mandati* in te stellen.²⁷⁷ Een *actio mandati* is “een vordering van de vennootschap en houdt een procedure in bij conflicten tussen een meerderheidsaandeelhouder en de bestuurders van een vennootschap”.²⁷⁸

Indien zo’n vrijwaringsbeding werd ingesteld door een derde, zal dit enkel gevolgen hebben in de contractuele verhouding met deze derde en zal het andere derden niet binden.²⁷⁹

²⁷⁰ MAES J., ‘Vrijwaringsbedingen’, *NJW* 2012, (698) 700.

²⁷¹ *Ibid.*

²⁷² KEUKELEIRE A., ‘Staat de uitvoeringsagent hulpeloos? Over heronderhandelen, consumenten en bestuurders’, *Juristenkrant* 2024, 16.

²⁷³ Artikel 2:58 Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen, *BS* 4 april 2019.

²⁷⁴ GOFFIN J-F. en DE PAUW J., ‘Responsabilité des administrateurs (assurabilité, limitation, interdiction des hold harmless...) et impact sur les produits D&O ou RC administrateurs’, *T.Verz.* 2020, 113.

²⁷⁵ DE ROECK M., ‘De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid’ in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 86.

²⁷⁶ *Ibid.*

²⁷⁷ VAN GERVEN D., ‘Les clauses limitatives de responsabilité, les garanties d’indemnisation et l’assurance responsabilité civile des mandataires sociaux’, *RPS* 1998, (133) 149; VAN HOOGHTEEN P., ‘Bestuurdersaansprakelijkheid in het licht van de millenniumproblematiek’, *DAOR* 1999, 53.

²⁷⁸ BRAEKMANS H., ‘Wetboek van vennootschappen en conflicten in vennootschappen’ in X, *10 jaar wetboek vennootschappen in werking*, Kluwer, 2011, 395.

²⁷⁹ DE MOOR B. en ONDERBEKE S., ‘Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord’, *DAOR* 2020, (3) 17.

141. Opdat een vrijwaringsbeding rechtsgeldig is, moet zij voldoen aan enkele geldigheidsvoorwaarden.²⁸⁰ Deze geldigheidsvoorwaarden worden bepaald overeenkomstig het gemeen verbintenissen- en overeenkomstenrecht en zijn terug te vinden in artikel 5.27 BW²⁸¹. Conform dit wetsartikel is er pas sprake van een rechtsgeldige overeenkomst indien er (1) een vrij en bewuste toestemming is van elke partij, (2) elke partij bekwaam is om contracten aan te gaan, (3) er een bepaalbaar en geoorloofd voorwerp is en waarvan (4) de oorzaak geoorloofd is.

d) Vrijwaringsbeding in Nederland

142. Ook naar Nederlands recht is het mogelijk om de aansprakelijkheid van bestuurders te beperken via vrijwaringsbedingen. Door het opnemen van zo'n vrijwaringsbeding accepteert de vennootschap de aansprakelijkheid van de bestuurder voor diens fouten jegens derden.²⁸² Het gaat hierbij om een bewuste keuze van de vennootschap om de bestuurder te beschermen tegen de financiële gevolgen van persoonlijke aansprakelijkheidsclaims van derden.²⁸³ Door deze vrijwaring loopt de bestuurder geen risico om met zijn privévermogen aansprakelijk gesteld te worden.²⁸⁴

143. De vrijwaring dekt de vermogensschade die een bestuurder lijdt als gevolg van geschillen waarbij hij vanwege zijn functie persoonlijk bij betrokken raakt.²⁸⁵ Dit betreft niet alleen de bedragen die de bestuurder aan de derde dient te betalen naar aanleiding van civiel-, straf- of administratiefrechtelijke claims, boeten of dwangsommen, maar ook de kosten die hij maakt voor zijn juridische verdediging.²⁸⁶ Andere vormen van schade vallen in beginsel buiten de reikwijdte van de vrijwaring.²⁸⁷

Een belangrijke nuance bij de vrijwaring is echter wel dat vrijwaringsregelingen vaak bepalen dat wanneer in de aansprakelijkheidsprocedure onherroepelijk is vastgesteld dat de bestuurder aansprakelijk is, de bestuurder gehouden is de door de rechtspersoon betaalde vergoedingen terug te betalen.²⁸⁸ De vennootschap zal dus tussenkomen om de bedragen voor te schieten maar indien het effectief vaststaat dat de bestuurder aansprakelijk is, moet hij de vennootschap terugbetalen.

144. Er zijn verschillende soorten vrijwaringsbedingen. Allereerst dient er een onderscheid gemaakt te worden enerzijds de algemene en anderzijds de beperkte vrijwaring. Een algemene vrijwaring dekt alle mogelijke claims die derden persoonlijk tegen een bestuurder kunnen instellen. Deze vrijwaring kan worden verleend bij de benoeming van de bestuurder of op een later moment tijdens zijn functie. Een voorbeeld hiervan is wanneer een bestuurder onder uitzonderlijke omstandigheden moet handelen in het belang van de vennootschap, waardoor het risico op

²⁸⁰ Cass. 7 september 1962, *Pas.* 1963, 32-39.

²⁸¹ Boek 5 Burgerlijk Wetboek, BS 14 mei 2019.

²⁸² DE NIJS BIK W.W., 'Vrijwaring van bestuurders en commissarissen', *TVVS* 1998/16.

²⁸³ ORSEL R.A., 'Besluitvorming en vertegenwoordiging inzake vrijwaring van bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2007/118.

²⁸⁴ *Ibid.*

²⁸⁵ DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

²⁸⁶ Hoge Raad (NL) 4 oktober 2002, nr. OK100, ECLI:NL:PHR:2002:AE8338.

²⁸⁷ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

²⁸⁸ ASSINK B.F. en OLDEN P.D., 'Over bestuurdersaansprakelijkheid – de reikwijdte van de maatstaf 'ernstig verwijt', vrijetekening en vrijwaring nader bezien', *Ondernemingsrecht* 2005/3; DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93; RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: vrijwaring en vrijetekening*, Wolters Kluwer, 2022.

persoonlijke juridische procedures toeneemt.²⁸⁹ Een beperkte vrijwaring dekt daarentegen slechts een concreet geval. Dit zal zich het meest voordoen indien een bestuurder niet geniet van een algemene vrijwaring maar hij vanwege zijn functie persoonlijk bij een geschil betrokken geraakt of dreigt te geraken.²⁹⁰

Daarnaast kan er ook een onderscheid gemaakt worden tussen de statutaire vrijwaring, de contractuele vrijwaring en de vrijwaring verleend bij gewoon besluit van de algemene vergadering.²⁹¹ Toch zijn bepaalde auteurs²⁹² ervan overtuigd dat de statutaire vrijwaring eerder thuisgelaten kan worden gezien zij van mening zijn dat vrijwaringsbedingen contractuele afspraken zijn die niet thuishoren in de statuten van de vennootschap. Ze onderbouwen hun argument door de vraag te stellen of een statutaire vrijwaring door een eenvoudige statutenwijziging kan worden weggenomen want in dat geval zou een bestuurder wel zeer snel en eenvoudig van zijn vrijwaring kunnen worden beroofd. Het is daarom dat de auteurs van mening zijn dat het beter is om de concrete afspreken bij contract vast te leggen. Het feit dat de vennootschap vrijwaring geeft aan zijn bestuurders kan volgens de auteurs wel eventueel opgenomen worden in de statuten.²⁹³ Niet alle auteurs zijn het hiermee eens. Er zijn ook auteurs die voordelen zien in het toestaan van een statutaire vrijwaring. Zo wijzen Potjewijd en Van Olffen op het grote voordeel dat de vennootschap niet met elke bestuurder afzonderlijk afspraken hoeft te maken indien ze dit statutair regelen.²⁹⁴

Geldigheid

145. Naar Nederlands recht wordt algemeen aangenomen dat het een vennootschap is toegestaan om de bestuurders te vrijwaren voor de gevolgen van claims die derden tegen hen persoonlijk instellen.²⁹⁵ Er zijn namelijk geen wettelijke bepalingen noch jurisprudentie die zo'n vrijwaring in de weg staan.²⁹⁶

146. Het gaat hier in beginsel om een beschermingsmechanisme tegen externe aansprakelijkheid, dus van derden jegens de bestuurder. De vrijwaring mag dan ook in beginsel geen afbreuk doen aan de interne bestuurdersaansprakelijkheid gezien de bestuurders tijdens de uitoefening van zijn functie niet over een vrijbrief voor onbehoorlijk handelen moet beschikken (zie *supra* randnummer 114).²⁹⁷ Desondanks kan de vennootschap wel haar bestuurders contractueel of statutair vrijwaren voor de

²⁸⁹ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

²⁹⁰ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

²⁹¹ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003; POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Externe aansprakelijkheid en vrijwaring' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²⁹² DE NIJS BIK W.W., 'Vrijwaring van bestuurders en commissarissen', *TVVS* 1998/16.

²⁹³ *Ibid.*

²⁹⁴ POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Externe aansprakelijkheid en vrijwaring' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²⁹⁵ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

²⁹⁶ POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Externe aansprakelijkheid en vrijwaring' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

²⁹⁷ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

vermogensschade die deze lijdt en de kosten die een aansprakelijkheidsprocedure met zich meebrengen als gevolg van de claims die derden tegen hem persoonlijk instellen.²⁹⁸

Beperkingen

147. De vrijwaring zal meestal onbeperkt in tijd zijn zodat zij zowel betrekking heeft op de bestuurders in functie als op de inmiddels ex-bestuurders.²⁹⁹ Een belangrijke beperking hierbij is wel dat de claim van de derde moet samenhangen met een handelen of nalaten van de bestuurder in de uitoefening van zijn functie.³⁰⁰

148. De vrijwaring biedt echter geen absolute dekking. Zo zal onder andere in geval van faillissement de vrijwaring geen dekking bieden.³⁰¹ Ook wanneer de schade opzettelijk is toegebracht in de zin van opzet met oogmerk of zekerheidsbewustzijn, zal de vrijwaring geen dekking bieden.³⁰² Tot slot zal de bestuurder geen aanspraak kunnen doen op de vrijwaring indien het doen of laten dat aanleiding geeft tot de aanspraak zich kenmerkt als 'ernstig verwijtbaar'.³⁰³ De bestuurder is verplicht zijn taken naar behoren te vervullen. Indien hem hierbij een ernstig verwijt kan worden gemaakt, is hij jegens de vennootschap aansprakelijk voor de daardoor ontstane schade conform artikel 2:9 NBW. Maar wanneer een derde hierover een claim tegen de bestuurder indient, is de bestuurder zelf verantwoordelijk voor het vergoeden van de (mogelijk) geleden schade.³⁰⁴

149. Ondanks de grote meerwaarde van de vrijwaring in de bescherming van bestuurders, zal deze vrijwaring slechts relevant zijn indien de vennootschap solvent is. Het is namelijk de vennootschap die tussenkomt in het geding en de financiële gevolgen draagt van de aansprakelijkheidsvordering van een derde jegens de bestuurder.³⁰⁵ Wanneer de vennootschap die financiële gevolgen niet meer kan dragen, is de vrijwaring geen relevant beschermingsmechanisme meer.

Het is daarom ook dat de vrijwaring in de praktijk vaak niet als zelfstandige beschermingsmaatregel dient maar eerder dient als aanvulling op de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering (zie *supra* randnummers 89-96).³⁰⁶

e) Conclusie

150. Het vrijwaringsbeding vormt in zowel België als Nederland een bijkomend instrument binnen het geheel van beschermingsmechanismen tegen bestuurdersaansprakelijkheid. In essentie biedt

²⁹⁸ RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: vrijwaring en vrijtekening*, Wolters Kluwer, 2022.

²⁹⁹ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

³⁰⁰ DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

³⁰¹ BUIJN F.K., *Ondernemingsrecht BV en NV in de praktijk: Verzekering en vrijwaring van bestuurders en commissarissen*, Kluwer, 2013; POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BREDA A., 'Externe aansprakelijkheid en vrijwaring' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

³⁰² DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93; POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

³⁰³ RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: vrijwaring en vrijtekening*, Wolters Kluwer, 2022.

³⁰⁴ DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

³⁰⁵ OOSTERHOFF G.P., 'Kruiselings vrijwaring van bestuurders', *Ondernemingsrecht* 2010/68.

³⁰⁶ POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

het bestuurders bescherming tegen de financiële gevolgen van persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen ingesteld door derden, zonder dat hun eigen aansprakelijkheid daarbij wordt opgeheven. Deze bescherming heeft voordelen voor zowel de schadeverwekker, de bestuurder, als de schadelijder. Ze biedt namelijk enerzijds bescherming aan de bestuurder en anderzijds zekerheid aan de schadelijder.

151. Wat dit mechanisme bijzonder maakt, is dat het de aansprakelijkheid zelf niet opheft zoals dat wel bij een exonatiebeding het geval is. De vrijwaring gaat daarentegen de financiële last van de bestuurdersaansprakelijkheid overnemen. Op die manier behoudt de bestuurder zijn verantwoordelijkheid, maar tegelijk voorkomt het ook dat persoonlijke aansprakelijkheidsvorderingen een belemmering vormen voor het uitvoeren van zijn bestuurdersfunctie.

152. Zowel in België als in Nederland wordt het belang van het vrijwaringsbeding als bescherming voor bestuurders erkend. Toch zijn er enkele verschillen tussen beide rechtssystemen. Zo hanteert België een strengere wettelijke benadering waarbij het vrijwaren van bestuurders voor aansprakelijkheid jegens de vennootschap expliciet wordt uitgesloten. Deze beperking is bedoeld om te voorkomen dat vennootschappen afstand doen van hun actierechten, zoals bijvoorbeeld via de *actio mandati*. Nederland daarentegen kent geen wettelijke beperking en vertrekt meer vanuit een contractsvrijheid.

153. Ondanks hun waarde kennen vrijwaringsbedingen in beide landen belangrijke grenzen. In België worden onder meer gevallen van opzet en strafrechtelijke aansprakelijkheid niet gedekt. In Nederland geldt hetzelfde, met daarenboven uitsluiting in geval van ernstig verwijtbaar gedrag of faillissement. Bovendien is in beide systemen vrijwaring voor interne aansprakelijkheid niet toegestaan. Deze beperkingen zijn cruciaal om te waarborgen dat het vrijwaringsbeding geen middel wordt om nalatig of onverantwoord gedrag af te dekken.

154. Het vrijwaringbeding is dus een waardevol instrument ter bescherming van bestuurders tegen externe aansprakelijkheidsvorderingen. Zeker in combinatie met andere beschermingsmaatregelen, zoals een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, draagt het bij aan een flexibele uitoefening van het bestuurdersmandaat zonder de noodzakelijke aansprakelijkheid uit het oog te verliezen.

Hoofdstuk V. Decharge algemene vergadering

155. Naast de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, de exoneration, de wettelijke aansprakelijkheidsbeperking (cap) en de vrijwaring, die door de rechtsleer worden erkend als beschermingsmechanismen tegen bestuurdersaansprakelijkheid, geldt ook de decharge als een beschermingsmechanisme. Hoewel de decharge niet altijd expliciet als beschermingsmechanisme wordt benoemd, vervult zij in de praktijk wel degelijk een beschermende functie.

a) Het principe

156. Decharge, ook wel kwijting genoemd, is een eenzijdige en vrijwillige rechtshandeling, waarbij de vennootschap op onherroepelijke wijze uitdrukkelijk afstand doet van zijn recht om een *actio mandati* (zie *supra* randnummer 140) in te stellen tegen de bestuurder wegens fouten die deze in het verleden in de uitoefening van zijn mandaat heeft begaan.³⁰⁷

Deze kwijting wordt jaarlijks ingesteld door de algemene vergadering. Het is dus door een geldige kwijting van de algemene vergadering dat de vennootschap afstand doet van de *actio mandati*.³⁰⁸ De kwijting bevrijdt met andere woorden de bestuurders van hun contractuele aansprakelijkheid tegenover de vennootschap voor fouten begaan in hun beheer tijdens het afgesloten boekjaar.³⁰⁹ Van zodra de kwijting gegeven is, is een interne aansprakelijkheidsvordering dus niet meer mogelijk. Een uitzondering op dit principe is wanneer de aansprakelijkheid betrekking heeft op fouten die slechts kunnen worden vergeven indien zij uitdrukkelijk op de agenda van de vergadering vermeld stonden.³¹⁰

De decharge heeft dus uitsluitend betrekking op de aansprakelijkheid van de bestuurder ten opzichte van de vennootschap. Ze sluit de bestuurdersaansprakelijkheid tegenover derden niet uit.³¹¹

b) Geldigheid

157. De verleende decharge is enkel geldig indien in de jaarrekening geen weglatingen of valse vermeldingen voorkomen die de werkelijke toestand van de vennootschap verbergen.³¹²

Daarnaast is ook vereist dat het besluit van de decharge genomen wordt door een regelmatig opgeroepen en samengestelde algemene vergadering met kennis van zaken bij afzonderlijke stemming.³¹³

³⁰⁷ DE GEYTER S., 'Kwijting niet tegenwerpelijk aan de curator die optreedt namens de boedel', *NJW* 2021, 832; KEMPENEERS I., 'Kwijting of decharge', *DAOR* 2001, 25.

³⁰⁸ Artikelen 5:103, 6:88 en 7:156 WvV, *BS* 4 april 2019; VANRAES T., 'Aansprakelijkheid van bestuurders van een failliete vennootschap' in X, *De BV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2025, (93) 100.

³⁰⁹ DE ROECK M., 'De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid' in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 82.

³¹⁰ Artikelen 5:98, 6:83, 7:109 en 7:149 WvV, *BS* 4 april 2019.

³¹¹ GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., *Ondernemingsrecht: deel 1*, Acco Learn, 2022, 245; VANDENBERGHE H., 'Bestuurders van vennootschappen en verenigingen', *TPR* 2010, (1961) 1973.

³¹² VANRAES T., 'Aansprakelijkheid van bestuurders van een failliete vennootschap' in X, *De BV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2025, (93) 100.

³¹³ HvB Brussel 8 februari 1963, *Pas.* 1964, 204; KEMPENEERS I., 'Kwijting of decharge', *DAOR* 2001, 25; RALET O., 'Exonération, garantie et assurance de la responsabilité civile des dirigeants', *DAOR* 1996, 9.

c) Decharge in Nederland

158. In het Nederlandse recht zijn de regels omtrent decharge bepaald door rechtspraak en rechtsleer.³¹⁴ Boek 2 NBW kent namelijk het begrip 'decharge' niet, wel zijn er een aantal wetsartikelen die spreken over de wettelijke term voor decharge genaamd kwijting.³¹⁵

159. In principe is het bestuur verantwoording verschuldigd voor zijn besturen aan de algemene vergadering.³¹⁶ Deze algemene vergadering spreekt zich dan niet alleen uit over het bestuursverslag maar ook over de jaarlijkse decharge.³¹⁷

Indien de algemene vergadering overgaat tot decharge van het bestuur heeft dat tot gevolg dat de individuele bestuurders niet meer door de vennootschap aangesproken kunnen worden voor de financiële schade van de vennootschap ontstaan door ernstige verwijtbare handelingen.³¹⁸ Met het verlenen van decharge doet een rechtspersoon dus afstand van het recht om zich op bestuurders te verhalen.³¹⁹ Decharge leidt dus met andere woorden tot het ontslag van aansprakelijkheid.³²⁰

Het gaat hierbij om de onbehoorlijke taakvervulling van de bestuurder in het verleden, decharge strekt zich namelijk niet uit over de toekomst.³²¹

Uiteraard heeft decharge alleen gevolgen voor de aansprakelijkheid van bestuurders jegens de vennootschap en niet voor een eventuele aansprakelijkheidsvordering ingesteld door derden.³²²

Het verlenen van decharge is een rechtshandeling van de rechtspersoon. Hierbij neemt de algemene vergadering een besluit met direct externe werking. Dit betekent dat er geen bijkomende rechtshandeling vereist is, het dechargebesluit richt zich rechtstreeks tot de bestuurder.³²³

Beperkingen

160. Belangrijk hierbij is wel dat de decharge enkel geldt voor hetgeen uit de jaarrekening blijkt of anderszins aan de algemene vergadering is bekendgemaakt voordat deze de jaarrekening heeft vastgesteld.³²⁴ Zij zal dus geen betrekking hebben op zaken die de algemene vergadering redelijkerwijs had moeten weten of waarop zij bedacht had moeten zijn.³²⁵ Dit blijkt uit het arrest

³¹⁴ HvB Brussel 8 februari 1963, *Pas*, 1964, 204; KEMPENEERS I., 'Kwijting of decharge', *DAOR* 2001, 25.

³¹⁵ Artikel 2:49 lid 3 NBW, artikel 2:58 lid 1 NBW, artikel 2:101 lid 3 NBW en artikel 2:210 leden 3 en 5 NBW.

³¹⁶ Artikel 2:48 NBW; RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: financiële verantwoordingsplicht bestuur niet-commerciële vereniging, decharge*, Wolters Kluwer, 2022.

³¹⁷ BROOD-GRAPPERHAUS J.J.M., 'Decharge van bestuurders van vennootschappen', *TFO* 1997/109.

³¹⁸ ABMA R., VAN KLEEF D.P., LEMMERS N. en OLAERTS M., *De algemene vergadering van Nederlandse bestuursvennootschappen: het verlenen van decharge aan bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

³¹⁹ VAN UCHELEN-SCHIPPER M.J., *De rol en positie van de raad van toezicht van de stichting: vaststelling van de jaarrekening en decharge van bestuurders*, Wolters Kluwer, 2018.

³²⁰ Hoge Raad (NL) 25 juni 2010, nr. 08/04540, ECLI:NL:HR:2010:BM2332, 'De Rouw/Dingemans'; BULTEN C.D.J. en KREILEMAN N., 'Afstand van recht' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer 2017.

³²¹ BULTEN C.D.J. en KREILEMAN N., 'Afstand van recht' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer 2017.

³²² BROOD-GRAPPERHAUS J.J.M., 'Decharge van bestuurders van vennootschappen', *TFO* 1997/109; PARIJS S., 'Verlening van decharge aan bestuurders', *JONDR* 2023/519.

³²³ BULTEN C.D.J. en KREILEMAN N., 'Afstand van recht' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer 2017.

³²⁴ Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, C95/298, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, 'Staleman/Van de Ven'.

³²⁵ Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, C95/298, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, 'Staleman/Van de Ven'; VAN UCHELEN-SCHIPPER M.J., *De rol en positie van de raad van toezicht van de stichting: vaststelling van de jaarrekening en decharge van bestuurders*, Wolters Kluwer, 2018.

*Deen-Perlak*³²⁶. Dit arrest ging over Deen, de directeur van nv Petroleum Maatschappij Perlak, die ondanks de negatieve rapporten de eigendom van een olieveld had verworven voor de vennootschap zonder deze transactie op te nemen in de jaarrekening. Toen Deen hier later over aangesproken werd, beriep hij zich op zijn decharge voor zijn beleid in die periode. Dit verweer werd door de Hoge Raad afgewezen op basis van het algemeen beginsel dat zegt dat het ontslag van aansprakelijkheid niet verder strekt dan wat uit de stukken blijkt.

161. Een besluit waarbij decharge is verleend is vatbaar voor vernietiging indien ze in strijd is met de redelijkheid en billijkheid.³²⁷ Dit heeft tot gevolg dat haar werking met terugwerkende kracht vervalt.³²⁸

d) Conclusie

162. Decharge, ook wel kwijting genoemd, is een juridisch fenomeen dat bestuurders gedeeltelijk beschermt tegen aansprakelijkheid, meer bepaald tegenover de vennootschap zelf. In essentie is het een verklaring van de algemene vergadering waarin zij bestuurders ontslaat van hun aansprakelijkheid gedurende het afgesloten boekjaar, op voorwaarde dat de fouten die aanleiding gaven tot die aansprakelijkheid, bekend zijn bij de algemene vergadering.

163. Decharge biedt een duidelijk voordeel. Het creëert namelijk een soort contractuele rust tussen de vennootschap en haar bestuurders. Door het jaarlijkse karakter van de decharge weten bestuurders dat ze, bij correcte verslaggeving en goedkeuring van de jaarrekening, niet voor het verleden aangesproken zullen worden. Dit bevordert rechtszekerheid en stimuleert bestuurders om hun mandaat uit te oefenen zonder de vrees voor aansprakelijkheidsvorderingen ingesteld door de vennootschap zelf.

164. Toch kleven er enkele belangrijke beperkingen aan de decharge. Allereerst werkt de decharge enkel intern. Ze heeft dus geen invloed op de aansprakelijkheidsvorderingen ingesteld door derden. Ook is haar geldigheid afhankelijk van transparantie. Zo zullen valse of misleidende jaarrekeningen die de werkelijke toestand van de vennootschap verbergen, het beschermende karakter van de decharge ondermijnen, aangezien de decharge in dat geval ongeldig is. Bovendien is de decharge vatbaar voor vernietiging op grond van redelijkheid en billijkheid, waardoor de bescherming minder absoluut is dan zij op het eerste gezicht lijkt.

165. Hoewel de decharge in zowel België als in Nederland een vergelijkbare functie vervult, is er een opmerkelijk verschil: daar waar de decharge in België wettelijk geregeld is, wordt deze in Nederland geregeld door rechtspraak en rechtsleer. In beide landen strekt de decharge zich enkel uit tot fouten die blijken uit de jaarrekening of andere stukken die aan de algemene vergadering zijn

³²⁶ Hoge Raad (NL) 17 juni 1921, nr. 1921-06-17/NJ_138620, ECLI:NL:HR:1921:AG1780, 'Deen-Perlak'.

³²⁷ Artikel 2:15 lid 1b NBW.

³²⁸ RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: financiële verantwoordingsplicht bestuur niet-commerciële vereniging, decharge*, Wolters Kluwer, 2022.

voorgelegd. Fouten die opzettelijk verborgen zijn gebleven, vallen dus buiten het bereik van de bescherming.

166. Decharge is dus een waardevol maar beperkt schild voor bestuurders, gezien het enkel werkt binnen de interne bestuurdersaansprakelijkheid én mits er voldaan is aan de vereisten van transparantie en zorgvuldigheid. Zowel in België als in Nederland wordt de decharge beschouwd als een bevestiging van vertrouwen in het bestuur, maar het beschermt bestuurders niet tegen aansprakelijkheidsvorderingen voor wanbeheer of bedrog.

Hoofdstuk VI. Bijkomende beschermingsmechanismen in Nederland

167. Bijkomend aan de reeds besproken beschermingsmechanismen kent het Nederlandse recht nog twee bijkomende beschermingsmechanismen die in het Belgische recht niet expliciet terug te vinden zijn. Het gaat daarbij om de beklamel-norm en het vereiste van een ernstige verwijt.

a) Beklamel-norm

168. De Beklamel-norm wordt door bepaalde auteurs gezien als een vorm van externe bestuurdersaansprakelijkheid.³²⁹ Desondanks wordt deze norm door de auteur van dit onderzoek als beschermingsmechanisme beschouwd gezien het een bepaalde beperking vormt op de persoonlijke aansprakelijkheid van de bestuurder.

Begrip

169. De Beklamel-norm, ontwikkelt door de rechtspraak³³⁰, houdt in dat een bestuurder alleen persoonlijk aansprakelijk kan worden gesteld als hij namens de vennootschap verplichtingen aangaat terwijl hij weet of had moeten weten dat de vennootschap die verplichtingen niet zal kunnen nakomen (dit wordt getoetst naar het moment dat hij de rechtspersoon de verplichtingen laat aangaan³³¹) én de vennootschap geen verhaal zal bieden voor de schade die de wederpartij daardoor zal lijden.³³² Zelfs als aan deze voorwaarden voldaan is, is de bestuurder slechts aansprakelijk als hem persoonlijk een ernstig verwijt kan worden gemaakt.³³³

Verweer

170. De bestuurder beschikt over twee belangrijke verweren tegen deze Beklamel-norm. Ten eerste dat de bestuurder op het moment van aangaan van de verplichting geen wetenschap had dat de rechtspersoon niet zou nakomen en geen verhaal zou bieden. Ten tweede het verweer dat de schuldeiser zelf helemaal op de hoogte was van de slechte financiële positie van de rechtspersoon en alsnog heeft gecontracteerd.³³⁴

Indien de bestuurder in zijn verweer slaagt, dan treft hij geen persoonlijk ernstig verwijt en kan hij bijgevolg niet persoonlijk aansprakelijk gesteld worden.

Conclusie

171. De Beklamel-norm speelt een belangrijke rol in de beoordeling van de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders. Hoewel sommige auteurs deze norm beschouwen als een vorm

³²⁹ SCHOTEL O.J.W., VAN VOORST B. en KOOLHAAS J., 'Beklamel-norm' in VAN BEKKUM J., SPRUITENBURG K., HARMSSEN C.M. (e.a.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2021-2022*, Wolters Kluwer, 2022.

³³⁰ Hoge Raad (NL) 6 oktober 1989, nr. 13618, ECLI:NL:HR:1989:AB9521, 'Beklamel'.

³³¹ Hoge Raad (NL) 15 februari 2019, nr. 17/06021, ECLI:NL:HR:2019:236, 'Nieuwburen'.

³³² PANNEVIS N.B., *Insolventierecht: Beklamel-norm, het aangaan van ongedekte verplichtingen*, Wolters Kluwer, 2022.

³³³ Hoge Raad (NL) 8 december 2006, C05/256HR, ECLI:NL:PHR:2006:AZ0758, 'Ontvanger/Roelofsen'.

³³⁴ SCHOTEL O.J.W., VAN VOORST B. en KOOLHAAS J., 'Beklamel-norm' in VAN BEKKUM J., SPRUITENBURG K., HARMSSEN C.M. (e.a.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2021-2022*, Wolters Kluwer, 2022.

van externe bestuurdersaansprakelijkheid, wordt in het kader van dit onderzoek de norm beschouwd als beschermingsmechanisme.

172. Uit de norm volgt dat een bestuurder alleen aansprakelijk zal zijn indien hij wist of had moeten weten dat de rechtspersoon de aangegeven verplichtingen niet kon nakomen en geen verhaal zou bieden voor de schade van de wederpartij.

173. De bestuurder kan zich hiertegen verweren door aan te tonen dat hij niet op de hoogte was van de financiële onmogelijkheid om na te komen of door aan te tonen dat de schuldeiser zich bewust was van de slechte financiële situatie van de rechtspersoon.

b) Ernstig verwijt

174. Zoals hierboven al reeds duidelijk werd (zie *supra* randnummer 37), speelt de ernstigeverwijtmaatstaf vooral bij de interne bestuurdersaansprakelijkheid van artikel 2:9 NBW. Artikel 2:9 lid 2 NBW bepaalt namelijk dat: *"Elke bestuurder draagt verantwoordelijkheid voor de algemene gang van zaken. Hij is voor het geheel aansprakelijk ter zake van onbehoorlijk bestuur, tenzij hem, mede gelet op de aan anderen toebedeelde taken, geen ernstig verwijt kan worden gemaakt en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen van onbehoorlijk bestuur af te wenden."*

175. Een bestuurder zal dus naar Nederlands recht enkel en alleen aansprakelijk gesteld kunnen worden indien hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt.³³⁵ Er wordt met andere woorden gebruikgemaakt van de 'ernstigeverwijtmaatstaf'.³³⁶ Daarmee hanteert Nederland een hogere drempel voor interne bestuurdersaansprakelijkheid dan België en wordt de bestuurder dus in zekere mate beschermd.

Begrip

176. Wanneer geen redelijk denkend bestuurder onder dezelfde omstandigheden zo gehandeld zou hebben, is er voldaan aan de vereiste van 'ernstig verwijt'.³³⁷ Hoewel dit op het eerste zicht lijkt op de algemene zorgvuldigheidsnorm zoals die in het Belgische recht geldt, is dat niet het geval. Van een ernstig verwijt is pas sprake indien zonder redelijke twijfel kan worden vastgesteld dat de bestuurder ernstig onzorgvuldig heeft gehandeld of nagelaten en hem daarvan een verwijt kan worden gemaakt. Dit verschilt duidelijk van de algemene zorgvuldigheidsnorm, waarbij al sprake is van een overtreding als de bestuurder handelt op een wijze die afwijkt van wat een normaal voorzichtige en zorgvuldige bestuurder in dezelfde omstandigheden zou doen. Hier is dus geen

³³⁵ Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, C95/298, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, 'Staleman/Van de Ven'; RENSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen: behoorlijke taakvervulling en aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2022.

³³⁶ WESTENBROEK W.A., *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, Wolters Kluwer, 2017.

³³⁷ TJITTES R.P.J.L., 'De aard van de interne bestuurdersaansprakelijkheid' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

vereiste van een ernstig onzorgvuldig handelen, ook een lichte fout kan onder de algemene zorgvuldigheidsnorm tot aansprakelijkheid leiden.³³⁸

177. Of hieraan voldaan is, dient beoordeeld te worden aan de hand van alle omstandigheden van het geval.³³⁹ Uit de rechtspraak³⁴⁰ kan onder meer afgeleid worden dat er rekening dient te worden gehouden met onder andere: de aard van de door de rechtspersoon uitgeoefende activiteiten, de in het algemeen daaruit voortvloeiende risico's, de taakverdeling binnen het bestuur, de eventueel voor het bestuur geldende richtlijnen, de gegevens waarover de bestuurder beschikte of behoorde te beschikken ten tijde van de aan hem verweten beslissingen of gedragingen, alsmede het inzicht en de zorgvuldigheid die mogen worden verwacht van een bestuurder die voor zijn taak is berekend en deze nauwgezet vervult.

ILLUSTRATIE: In het arrest Berghuizer Papierfabriek³⁴¹ had de bestuurder van Berghuizer Papierfabriek zonder de vereiste goedkeuring van de raad van commissarissen een optie verleend op een aandelenparticipatie. Deze aandelen werden vervolgens verkocht tegen een prijs die aanzienlijk lager was dan de marktwaarde, wat leidde tot financiële schade voor de vennootschap. De Hoge Raad oordeelde in dit arrest dat er sprake was van een ernstig verwijt. Dit onder meer door rekening te houden met:

(i) de aard van de door de rechtspersoon uitgeoefende activiteiten en de daaruit voortvloeiende risico's: de vennootschap produceerde papier en had belang in Xeikon, een fabrikant van digitale kleurendrukpersen. De verkoop van dit belang had strategische gevolgen, omdat de investering oorspronkelijk bedoeld was om de vraag naar papier te stimuleren.

(ii) de taakverdeling binnen het bestuur: de bestuurder, Schwandt, was de enige statutair directeur van de vennootschap wat betekent dat hij een centrale rol speelde in het nemen van beslissingen en dus verantwoordelijk was voor het naleven van de statutaire bepalingen.

(iii) de voor het bestuur geldende richtlijnen: de statuten van de vennootschap vereisten expliciet de goedkeuring van de raad van commissarissen voor ingrijpende besluiten. Dit werd niet gedaan door Schwandt waardoor hij in strijd handelde met de richtlijnen.

(iv) beschikbare gegevens: Schwandt beschikte over informatie die aantoonde dat de optieprijs voor de aandelen van Xeikon aanzienlijk lager was dan eerdere en latere marktprijzen. Dit gaf aan dat hij wist, of behoorde te weten, dat de overeengekomen prijs onredelijk laag was.

(v) inzicht en zorgvuldigheid: de Hoge Raad oordeelde dat Schwandt niet het inzicht en de zorgvuldigheid had die verwacht kon worden van een competente bestuurder. Zijn handelen werd als ernstig verwijtbaar beschouwd, omdat hij de statutaire verplichtingen negeerde en de belangen van de vennootschap schaadde.

³³⁸ ASSINK B.F. en OLDEN P.D., 'Over bestuurdersaansprakelijkheid – de reikwijdte van de maatstaf ernstig verwijt, vrijetekening en vrijwaring nader bezien', *Ondernemingsrecht* 2005/3.

³³⁹ VAN EMST J.M., 'Interne aansprakelijkheid' in BORRIUS Y., WUISMAN I.S., BIER B. (e.a.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2019-2020*, Wolters Kluwer, 2020.

³⁴⁰ Overweging 3.3.1. Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, C95/298, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, 'Staleman/Van de Ven'.

³⁴¹ Hoge Raad (NL) 29 november 2002, nr. C01/096HR, ECLI:NL:PHR:2002:AE7011, 'Schwandt/Berghuizer Papierfabriek'.

Conclusie

178. De ernstigeverwijtmaatstaf vormt een centrale toetssteen voor interne bestuurdersaansprakelijkheid in Nederland onder artikel 2:9 NBW. Deze maatstaf houdt in dat een bestuurder slechts aansprakelijk is indien hem op grond van alle omstandigheden van het geval een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Hiermee legt het Nederlandse recht de lat voor interne bestuurdersaansprakelijkheid hoger dan het Belgische recht, wat een beschermende werking heeft voor bestuurders. Het arrest Berghuizer Papierfabriek toont aan hoe strikt deze toets in de praktijk kan worden toegepast, waarbij factoren als de aard van de uitgeoefende activiteiten, risico's, taakverdeling, richtlijnen, beschikbare informatie en de vereiste inzicht en zorgvuldigheid een cruciale rol spelen. Deze benadering benadrukt het belang van een zorgvuldig en bewust bestuur, terwijl zij tegelijkertijd bescherming biedt aan de bestuurders tegen een al te snelle of roekeloze aansprakelijkheidstelling.

CONCLUSIE

179. Deze masterscriptie deed onderzoek naar de gevolgen van de afschaffing van de quasi-immuniteit voor bestuurders. Meer bepaald formuleert dit onderzoek een antwoord op de centrale onderzoeksvraag: *'In hoeverre is er in het Belgische recht nood aan een bijkomende beschermingsmaatregel voor bestuurdersaansprakelijkheid naar aanleiding van het wegvallen van de quasi-immuniteit?'*.

180. De 'quasi-immuniteit' was een door de rechtspraak ontwikkelde immuniteit. In het bijzonder zorgde het Stuwadoorsarrest van 1973 ervoor dat uitvoeringsagenten, waaronder bestuurders, konden genieten van deze quasi-immuniteit. Vooraleer het Stuwadoorsarrest er was, konden bestuurders namelijk zowel contractueel als buitencontractueel aansprakelijk worden gesteld, mits er voldaan was aan de klassieke voorwaarden voor buitencontractuele aansprakelijkheid: er moest namelijk sprake zijn van een fout, schade en er moest een causaal verband zijn tussen deze fout en de schade. Echter kwam hier door het Stuwadoorsarrest een einde aan en konden bestuurders niet langer buitencontractueel aansprakelijk gesteld worden door derden. Toch bestond hier één uitzondering op namelijk wanneer er voldaan was aan de voorwaarden voor samenloop. Dit was het geval wanneer er sprake was van een gemengde fout, zowel een tekortkoming van een contractuele verbintenis als van de algemene zorgvuldigheidsplicht, en wanneer de fout schade veroorzaakt had die verschilde van de schade voortvloeiend uit de gebrekkige uitvoering van de overeenkomst. Bestuurders konden bijgevolg enkel en alleen buitencontractueel aansprakelijk worden gesteld indien aan deze strikte voorwaarden werd voldaan.

181. Met de inwerkingtreding van Boek 6 kwam er een einde aan de quasi-immuniteit van bestuurders. Hierdoor kunnen bestuurders voortaan rechtstreeks door derden worden aangesproken voor schade die het gevolg is van een door de bestuurders gemaakte fout. Doch dient dit genuanceerd te worden aangezien bestuurder nog steeds beroep kunnen doen op andere beschermingsmechanismen, waardoor zij geheel of gedeeltelijk beschermd blijven tegen aansprakelijkheidsvorderingen.

182. In het Belgische recht bestaan er in het algemeen vijf beschermingsmechanismen. Een van de manieren waarop bestuurders beschermd kunnen worden, is via een bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, ook bekend als een D&O-verzekering. Deze verzekering kan zowel door de vennootschap als door de bestuurder zelf worden afgesloten. Door het afsluiten van een dergelijke verzekering worden bestuurders beschermd tegen aansprakelijkheidsvorderingen die kunnen worden ingesteld door zowel de vennootschap als door derden, waardoor zij niet persoonlijk aansprakelijk worden gesteld. De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering biedt dekking voor professionele fouten die een bestuurder maakt in de uitoefening van zijn bestuurdersmandaat, evenals voor de daarmee gepaarde kosten van verdediging. Echter worden niet alle situaties door de polis gedekt. Er zijn bepaalde uitsluitingsgronden die buiten de reikwijdte van de polis vallen. Denk hiervoor bijvoorbeeld aan de schade ten gevolge van opzettelijke fouten, strafrechtelijke en fiscale boetes of risico's die al gedekt zijn door andere verzekeringen. Daarnaast moet er ook gekeken worden naar de periode die onder de dekking van de verzekering valt. In

theorie maakt men hiervoor gebruikt van het '*loss occurrence*'-criterium waarbij alle schadegevallen die zich voordoen tijdens de dekkingsperiode worden gedekt. Hoewel dit criterium in theorie de voorkeur krijgt, blijkt uit de praktijk dat er vooral gebruikgemaakt wordt van het '*claims made*'-criterium waarbij een schadegeval gedekt zal worden indien de vordering tijdens de dekkingsperiode wordt ingesteld. Hoewel de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering in theorie een erg belangrijk beschermingsmechanisme lijkt te zijn, wijst de praktijk op een andere realiteit. Zo werd duidelijk uit de praktijk dat bestuurders en vennootschappen vaak het nut niet inzien van zo'n verzekering waardoor spontane aanvragen eerder zelden voorkomen. Sinds de afschaffing van de quasi-immuniteit is echter een lichte toename merkbaar in het aantal afgesloten bestuurdersaansprakelijkheidsverzekeringen.

Een tweede beschermingsmechanisme bestaat uit het opnemen van exoneratieclausules in de overeenkomst tussen de vennootschap en haar bestuurders, of in de statuten van de vennootschap. Dergelijke clausules beogen bestuurders geheel of gedeeltelijk te bevrijden van burgerrechtelijke aansprakelijkheid, waardoor zij noch contractueel noch buitencontractueel aansprakelijk kunnen worden gesteld. Echter werd door de inwerkingtreding van artikel 2:58 WvV een algemeen verbod ingevoerd om de interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid vooraf verder te beperken dan wat het WvV toestaat. Dit verbod heeft tot doel de preventieve werking van het aansprakelijkheidsrecht te behouden. In die zin kan de aansprakelijkheid wel binnen de grenzen van het WvV worden beperkt, maar is het volledig of gedeeltelijk uitsluiten van enige aansprakelijkheid verboden. Een belangrijke nuance hierbij is dat dit verbod enkel van toepassing is op bestuursfouten en dus niet geldt ten aanzien van onrechtmatige daden die een bestuurder in een andere hoedanigheid zou begaan.

In 2019 heeft de wetgever een beperking (cap) ingevoerd op de interne en externe bestuurdersaansprakelijkheid. Deze cap vormt een cijfermatige begrenzing van de aansprakelijkheid die een bestuursorgaan kan oplopen bij de uitoefening van zijn functie, en is terug te vinden in artikel 2:57 WvV. De beperking geldt niet alleen voor gewone bestuursfouten, maar ook voor elke andere vorm van schadeaansprakelijkheid die voortvloeit uit het WvV of uit andere wettelijke of reglementaire bepalingen ten laste van een lid van het bestuursorgaan. Belangrijk is wel dat deze aansprakelijkheidsbeperking enkel van toepassing is op lichte fouten die niet gewoonlijk door de betrokken bestuurder werden begaan. Ze geldt dus niet voor herhaalde lichte fouten, zware fouten, of fouten die werden begaan met bedrieglijk opzet of met het oogmerk om te schaden.

Een andere vorm van bescherming bestaat uit het opnemen van vrijwaringsbedingen in de overeenkomst. Een vrijwaringsbeding is een contractuele clause waarin de vennootschap er zich toe verbindt de financiële gevolgen van de contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid die de bestuurder ten aanzien van een derde kan oplopen, geheel of gedeeltelijk te dragen. In tegenstelling tot een exoneratiebeding, waarbij de aansprakelijkheid zelf wordt uitgesloten, blijft bij een vrijwaringsbeding de aansprakelijkheid bestaan en worden enkel de financiële gevolgen ervan geregeld. Toch is het vrijwaren van bestuurders door de rechtspersoon voor hun aansprakelijkheid tegenover de vennootschap of tegenover derden verboden krachtens artikel 2:58 WvV. Een vrijwaringsbeding is enkel geldig wanneer het wordt verstrekt door derden voor vorderingen tegen

een bestuurder, mits de bestuurder niet gehandeld heeft met opzet of strafrechtelijk aansprakelijk is.

Ten slotte vormt ook de decharge verleend door de algemene vergadering bescherming tegen bestuurdersaansprakelijkheid. Door het verlenen van decharge ziet de vennootschap op onherroepelijke wijze af van haar recht om een aansprakelijkheidsvordering tegen de bestuurder in te stellen. Deze decharge is echter slechts geldig indien in de jaarrekening geen weglatingen of onjuiste vermeldingen bevat die de werkelijke toestand van de vennootschap verbergt.

183. Aangezien het onderzoek een rechtsvergelijking maakt met het Nederlandse recht, werd ook aandacht besteed aan de stand van zaken in Nederland met betrekking tot de aansprakelijkheid en bescherming van bestuurders van vennootschappen.

Ook in Nederland genieten bestuurders bescherming via onder meer de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, exonerationeclausules, vrijwaring en decharge. Er zijn echter enkele verschillen merkbaar ten opzichte van deze beschermingsmechanismen in België.

Met betrekking tot de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering maakt deze verzekering in Nederland vrijwel standaard deel uit van het arbeidsvoorwaardenpakket, terwijl zij in België aanzienlijk minder ingeburgerd is. In de Belgische praktijk worden dergelijke verzekeringen zelden op eigen initiatief aangevraagd en wordt het nut ervan vaak onvoldoende erkend.

Wat betreft de exonerationeclausules vertoont de regelgeving aanzienlijke gelijkenissen met die van het Belgische recht. Een belangrijk verschil is echter dat in Nederland geen algemeen verbod tot exoneren is opgenomen in de wet. Exoneratiebedingen zijn daar in beginsel geldig, tenzij zij betrekking hebben op de uitsluiting of beperking van aansprakelijkheid voor opzet of bewuste roekeloosheid. Het is echter, volgens het Nederlandse recht, in geen geval mogelijk voor bestuurders om zich vooraf via een exonerationeclausule te onttrekken aan hun interne bestuurdersaansprakelijkheid.

Ook onder Nederlands recht is het mogelijk om de aansprakelijkheid van bestuurders te beperken door middel van vrijwaringsbedingen. Er bestaan echter enkele verschillen ten opzichte van het Belgische recht. België hanteert namelijk een strengere wettelijke benadering, waarbij het vrijwaren van bestuurders voor interne aansprakelijkheid uitdrukkelijk bij wet wordt uitgesloten. Nederland vertrekt daarentegen vanuit het principe van contractsvrijheid, waardoor vennootschappen onder Nederlands recht meer flexibiliteit genieten.

Tot slot bestaat er ook de mogelijkheid van decharge door de algemene vergadering, die zowel onder Belgisch als Nederland recht een vergelijkbare functie vervult, namelijk het uitsluiten van de interne bestuurdersaansprakelijkheid. Er is echter wel een opmerkelijk verschil tussen beide rechtssystemen: terwijl de decharge in België wettelijk is geregeld, wordt zij in Nederland uitsluitend beheerst door rechtspraak en rechtsleer.

In tegenstelling tot het Belgische recht, kent het Nederlandse recht geen wettelijke kwantitatieve beperking of cap van de bestuurdersaansprakelijkheid.

Wel kent Nederland twee bijkomende beschermingsmechanismen die het Belgische recht dan weer niet voorziet. Een van die mechanismen is de zogenoemde beklamel-norm. Deze norm bepaalt dat

een bestuurder pas persoonlijk aansprakelijk kan worden gesteld indien hij namens de rechtspersoon verplichtingen aangaat terwijl hij weet of redelijkerwijs moet weten dat de vennootschap die verplichtingen niet kan nakomen en geen verhaal zal bieden voor de schade die de wederpartij daardoor lijdt. De bestuurder kan zich evenwel hiertegen verweren door aan te tonen dat hij niet op de hoogte was van de financiële onmogelijkheid om na te komen of door te bewijzen dat de schuldeiser kennis had van de slechte financiële situatie van de vennootschap.

Het tweede beschermingsmechanisme dat in Nederland wel en in België niet bestaat, is de vereiste van ernstig verwijtbaar gedrag bij interne bestuurdersaansprakelijkheid. Volgens Nederlands recht kan een bestuurder enkel en alleen intern aansprakelijk gesteld worden indien hem een ernstig verwijt kan worden gemaakt. Van een ernstig verwijt is sprake wanneer geen redelijk denkend bestuurder onder dezelfde omstandigheden zo gehandeld zou hebben. Op het eerste zicht lijkt dit op de algemene zorgvuldigheidsnorm, maar dat is niet het geval. Voor een ernstig verwijt is namelijk een ernstig onzorgvuldig handelen of nalaten vereist, terwijl bij de algemene zorgvuldigheidsnorm al een lichte fout voldoende kan zijn. Of aan deze maatstaf is voldaan, moet worden beoordeeld aan de hand van alle relevante omstandigheden van het geval, waarbij onder andere wordt gekeken naar de aard van de uitgeoefende activiteiten, de risico's en de taakverdeling.

184. Er bestaan verschillende mogelijkheden om het Belgische recht inzake de aansprakelijkheidsbescherming van bestuurders te versterken in vergelijking met het Nederlandse recht. Een eerste mogelijkheid bestaat erin om ook in het Belgische recht een strengere aansprakelijkheidsdrempel in te voeren, analoog aan de vereiste van ernstig verwijtbaar gedrag die in Nederland geldt. Door een dergelijke hogere drempel in te voeren, zou enkel sprake zijn van aansprakelijkheid bij ernstige tekortkomingen, waardoor bestuurders niet langer het risico lopen om persoonlijk aansprakelijk gesteld te worden voor eenmalige lichte fouten.

Daarnaast zou België haar palet aan beschermingsmechanismen kunnen uitbreiden door een aansprakelijkheidsgrond in te voeren die vergelijkbaar is met de Nederlandse Beklamel-norm. Deze norm bepaalt dat een bestuurders slechts persoonlijk aansprakelijk gesteld kan worden indien hij, op het moment van het aangaan van verbintenissen namens de vennootschap, wist of redelijkerwijs moest weten dat de vennootschap deze verplichtingen niet zou kunnen nakomen en geen verhaal zou bieden. Door een dergelijke norm in te voeren, zou de aansprakelijkheid van bestuurders beperkt blijven tot uitzonderlijke gevallen waarin sprake is van duidelijke kennis van de financiële onmogelijkheid tot nakoming.

Ten slotte zou het Belgische recht ook meer kunnen investeren in een betere bekendmaking en stimulering van de bestaande beschermingsmechanismen, in het bijzonder de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering. Door vennootschappen en bestuurders meer bewust te maken van deze verzekering, zullen zij beter geïnformeerd worden over het belang van deze vorm van bescherming, wat hun positie bij eventuele aansprakelijkheidsvorderingen aanzienlijk zou versterken.

185. Op de centrale onderzoeksvraag, *'In hoeverre is er in het Belgische recht nood aan een bijkomende beschermingsmaatregel voor bestuurdersaansprakelijkheid naar aanleiding van het wegvallen van de quasi-immuniteit?'*, kan kortweg geantwoord worden dat het Belgische recht niet zozeer nood heeft aan een bijkomend beschermingsmechanisme voor bestuurdersaansprakelijkheid.

België beschikt namelijk over voldoende beschermingsmechanismen, zoals de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, de cap op bestuurdersaansprakelijkheid, de beperkte mogelijkheden tot het invoeren van exoneration- en vrijwaringsbedingen en de mogelijkheid tot het verlenen van decharge. Deze bestaande beschermingsmechanismen bieden bestuurders een degelijke bescherming tegen aansprakelijkheidsdreigingen.

Toch acht ik, als auteur van dit onderzoek, het noodzakelijk dat België sterker inzet op het verbeteren en stimuleren van deze bestaande beschermingsmechanismen. Uit de praktijk blijkt dat bepaalde mechanismen, zoals de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering, onvoldoende ingeburgerd zijn. Bestuurders en vennootschappen zien het nut ervan vaak niet in of zijn zich onvoldoende bewust van de voordelen die deze bescherming biedt. Hierdoor wordt de beschikbare bescherming niet optimaal benut, in tegenstelling tot Nederland waar de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering standaard deel uitmaakt van het arbeidsvoorwaardenpakket.

De focus moet dus niet liggen op de creatie van nieuwe beschermingsmechanismen, maar op het optimaliseren van de bestaande middelen en het verhogen van de rechtszekerheid voor bestuurders binnen het huidige wettelijke kader.

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN

België

a) Wetgeving

Grondwet, *BS* 17 februari 1994.

(Oud) Burgerlijk Wetboek van 21 maart 1804, *BS* 3 september 1807.

Wet betreffende financiële zekerheden en houdende diverse fiscale bepalingen inzake zakelijke-zekerheidsovereenkomsten en leningen met betrekking tot financiële instrumenten, *BS* 15 december 2004.

Wetboek van economisch recht van 28 februari 2013, *BS* 29 maart 2013.

Wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op bedrijfsrevisoren, *BS* 13 december 2016.

Wetboek van Vennootschappen en verenigingen van 23 maart 2019, *BS* 4 april 2019.

Boek 5 Burgerlijk wetboek van 13 april 2019, *BS* 14 mei 2019.

Boek 6 Burgerlijk Wetboek van 7 februari 2024, *BS* 1 juli 2024.

Wet betreffende de verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014.

Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen deel 1, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001.

Memorie van toelichting tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/001.

Memorie van toelichting van het wetsvoorstel houdende Boek 6 "Buitencontractuele aansprakelijkheid" van het Burgerlijke Wetboek, *Parl.St.* 2022-23, nr. 3213/001.

b) Rechtspraak

Cass. 7 september 1962, *Pas.* 1963, 32-39.

Cass. 4 juni 1971, *Arr.Cass.* 1971, 989.

Cass. 7 december 1973, *Arr.Cass.* 1974, 395.

Cass. 4 maart 1975, *Arr.Cass.* 1975, 753.

Cass. 3 december 1976, *RW* 1977-78, 1303.

Cass. 8 december 1994, *Arr.Cass.* 1994, 1074.

Cass. 29 september 2006, nr. C.03.0502.N

Cass. 27 november 2006, nr. C.05.0310.N.

Cass. 10 april 2014, *Arr.Cass.* 2014, 962.

Cass. 24 maart 2016, C. 14.0329.N.

Cass. 12 maart 2020, C.19.0408.N.

Cass. 24 januari 2022, C.21.0182.N.

Cass. 7 april 2022, *RW* 2022-23, 662.

HvB Brussel 8 februari 1963, *Pas.* 1964, 204.

HvB Gent (7^e k.) 17 april 2023, 2022/AR/305.

Gent 12 september 2000, *TBBR* 2000, 684.

Kh. Tongeren 30 januari 2007, *TBH* 2007, 916.

Kh. Brussel 13 november 2008, *TBH* 2011, 179.

c) Rechtsleer

Boeken

BOCKEN H., BOONE I. en KRUIHOF M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, die Keure, 2014.

BOCKEN H. en BOONE I., *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, die Keure, 2010.

CHABAS F. en MAZEAUD J., *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile délictuelle et contractuelle*, Editions Montchrestien, 1983.

CLAEYS I., *Samenhangende overeenkomsten en aansprakelijkheid*, Intersentia, 2003.

COOLS S., *De bevoegdheidsverdeling tussen algemene vergadering en raad van bestuur in de NV*, Roularta Media Group, 2015.

DAVID S., *Responsabilité civile et risque professionnel*, Larcier, 1958.

DEWAELE K. en TILLEMANN B., *Recht en onderneming 57 - Bestuur van vennootschappen*, die Keure, 2022.

DUVIEUSART C. en GOL D., *La responsabilité des administrateurs: questions choisies*, Anthemis, 2021.

FONTAINE M., *Droit des assurances*, Larcier, 2016.

GEENS K. en WYCKAERT M. e.a., *Ondernemingsrecht: deel 1*, Acco Learn, 2022.

GILLARD B., *Misbruik van vennootschapsgoederen*, Intersentia, 2017.

GOFFIN J-F., *Responsabilités des dirigeants de sociétés*, Larcier, 2012.

HOUBEN R. en SNYERS A., *Le projet de Code des sociétés et associations – Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen*, Larcier, 2018.

LENAERTS A., *Fraus omnia corrumpit in het privaatrecht*, die Keure, 2013.

NOELS D., *Transportrecht de tussenpersonen*, Wolters Kluwer, 2018.

PARIS C., *Manuel de droit des assurances*, Larcier, 2021.

STIJNS S., *Handboek verbintenissenrecht Boek 1bis*, die Keure, 2015.

UNIVERSITE LIBRE DE BRUXELLES ET UNIVERSITE DE PARIS VAL DE MARNE, *Les obligations en droit français et en droit belge convergences et divergences*, Bruylant Bruxelles, 1994.

VANDEBOGAERDE M., *Aansprakelijkheid van vennootschapsbestuurders*, Intersentia, 2009.

WERY P., *Boek 1/1: algemene overeenkomstenleer*, Larcier, 2020.

Tijdschriften

ANKAERT E. en HAMELS A., 'COVID-19 op de werkvloer: een z(t)aak voor werkgevers en verzekeraars?', *Verzekeringsnieuws* 2020, 1.

AUVRAY F., 'Bedenkingen omtrent het foutbegrip in het hervormingsproject: discussies waar ik graag bij was geweest', *TPR* 2021, 87.

BAART T. en GOEMAN C., 'Sociaalrechtelijke aspecten van de corporate-governancewetgeving', *Or.* 2003, 119.

BOCKEN H., 'Samenloop contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid', *NJW* 2007, 722.

BOCKEN H., 'Samenloop in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', *TPR* 2021, 151.

BOCKEN I, DE LY F., KRUIJTHOF R. en TEMMERMAN B., 'Overzicht van rechtspraak(1981-1992) Verbintenissen', *TPR* 1994, 531.

BRULOOT D. en MARESCAU K., 'Bestuurdersaansprakelijkheid. Impact van Boek 6 BW', *NJW* 2025, 2.

CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des administrateurs et dirigeants de sociétés', *In foro* 2011, 3.

CATTEAU A. en LODEWIJCKX S., 'Invoering van 'class actions' in België: welke gevolgen voor de verzekeringssector?', *Verzekeringsnieuws* 2011, 1.

COENE C. en HUBIN D., 'Aansprakelijkheid van bedrijfsleiders en verzekering', *T.Verz.* 2012, 181.

COLLE P., 'Over vrijwaringsregelingen ten gunste van vennootschapsbestuurders', *TRV* 1994, 3.

CORBISIER A., 'Quelques réflexions en filigrane des développements récents qu'a connus le droit de la responsabilité des administrateurs d'une personne morale', *RPS* 1994, 5.

DE GEYTER S., 'Kwijting niet tegenwerpelijk aan de curator die optreedt namens de boedel', *NJW* 2021, 832.

DELFORGE C., DELBRASSINNE C., LELEUX A. (e.a.), 'Chronique de jurisprudence (2015 à 2016) – La responsabilité aquilienne (articles 1382-1383 du Code civil)', *RCJB* 2019, 455.

DE MOOR B. en ONDERBEKE S., 'Enkele prangende vragen van een bestuurder van een onderneming in moeilijkheden beantwoord', *DAOR* 2020, 3.

DEVESELEER C., 'Les conditions d'application de la procédure en conflit d'intérêts et la mise en cause de la responsabilité des administrateurs en cas de non-respect de l'article 523 du Code des sociétés', *TRV-RPS* 2016, 290.

DEVLOO K. en HANQUET V. , 'La responsabilité civile du travailleur', *Ors.* 2020, 38.

DIEUX X., 'La responsabilité des administrateurs ou gérants d'une personne morale à l'égard des tiers: dernier développements?', *Rev.not.* 2006, 258.

DIRIX E., 'Exoneratiebedingen', *TPR* 1988, 1171.

DUBOISSON B., 'Le livre 6 du Code civil portant réforme de la responsabilité extracontractuelle – La fin d'un long héritage (1804-2024)', *J.T.* 2025, 1.

FAGNART J.L. en FRERE C., 'La réparation des dégâts causés par les manifestants', *RGAR* 1985, 10861.

FERON B. en GOFFIN J-F., 'La protection des administrateurs de sociétés contre la mise en cause de leur responsabilité civile', *JT* 1996, 380.

GILLAERTS P., 'Bevestiging rechtspraak Tiercé Franco Belge inzake samenloop van contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid: heet hangijzer of niet veel meer dan een aardappel?', *TBH* 2017, 953.

GOEMAERE G., 'Derdenverzet en contractuele garanties bij aandelenkoop', *DAOR* 2014, 5.

GOFFIN J-F. en DE PAUW J., 'Responsabilité des administrateurs (assurabilité, limitation, interdiction des hold harmless...) et impact sur les produits D&O ou RC administrateurs', *T.Verz.* 2020, 113.

HANNEQUART Y., 'Les clauses d'irresponsabilité dans les contrats d'entreprise et la sécurité du travail', *Ann.Fac.Dr.Liège* 1959, 150.

HAYOIT DE TERMICOUT R., 'Bedrog en grove schuld op het stuk van nietnakoming van contracten', *RW* 1957-58, 65.

KEMPENEERS I., 'Kwijting of decharge', *DAOR* 2001, 25.

KEUKELEIRE A., 'Staat de uitvoeringsagent hulpeloos? Over heronderhandelen, consumenten en bestuurders', *Juristenkrant* 2024, 16.

MAES J., 'Vrijwaringsbedingen', *NJW* 2012, 698.

MONTERO E., 'La responsabilité directe de l'entrepreneur sous-traitant envers le maître de l'ouvrage', *RGAR* 1989, 11445.

NYSENS F., 'L'assurance responsabilité des dirigeants: évolutions récentes', *DAOR* 2004, 15.

PERSYN C., 'Het nieuw buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht: impact op de werkvloer', *Or.* 2024, 242.

RALET O., 'L'exercice d'un mandat d'administrateur par une personne morale – questions de responsabilités', *DAOR* 1993, 9.

RALET O., 'Exonération, garantie et assurance de la responsabilité civile des dirigeants', *DAOR* 1996, 9.

RODRIGUEZ M., 'Het foutbegrip in het burgerlijk recht en het strafrecht en de implicaties voor het gezag van strafrechtelijk gewijsde', *TBBR* 2014, 397.

ROBERT L., 'De waarborg in de tijd bij aansprakelijkheidsverzekeringen: de onmisbare rol van de tussenpersoon', *Verzekeringsnieuws* 2023, 6.

SAMOY I. en VAN EEKERT S., 'De terechte afschaffing van het samenloopverbod en de leer van de quasi-immuniteit van de hulppersoon: ander en beter', *RW* 2023-2024, 437.

VANANROYE J., 'Toerekening aan rechtspersonen en aansprakelijkheid van uitvoeringsagenten in het ontwerp buitencontractuele aansprakelijkheid', *TPR* 2021, 177.

VANDENBERGHE H., 'Bestuurders van vennootschappen en verenigingen', *TPR* 2010, 1961.

VANDENBERGHE H., 'Co-existentie', *TPR* 2011, 639.

VANDERSNICKT C., 'Impact du nouveau Code civil sur la responsabilité du travailleur', *Indic.soc.* 2024, 2.

VAN GERVEN D., 'Les clauses limitatives de responsabilité, les garanties d'indemnisation et l'assurance responsabilité civile des mandataires sociaux', *RPS* 1998, 133.

VAN GYSEGEM J., 'Verruimde aansprakelijkheid van bestuurders en hulppersonen', *Life and Benefits* 2024, 6.

VAN HOOGHTEN P., "Bestuurdersaansprakelijkheid in het licht van de millenniumproblematiek", *DAOR* 1999, 53.

VAN OMMESLAGHE P., 'Examen de jurisprudence (1968-1973). Les obligations', *RCJB* 1975, 424.

VAN OMMESLAGHE P., 'L'assurance de la responsabilité civile. Les administrateurs de sociétés et d'associations en Belgique et la loi du 25 juin 1992 pour le contrat d'assurance terrestre', *TBH* 1994, 281.

VERVOORT D., 'De relevantie van het Tiercé-arrest voor de rechtspraak: een slag in het water', *TBBR* 2015, 260.

WUYTS D., 'Belang van een duidelijke afbakening van de dekkingsverplichting van de verzekeraar in de tijd', *NJW* 2013, 509.

Verzamelwerken

BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., 'Aansprakelijkheid van bestuurders' in BOGAERTS E., BUYDENS B., DEMUYTERE C. e.a., *Dé gids voor vennootschappen*, Wolters Kluwer, 2024, 367.

BRAEKMANS H., 'Wetboek van vennootschappen en conflicten in vennootschappen' in X, *10 jaar wetboek vennootschappen in werking*, Kluwer, 2011, 377.

CALLEWAERT V., 'L'assurance de la responsabilité civile des dirigeants de sociétés' in X, *La responsabilité des dirigeants des personnes morales*, La Charte, 2007, 175.

CALLEWAERT V., 'Actualités législatives et jurisprudentielles dans les assurances de la responsabilité' in PARIS C., BINON J-M, CALLEWAERT V. (eds.), *Actualités en droit des assurances*, Anthémis. 2020, 66.

CLOTTENS C., COOLS S., DE DIER S. e.a., 'Toerekening van feitelijke handelingen aan de rechtspersoon' in CLOTTENS C., COOLS S., DE DIER S. e.a., *Overzicht van rechtspraak. Vennootschappen en verenigingen*, TPR 2022, 1634.

DE ROECK M., 'De verzekering van de bestuurdersaansprakelijkheid' in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2006, 69.

DE WOLF P. en STEVENS G., 'Responsabilité des administrateurs' in X, *Traité pratique de droit commercial. Tome 4 – Les sociétés – Volume 1 et 2*, Kluwer, 2014, 287.

D'HONDT L., LIEVENS S., SCHOLLAERT V. en TANGHE T., 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' in D'HONDT L., LIEVENS S., SCHOLLAERT V. en TANGHE T., *Focus op buitencontractuele aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2024, 1.

DILIBERTO R., WETSELS L., HALLEMEESCH N. en DE BLAUWE S., 'Bestuur' in X, *De BV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2024, 223.

DIJKMANS P., 'De werking van een vennootschap – milieuschade en aansprakelijkheid' in X, *Bestendig Handboek Vennootschap & Aansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2002, II.3-84q.

DUBUISSON B., 'Les clauses limitatives ou exonératoires de responsabilité ou de garantie en droit belge' in WERY P. (ed.), *Les clauses applicables en cas d'inexécution des obligations contractuelles*, La Charte, 2001, 39.

ERNST P., 'Commentaar bij art. 523 W.Venn. (oud art. 60 Venn.W.)' in X, *Vennootschappen en verenigingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2004, 101.

GOFFIN J-F., 'Réflexions sur le plafonnement de la responsabilité des administrateurs' in DE CUYPER J-Q., INGHELS B., JAFFERALI R. (e.a.), *Gouvernance et responsabilité*, Larcier, 2023, 535.

GOFFIN J-F., en CAUWENBERGH A., 'La responsabilité des dirigeants liée à une poursuite d'activité déficitaire avant ou pendant une réorganisation judiciaire' in ZENNER A., *Le droit de l'insolvabilité: analyse panoramique de la réforme*, Anthemis, 2018, 686

JANSEN H., VAN HAUTE S. en HALLEMEESCH N., 'Bestuur' in X, *De NV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2023, WVV-I.4.2-1.

LOFFET T., 'Les éléments constitutifs, les contours et la prévention de la responsabilité des dirigeants d'entreprise' in HENRI J., *La responsabilité des dirigeants de sociétés, associations et foundations*, Larcier, 2022, 41.

SOMERS N., 'Conflictoplossing via de rechter in het Wetboek Vennootschappen en Verenigingen' in MAES B. en DANIELS C., LYSSENS T. e.a., *Proces en bewijsrecht: capita selecta. VPG studiedag 2019*, Wolters Kluwer, 2019, 149.

VAN DE RYCK J., 'Aansprakelijkheidsverzekering' in X, *Kluwer's Verzekeringshandboek*, Wolters Kluwer, 2024, II.5.2-01.

VAN EECKHOUTTE W., 'Aansprakelijkheid van de partijen' in VAN EECKHOUTTE W., *Sociaal Compendium. Arbeidsrecht met fiscale noties*, Wolters Kluwer, 2024, 1098.

VAN OEVELEN A., 'Art. 140 W.Venn.' in X, *Vennootschappen en verenigingen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2009, 1.

VAN OEVELEN A., 'Exoneratie- en vrijwaringsbedingen' in SAGAERT V. en LAMBRECHT D., *Actuele ontwikkelingen inzake verbintenissenrecht*, Intersentia, 2009, 1.

VANRAES T., 'Aansprakelijkheid van bestuurders van een failliete vennootschap' in X, *De BV in de praktijk*, Wolters Kluwer, 2025, 93.

VEROUGSTRAETE I., 'La poursuite déraisonnable d'une activité: le wrongful trading' in VEROUGSTRAETE I., *Manuel de l'insolvabilité de l'entreprise*, Wolters Kluwer, 2019, 1445.

WERY P., 'L'option des responsabilités entre parties contractantes' in STIJNS S. en WERY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, 223.

WEYTS B. en HEIRMAN G., 'De verzekering BA uitbating en BA na levering van de onderneming: nood aan maatwerk' in X, *Aansprakelijkheid, veiligheid en kwaliteit*, Wolters Kluwer, 2015, 605.

WULF H., 'Enkele voorbeelden van lobbywerk' in CLAEYS I. (ed.), *Recente wetgevende hervormingen: nieuw en beter? XLVe Postuniversitaire Cyclus Willy Delva*, Wolters Kluwer, 2021, 123.

WUYTS D., 'Commentaar bij art. 58 Wet Verzekeringen' in X, *Verzekeringsrecht. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2017, 5.

Doctoraat

VANDEBOGAERDE M., *Pluraliteit van schuldenaars bij verbintenissen*, Doctoraat K.U.Leuven 2013-2014.

Online artikelen

BOON S. en GARDIN W., 'Nieuw Boek 6 van Burgerlijk Wetboek zorgt voor ernstige verzwaring van aansprakelijkheid', *Vandelandotte* 22 februari 2024, <https://www.vandelandotte.be/nl/nieuws/boek-6-bw-maakt-komaf-met-quasi-immuniteit-uitvoeringsagenten#:~:text=De%20oude%20regels%20%3A%20quasi%2Dimmuniteitsleer,de%20schuldeisers%20van%20hun%20opdrachtgever.>

KEUKELEIRE A., 'Nieuw regime voor de uitvoeringsagent: een rechtszekere quasi-aansprakelijkheid?', *Corporate Finance Lab* 2024, <https://corporatefinancelab.org/2024/02/12/nieuw-regime-voor-de-uitvoeringsagent-een-rechtszekere-quasi-aansprakelijkheid/>.

KPMG, 'De quasi-immuniteit van de hulppersoon is niet meer', *KPMG Law* 2024, <https://www.kpmglaw.be/news/posts/2024/february/de-quasi-immuniteit-van-de-hulppersoon-is-niet-meer/>.

REDACTIETEAM ELFRI, 'Quasi-immuniteit van de uitvoeringsagent', *Advocatenkantoor Elfri* 3 juli 2024, <https://www.elfri.be/artikel/quasi-immuniteit-van-de-uitvoeringsagent>.

VANANROYE J., 'Bestuurders na het wegvallen van de immuniteit van uitvoeringsagent: wat kan de rechtspersoon doen om zijn bestuurders te beschermen?', *Corporate Finance Lab* 2024, <https://corporatefinancelab.org/2024/03/29/bestuurders-na-het-wegvallen-van-de-immuniteit-van-uitvoeringsagent-wat-kan-de-rechtspersoon-doen-om-zijn-bestuurders-te-beschermen/>.

Anderen

ALLIANZ, 'Algemene voorwaarden', <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/algemene-voorwaarden/algemene-voorwaarden-d-o-plan.pdf>.

ALLIANZ, 'Verzekering BA bestuurder - informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://allianz.be/content/dam/onemarketing/benelu/allianz-be/downloads/nl/niet-leven/aansprakelijkheid/fiches/ipid-fiche-verzekering-ba-bestuurder.pdf>.

AXA, 'Burgerlijke aansprakelijkheid van bestuurders specifieke bepalingen', <https://www.axa.be/axa-documents/ibp/00039-000004353056-20191001.pdf>.

AXA, 'Verzekering BA informatiedocument over het verzekeringsproduct', <https://cdn.website.axa.be/nl-be/-/media/axa-documents/library-public/ipid/4/a/f/d/0/4186232/BA%20Beroep%20-%20Aansprakelijkheid%20van%20de%20bedrijfsleiders%20-%20IPID%20fiche%20-%2020220613.pdf?rev=5bb09a822fca4d51bf422bc1cdf51d04>.

KBC Verzekeringen, 'Verzekering bestuurdersaansprakelijkheid – informatiedocument over het verzekeringsproduct',

<https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-ipid-bestuurdersaansprakelijkheid-informatiedocument.pdf>.

KBC Verzekeringen, 'Algemene voorwaarden KBC Polis voor bestuurders van een vennootschap', 2016,

<https://multimediafiles.kbcgroup.eu/ng/published/KBC/PDF/VERZEKERINGEN/BESTUURDERS/kbc-polis-bestuurders-vennootschap-algemene-voorwaarden.pdf>.

Nederland

a) Wetgeving

Boek 2 Burgerlijk Wetboek.

Boek 3 Burgerlijk Wetboek.

Boek 6 Burgerlijk Wetboek.

Boek 7 Burgerlijk Wetboek.

b) Rechtspraak

Hoge Raad (NL) 17 juni 1921, nr. 1921-06-17/NJ_138620, ECLI:NL:HR:1921:AG1780, 'Deen-Perlak'.

Hoge Raad (NL) 19 mei 1967, nr. 1967-05-19/NJ_51229, ECLI:NL:HR:1967:AC4745, 'Saladin/HBU'.

Hoge Raad (NL) 30 mei 1975, nr. 1975-05-30/SES_26567, ECLI:NL:PHR:1975:AC5594, 'Bierglasarrest'.

Hoge Raad (NL) 11 november 1983, nr. 12147, ECLI:NL:PHR:1983:AG4688, 'Lanting/DLG (Meppelse ree)'.

Hoge Raad (NL) 6 oktober 1989, nr. 13618, ECLI:NL:HR:1989:AB9521, 'Beklamel'.

Hoge Raad (NL) 30 september 1994, nr. 15308, ECLI:NL:HR:1994:ZC1460, 'Staat/Shell'.

Hoge Raad (NL) 10 januari 1997, C95/298, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243, 'Staleman/Van de Ven'.

Hoge Raad (NL) 4 oktober 2002, nr. OK100, ECLI:NL:PHR:2002:AE8338.

Hoge Raad (NL) 29 november 2002, nr. C01/096HR, ECLI:NL:PHR:2002:AE7011, 'Schwandt/Berghuizer Papierfabriek'.

Hoge Raad (NL) 8 december 2006, C05/256HR, ECLI:NL:PHR:2006:AZ0758, 'Ontvanger/Roelofsen'.

Hoge Raad (NL) 20 juni 2008, nr. C06/187HR, ECLI:NL:HR:2008:BC4959, 'Willemsen/NOM'.

Hoge Raad (NL) 25 juni 2010, nr. 08/04540, ECLI:NL:HR:2010:BM2332, 'De Rouw/Dingemans'.

Hoge Raad (NL) 23 november 2012, nr. 11/03296, ECLI:NL:HR:2012:BX5881, 'Spaanse villa, Costa Blanca'.

Hoge Raad (NL) 5 september 2014, nr. 13/03314, ECLI:NL:HR:2014:2628, 'Tulip Air'.

Hoge Raad (NL) 17 februari 2017, nr. 15/03646, ECLI:NL:HR:2017:275.

Hoge Raad (NL) 15 februari 2019, nr. 17/06021, ECLI:NL:HR:2019:236, 'Nieuwburen'.

Hof Amsterdam (NL) 12 juni 2012, nr. 200.083.414/01, ECLI:NL:GHAMS:2012:BX1192, 'Rode Kruis'.

c) Rechtsleer

Boeken

ABMA R., VAN KLEEF D.P., LEMMERS N. en OLAERTS M., *De algemene vergadering van Nederlandse bestuursvennootschappen: het verlenen van decharge aan bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

BLEEKER T.R., *Milieuaansprakelijkheid van leidinggevendenden: externe bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2021.

BUIJN F.K., *Ondernemingsrecht BV en NV in de praktijk: Verzekering en vrijwaring van bestuurders en commissarissen*, Kluwer, 2013.

DE BRAUW C.J.C., *Overnames van beursvennootschappen: aftredende bestuurders en commissarissen: decharge*, Wolters Kluwer, 2017.

KROEZE M.J., *Asser 2-1* De rechtspersoon: bestuurdersaansprakelijkheid*, Wolters Kluwer, 2015.

PANNEVIS N.B., *Insolventierecht: Beklameel-norm, het aangaan van ongedekte verplichtingen*, Wolters Kluwer, 2022.

RENSSEN G.J.C., *Asser 2-III Overige rechtspersonen*, Wolters Kluwer, 2022.

SIEBURGH C.H., *Asser 6-IV De verbintenis uit de wet: schuld in subjectieve zin*, Wolters Kluwer, 2019.

STENEKER A., *Asser Procesrecht 5 Beslag en executie: bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering*, Wolters Kluwer, 2023.

VAN DOOREN E.A., *De aansprakelijkheid op grond van een 403-verklaring*, Wolters Kluwer, 2021.

VAN LEUKEN R.W.E., VAN DE MOOSDIJK M.M.C. en TWEEHUYSEN V., *Hartkamps Compendium van het vermogensrecht: relativiteit*, Wolters Kluwer, 2017.

VAN SOLINGE G., NIEUWE WEME M.P. en MAEIJER J.M.M., *Asser 2-II* De naamloze en besloten vennootschap: geen exoneration*, Kluwer, 2009.

VAN UCHELEN-SCHIPPER M.J., *De rol en positie van de raad van toezicht van de stichting: vaststelling van de jaarrekening en decharge van bestuurders*, Wolters Kluwer, 2018.

VERHEIJ A.J., *Onrechtmatige daad*, Wolters Kluwer, 2023.

WESTENBROEK W.A., *Bestuurdersaansprakelijkheid in theorie*, Wolters Kluwer, 2017.

Tijdschriften

ASSINK B.F. en OLDEN P.D., 'Over bestuurdersaansprakelijkheid – de reikwijdte van de maatstaf 'ernstig verwijt', vrijetekening en vrijwaring nader bezien', *Ondernemingsrecht* 2005/3.

BROOD-GRAPPERHAUS J.J.M., 'Decharge van bestuurders van vennootschappen', *TFO* 1997/109.

DE KORT-DE WOLDE M en POTJEWIJD G.H., 'Verzekering en vrijwaring', *Ondernemingsrecht* 2005/93.

DE NIJS BIK W.W., 'Vrijwaring van bestuurders en commissarissen', *TVVS* 1998/16.

FAURE M.G., 'Op glijdende schaal van verzekerbare en onverzekerbare risico's', *ESB* 1999.

HENDRIKSE A. en VAN DEN HEUVEL D.A.M., 'Bescherming tegen bestuurdersaansprakelijkheid in tijden van crisis', *TOP* 2009/4.

KLAASSEN A.G.H., 'Wettelijke beperking van bestuurdersaansprakelijkheid bij verenigingen en stichtingen?', *Ondernemingsrecht* 2010/128.

OOST O., 'Een wettelijke cap op bestuurdersaansprakelijkheid naar Belgisch voorbeeld?', *JONDR* 2018/1357.

OOSTERHOFF G.P., 'Kruiselings vrijwaring van bestuurders', *Ondernemingsrecht* 2010/68.

ORSEL R.A., 'Besluitvorming en vertegenwoordiging inzake vrijwaring van bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2007/118.

PARIJS S., 'Verlening van decharge aan bestuurders', *JONDR* 2023/519.

POTJEWIJD G.H., 'Vrijwaring voor bestuurders en commissarissen', *Ondernemingsrecht* 2003.

VROOM B.B.A., 'De aansprakelijkheidsverzekering voor bestuurders en commissarissen', *Onderneming en Financiering* 2001/48.

WESTENBROEK W.A., 'Metaalmoeheid na 88 jaar 'externe' bestuurdersaansprakelijkheid en Spaanse villa, het is tijd voor herbezinning: laat de ernstig verwijt maatstaf los', *Ondernemingsrecht* 2015/69.

WETERINGS W., 'De aansprakelijkheid voor bestuurders en commissarissen in de (verzekerings)praktijk', *Het Verzekerings-Archief* 2010/88.

WETERINGS W., 'Bestuurdersaansprakelijkheid, D&O-verzekering en moreel risico: hanteren van eigen risico bij Side A-dekking is wenselijk', *Ondernemingsrecht* 2011/116.

WEZEMAN J.B., 'Aansprakelijkheid van bestuurders: veelkoppige draak of beheersbaar risico?', *Het Verzekerings-Archief* 2010/2.

Verzamelwerken

BULTEN C.D.J. en KREILEMAN N., 'Soorten decharge' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer 2017.

BULTEN C.D.J. en KREILEMAN N., 'Afstand van recht' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer 2017.

DE JONG B.J., 'Exoneratie ('vrijtekening') en decharge' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

HENDRIKSE A., 'De (niet-statutair) bestuurder – werknemer en de bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ORANJE D.J., HOLTZER M. en STRIK D.A.M.H.W., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2016-2017*, Wolters Kluwer, 2017.

HENDRIKSE A., 'De BCA-verzekering' in SCHREURS P.W., ZETTELIER E.L., VERWEY E.J.R. en FEENSTRA R.F., *De curator en het concern*, Wolters Kluwer, 2017.

POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BRED A., 'Interne aansprakelijkheid en exoneration' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

POTJEWIJD G.H., VAN OLFFEN M. en VAN BRED A., 'Externe aansprakelijkheid en vrijwaring' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

SCHOTEL O.J.W., VAN VOORST B. en KOOLHAAS J., 'Beklamel-norm' in VAN BEKKUM J., SPRUITENBURG K., HARMSSEN C.M. (e.a.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2021-2022*, Wolters Kluwer, 2022.

TJITTES R.P.J.L., 'De aard van de interne bestuurdersaansprakelijkheid' in VAN SOLINGE G., VAN BEKKUM J., KREILEMAN N. en SCHUIJLING B.A., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen*, Wolters Kluwer, 2017.

TJITTES R.P.J.L., 'Een zwaardere aansprakelijkheidsmaatstaf voor externe bestuurdersaansprakelijkheid?' in ASSINK B.F. (e.a.), *De vele gezichten van Maarten Kroeze's 'bange bestuurders'*, Wolters Kluwer, 2017.

VAN DE PUTTE F., 'Vrijwaring en verzekering' in VAN SOLINGE G. en HOLTZER M., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2003-2004*, Kluwer, 2004.

VAN DE SANDT L.A., 'Decharge van bestuurders en commissarissen' in HIJINK J.B.S., NIEUWE MEWE M.P., OOSTERHOFF G.P. en IN 'T VELD L., *Handboek jaarrekeningenrecht*, Wolters Kluwer, 2020.

VAN EMST J.M., 'Interne aansprakelijkheid' in BORRIUS Y., WUISMAN I.S., BIER B. (e.a.), *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2019-2020*, Wolters Kluwer, 2020.

WESTENBROEK W.A., 'Toetsingsintensiteit bij bestuurdersaansprakelijkheid' in SCHUTGENS R.J.B., SCHLÖSSELS R.J.N., KROMMENDIJK J. (e.a.), *Toetsingsintensiteit*, Wolters Kluwer, 2022.

ZAMAN D.F.M.M., 'De bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering' in ASSINK B.F., *De vele gezichten van Maarten Kroeze's 'bange bestuurders'*, Wolters Kluwer, 2017.